

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 50 [2784]

Пятніца, 12 снежня 1975 г.

Цана 8 кап.

МАГІЛЁЎШЧЫНА, КРАЙ ДАРАГІ...

Старажытная і, разам з тым, маладая зямля Прыдняпроўя. Магілёўшчына, край дарагі, — так назваў яе паэт Аляксей Пысін. Слаўная яна сваімі рэвалюцыйнымі традыцыямі, ратнымі і працоўнымі справамі.

Сёння Магілёўшчына адзін з буйных прамысловых, сельскагаспадарчых і культурных цэнтраў рэспублікі. Далёка за межамі не толькі Беларусі, усёй краіны, вядома прадукцыя буйнейшых у Еўропе камбіната сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна, шыннага ў Бабруйску, Магілёўскага камбіната шаўковых тканін. Усе гэтыя прадпрыемствы — дзе-

цішчы дзевятай пяцігодкі, яны выраслі на магілёўскай зямлі па волі партыі.

Але самае вялікае багацце краю — яго людзі, таленавітыя, самаадданыя працаўнікі, у руках якіх спорыцца любая справа.

Адну з такіх працаўніц — ткачыху Магілёўскага камбіната шаўковых тканін Настассю Моўчун, ініцыятара сацыялістычнага саборніцтва за павелічэнне зоны абслугоўвання станкоў, вы бачыце на гэтым здымку. Расказ аб працоўных і культурных здабытках працаўнікоў Магілёўшчыны, якія яны прысвячаюць XXV з'езду КПСС, чытайце на старонках 3, 8, 9, 12, 13 і 16.

ПОСПЕХ ВЫСТАЎКІ «НТТМ-75»

Амаль паўтара месяца ў Мінску адкрыта рэспубліканская выстаўка навукова-тэхнічнай творчасці моладзі. Яна як бы падводзіць першыя вынікі стаўшага масавым руху камсамольцаў і моладзі за павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці і паскарэнне тэмпаў навукова-тэхнічнага прагрэсу.

Ва ўсеагульным аглядзе «Пяцігоддзі — ударную працу, майстэрства і пошук маладых» у нашай рэспубліцы ў гэтым годзе прыняло ўдзел звыш 500 тысяч юнакоў і дзяўчат.

Эканамічны эффект ад укаранення навінак у вытворчасць за пяцігоддзе склаў 85 мільянаў рублёў.

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выстаўкі, на якой павяла 50 тысяч чалавек, выклікалі работы маладых навіна-

раў прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, вучоных, архітэктараў, мадэльераў, студэнтаў, навучэнцаў. У ходзе дэманстрацыі экспанатаў прадпрыемствамі пададзена больш чым 400 заявак на тэхнічную дакументацыю навінак.

9 снежня выстаўку наведалі таварышы П. М. Машэраў, А. Н. Аксёнаў, Ц. Я. Кісялёў, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, Ф. А. Сурганнаў, В. С. Шавялюха, М. І. Лагір, а таксама намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР І. М. Глазкоў, Ю. Б. Колакалаў, П. Л. Коханавіч.

У той жа дзень кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі пабывалі ў ППТВ № 12, дзе азнаёміліся з тэхнічнай творчасцю навучэнцаў сістэмы прафтэхдукацыі.

БЕЛТА.

СХОД ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫ

ГРОДНА, 9 снежня. Тут адбыўся абласны сход творчай інтэлігенцыі. Яго ўдзельнікі абмеркавалі даклад сакратара абкома КПБ Е. Е. Емяльянава «Аб павышэнні ролі творчай інтэлігенцыі ў камуністычным выхаванні працоўных».

Адзначалася, што ў апошні час прыкметна палепшылі сваю дзейнасць абласныя аддзяленні саюзаў пісьменнікаў, журналістаў, мастакоў, архітэктараў, Плённа працуюць самадзейныя калектывы — народныя ансамблі песні і танца «Нёман», «Лідчанка», «Свіцязь», Словіцкі, Ашмянскі народныя тэатры. Дзяляціцкая харавая капэла і іншыя. Многія члены

творчых саюзаў падтрымліваюць цесныя сувязі з працоўнымі калектывамі, навучэнскай і рабочай моладдзю, дапамагаюць фарміраваць у працоўных камуністычны светлагляд.

Разам з тым выступаўшыя гаварылі і аб істотных недахопах, якія ёсць у дзейнасці творчых саюзаў, устаноў культуры. Некаторыя з іх не ўдзяляюць належнай увагі павышэнню ідэя-мастацкага ўзроўню свайго работніцтва, яны слаба звязаны з жыццём, з калектывамі працоўных.

У рабоце сходу ўдзельнічаў першы сакратар абкома партыі Л. Г. Клячкоў.

РАЯЦЦА МУЗЫКАНТЫ-ВЫКАНАЎЦЫ

У канцэртнай зале Беларускай кансерваторыі імя Луначарскага пачаў работу Усеагульны семінар педагогаў музычных вучылішчаў па пытаннях выканаўчага мастацтва і метадыкі навучання на народных інструментах. Адкрыў яго намеснік міністра культуры БССР А. Ваніцкі. З дакладам «Асноўныя тэндэнцыі і праблемы метадыкі і выканаўчага мастацтва ў галіне народных інструментаў на сучасным этапе» выступіў заслужаны дзеяч культуры БССР М. Салапаў.

Семінар працягне сваю работу да 14 снежня. У ім удзельнічаюць прадстаўнікі

РСФСР, Украіны, іншых рэспублік краіны, вядучыя педагогі краіны.

У першы дзень семінара ў канцэртнай зале Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі быў дадзены канцэрт навучэнцаў і педагогаў музычных вучылішчаў Беларусі. Адбудуцца таксама канцэрты самадзейных калектываў рэспублікі і навучэнцаў музычных саюзаў рэспублік, студэнтаў і педагогаў Беларускай кансерваторыі, яе выхаванцаў — лаўрэатаў Усеагульных і Міжнародных конкурсаў.

Г. АСТАХАВА.

У ГЕРОЯЎ БУДУЧЫХ КНІГ

На прадпрыемствах і ў гаспадарках Гомельшчыны павяла вялікая група беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. У калгасе імя Урыцкага яны азнаёміліся з добраўпарадкаваным пасёлкам гарадскога тыпу, аглядаюць буйны комплекс па адкорму жывёлы і іншыя вытворчыя аб'екты. Старшыня праўлення, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР А. А. Пагажкін

расказаў гасцям аб поспехах гаспадаркі ў дзесятай пяцігодцы і перспектывах далейшага яе развіцця. Затым у сельскім Доме культуры адбыўся творчы вечар, на якім выступілі Іван Шамякін, Андрэй Макаёнак, Будакія Лось, Пятрусь Макаль, Барыс Сачанка, Анатоль Вярціцкі і іншыя літаратары.

БЕЛТА.

ПРЫЕХАЎ ДА РАБОЧЫХ АЎТАР

Любіць мастацкую літаратуру рабочыя торфабыццкага завода «Бярэзінскі», што ў Маладзечанскім раёне. Чытачамі бібліятэкі з'яўляюцца звыш 600 чалавек. Тут часта праходзяць канферэнцыі па творах беларускіх пісьменнікаў. Восем і нядаўна рабочыя завода, навучэнцы ГПТВ-42, вучні Гарадзілаўскай сярэдняй школы сабраліся, каб пагаварыць пра раман Аляксея Кулакоўскага «Сцежка зведання і няведання».

Пра творчасць пісьменніка расказаў Аляксей Гардзіцкі. Уражаннямі ад рама-

на А. Кулакоўскага падзяліліся вучанцы Святлана Майсеевіч, Аня Барташ, Наташа Кудлін, Аня Аноп, Святлана Сільвановіч, навучэнцы ГПТВ Іра Ліцінская, выхаванельніца Галіна Адамовіч і Галіна Шаўчэнка, настаўнік Пётр Аноп.

Аб рабоце над раманам, творчых планах расказаў А. Кулакоўскі.

З чытаннем вершаў на канферэнцыі выступілі паэты Аляксей Ставер і Юрась Свірка.

Многія набылі кнігі А. Кулакоўскага з аўтаграфамі.

М. НЕМАНСКИ.

У МІНСКУ адбылася міжрэспубліканская нарада творчых работнікаў тэатраў Беларускай, Літоўскай, Латвійскай, Эстонскай ССР. Яе мэтай было падвесці вынікі творчай дзейнасці ў галіне сцэнічнага мастацтва за пяцігодку і абмеркаваць задачы, якія ставяць перад работнікамі ідэалагічнага фронту напярэдадні XXV з'езда КПСС.

Адкрыў нараду ўступным словам намеснік міністра культуры ССР К. Баранкоў. Гаворачы пра зробленае работнікамі тэатраў краіны, у тым ліку Прыбалтыкі і Беларусі, ён падкрэсліў значэнне вельмі важных пастаноў ЦК КПСС па ідэалагічных пытаннях, дзе былі ўскрыты недахопы і вызначаны кірунак далейшай дзейнасці ўсіх атрадаў літаратуры і мастацтва, заклікаў выхоўваць у чалавеку лепшыя рысы будаўніка камуністычнага грамадства. Важнейшыя партыйныя дакументы спрыялі стварэнню новых п'ес, оперных і балетных твораў, музычных камедый і твораў для дзіцячай сцэны. Многія спектаклі драматычных і музычных тэатраў краіны, адрасаваныя змяняльным датам у гісторыі савецкага грамадства, заслужылі прызнанне масавага гледача і былі адзначаны высокімі ўзнагародамі на ўсеагульных аглядах. Галоўная вартасць такіх твораў — востры надзеяны праблем сучаснасці, актуальнасць драматычных канфліктаў, абмалеўка характару становага героя нашага часу, жыццёвасць яго паводзін і перакананняў.

Даклад аб выніках дзейнасці тэатраў па выкананню рашэнняў XXIV з'езда КПСС і заданнях па падрыхтоўцы да XXV з'езда КПСС зрабіў начальнік Упраўлення тэатраў Міністэрства культуры ССР Г. Іваноў. Асобныя раздзелы даклада былі прысвечаны дасягненням драматургіі братніх народаў, якая ахоплівае шырокі даягляд сучаснай і гістарычнай тэматыкі, паглыбляецца ў сферу філасофскага асэнсавання рэчаіснасці і дае багатую жанравую разнастайнасць сваім твораў; праблемам рэжысёрскіх шуканняў у інтэрпрэтацыі класікі і сучаснай драматургіі; пытаннем уздыму акцёрскага майстэрства і сцэнаграфіі. Прамоўца заклікаў работнікаў сцэнічнага мастацтва замацоўваць творчыя здабыткі і развіваць традыцыі перадавога, па-партыйнаму вярнічага, народнага, высокамастацкага тэатра Савецкай Краіны.

Потым удзельнікі нарады заслухалі паведамленні прадстаўнікоў Літвы, Латвіі, Эстоніі, Беларусі аб тым, як тэатральная грамадскасць гэтых рэспублік ацэньвае зробленае за справядачны перыяд, якімі творами сустрапае форум камуністаў, а таксама інфармацыю аб пашырэнні садружнасці паміж дзеячамі сцэны і калектывамі заводаў і фабрык, аб шэфстве над сельскімі гледачамі і самадзейным мастацтвам. З гэтых выступленняў склаўся своеасаблівы панарама мастацтва, што служыць вялікім ідэям часу, актыўна ўдзельнічае ў камуністычным выхаванні працоўных. Былі адзначаны і яшчэ не раскрытыя магчымасці, пралікі і недахопы, што сустракаюцца ў практыцы і патрабуюць рашучага пераадолення.

Удзельнікі абмеркавання — рэжысёры, дырэктары тэатраў, мастакі, тэатразнаўцы, крытыкі і журналісты — закраналі розныя бакі творчай і арганізацыйнай дзейнасці мастацкіх калектываў усіх рэспублік, прадстаўленых на нарадзе, дзяліліся вопытам у галінах супрацоўніцтва з драматургамі, умацавання кантактаў з гледачамі, сацыялагічных даследаванняў, рэжысёрскіх шуканняў. Асабліва зацікаўлена гаварылася аб сапраўдным наватарстве, якое не мае нічога агульнага з фармалістычным штуркаствам і пагоняй за

ЛЕПШЫЯ СПЕКТАКЛІ — ФОРУМУ КАМУНІСТАЎ

Потым удзельнікі нарады заслухалі паведамленні прадстаўнікоў Літвы, Латвіі, Эстоніі, Беларусі аб тым, як тэатральная грамадскасць гэтых рэспублік ацэньвае зробленае за справядачны перыяд, якімі творами сустрапае форум камуністаў, а таксама інфармацыю аб пашырэнні садружнасці паміж дзеячамі сцэны і калектывамі заводаў і фабрык, аб шэфстве над сельскімі гледачамі і самадзейным мастацтвам. З гэтых выступленняў склаўся своеасаблівы панарама мастацтва, што служыць вялікім ідэям часу, актыўна ўдзельнічае ў камуністычным выхаванні працоўных. Былі адзначаны і яшчэ не раскрытыя магчымасці, пралікі і недахопы, што сустракаюцца ў практыцы і патрабуюць рашучага пераадолення.

Удзельнікі абмеркавання — рэжысёры, дырэктары тэатраў, мастакі, тэатразнаўцы, крытыкі і журналісты — закраналі розныя бакі творчай і арганізацыйнай дзейнасці мастацкіх калектываў усіх рэспублік, прадстаўленых на нарадзе, дзяліліся вопытам у галінах супрацоўніцтва з драматургамі, умацавання кантактаў з гледачамі, сацыялагічных даследаванняў, рэжысёрскіх шуканняў. Асабліва зацікаўлена гаварылася аб сапраўдным наватарстве, якое не мае нічога агульнага з фармалістычным штуркаствам і пагоняй за

модамі, што пашыраюцца ў мастацтве буржуазных краін і з'яўляюцца шкоднымі для нашага тэатра. Як характэрная прыкмета часу, быў названы той факт, што на сцэнах краіны цяпер ідуць п'есы драматургаў усіх рэспублік, бо іх творчасць сведчыць аб ідэя-мастацкай сталасці літаратуры народаў ССР. Кожны з прамоўцаў называў канкрэтныя творы, што займаюць ганаровае месца на перададзёўскіх афішах тэатраў.

Ад Беларусі ў абмеркаванні даклада і паведамленняў прынялі ўдзел народны артыст ССР Л. Рахленка, драматург А. Макаёнак, доктар мастацтвазнаўства, прафесар У. Няфёд, народны мастак БССР Я. Нікалаеў, дырэктар Гомельскага абласнога драматычнага тэатра Т. Карпава, галоўны рэжысёр Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы В. Раеўскі і інш.

Для гасцей мінскага тэатра далі спектаклі бягучага рэпертуару, наладзілі таварыскія сустрэчы. Удзельнікі нарады наведлі выдатныя мясціны, музеі беларускай сталіцы, мемарыяльны комплекс Хатынь і Курган Славы.

Нарада працавала два дні, у рабоце заняўчалі нарады творчых работнікаў тэатраў Прыбалтыкі і Беларусі прымаў удзел загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў.

Удзельнікі нарады — беларускія драматургі І. Шамякін, А. Петрашкевіч, А. Макаёнак і госці з братніх рэспублік — работнік Міністэрства культуры Лууле Янкоўска (Эстонія), народны артыст ССР В. Нарэніка (Літва), народны артыст Латвійскай ССР Петэр Луціс (Латвія).

З КЛОПАТАМ ПРА ЗАЎТРА

У Каралішчавічах прадуе рэспубліканскі семінар літаратараў, што пішуць для дзяцей і юнацтва. На адкрыццё яго прыехалі народны паэт Беларусі, старшыня праўлення пісьменнікаў рэспублікі М. Танк, намеснік старшыні праўлення І. Чыгрынаў, сакратар праўлення А. Вярціцкі, інструктар ЦК КПБ А. Кудравец, загадчык аддзела ЦК ЛКСМБ Ул. Ліпскі, галоўны рэдактары

Дзяржкамвыда СМ БССР Ул. Яцко і выдавецтва «Мастацкая літаратура» А. Марціновіч.

З уступным словам «Камуністычнае выхаванне дзяцей і моладзі і задачы беларускіх пісьменнікаў» выступіў М. Танк.

Пачалася работа секцыі прозы і паэзіі, якімі кіруюць Г. Васілеўская і М. Гамолка.

Разгледжаны творы І. Гурбана, М. Бабарыка, В. Кастручына, В. Гардзеля. Пра іх гаварылі Ул. Паўлаў, М. Герчык, А. Кобец-Філімонава, В. Казько, А. Дзеружынскі.

АГЕНЬЧЫКІ ІНІЦЫЯТЫВЫ

У Магілёўскім бібліятэчным тэхнікуме імя А. С. Пушкіна часта праводзяцца літаратурныя вечары. Два з іх былі прысвечаны юбілеям Сяргея Ясеніна і Канстанціна Сіманова. Цікава прайшлі і вечары «Радкі, абарваныя куляй», «Пясняр краю крынічнага», «Беларускія пісьменнікі і мастакі аб роднай прыродзе».

В. АРЦЕМ'ЕУ.

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Дазвольце праз вашу газету падзякаваць усім, хто адгукнуўся цёплым словам на дзень майго юбілея.

Янка СКРЫГАН.

мі працоўнымі дасягненнямі. Але з не меншым гонарам мы гаворым і аб творчых здабытках магилеўскіх пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў, музыкантаў, архітэктараў.

У вобласці плёна працуюць пяць творчых арганізацый — аддзяленні саюзаў пісьменнікаў, мастакоў, архітэктараў і журналістаў БССР, Магилеўскае і Бабруйскае аддзяленні Беларускага тэатральнага таварыства.

чых апавяданняў падрыхтаваў да друку Іван Аношкін, завяршыў работу над кнігай апавяданняў Аркадзь Кандрусевіч, напісаў новы раман Міхаіл Шумаў.

У нас няблага развіваецца дакументальная літаратура. Высокую ацэнку заслужылі калектывны зборнік у літаратурнай апрацоўцы П. Шасцерыкова «Салдатамі былі ўсе», прысвечаны гераічнай абароне Магилёва, кніга мемуараў аб камуністычным падполлі і партызанскім ру-

Плёна працуюць у выйленым мастацтве такія вопытныя майстры, як А. Шкляр, М. Федарэнка, В. Шпарту, В. Самачорнаў, М. Волахаў і іншыя.

З адкрыццём выставачнай залы ў Магилёве мастакі атрымалі больш магчымасцей для прапаганды выяўленчага мастацтва, эстэтычнага выхавання працоўных, арганізацыі выставак жывапісу, графікі, скульптуры. У апошні час былі арганізаваны дзве абласныя, адна пе-

Я ўжо гаварыла аб цесных творчых сувязях нашых служыцеляў Мельпамены з працоўным калектывам камбіната сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна. А вось поспех спектакля «Таблетку пад язык» можна сме-ла аднесці за кошт цеснай творчай дружбы тэатра з хлебарабамі калгаса «Камінтэрн», якія сталі першымі глядачамі і крытыкамі п'есы. Цесныя сувязі наладжваюцца таксама паміж бабруйскім тэатрам і працоўнікамі калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага.

Тэатральныя сілы Магилеўшчыны маюць нямала выдатных майстроў сцэны. Гэта народны артыст БССР С. Бульчык, народны артыст РСФСР М. Радзіёнаў, заслужаны артыст БССР П. Федзяева, В. Кабатніківа, А. Яфрэменка, артысткі Л. Федчанка, Н. Калаптур, А. Кашына і інш.

Разам з напружанай працай у тэатры нашы артысты прымаюць актыўны ўдзел у грамадскім жыцці вобласці, дапамагаюць павышаць майстэрства самадзейным драматычным калектывам. Так, напрыклад, Ф. Гусеў аддае нямала сіл і часу клубу эстэтычнага выхавання пры цэнтральнай бібліятэцы імя Карла Маркса, Г. Траціякоў — дзіцячай драматычнай студыі пры бабруйскім Доме настаўніка, а З. Малчанова доўгі час кіруе драматычным калектывам машына-будаўнічага інстытута.

У апошнія гады ў вобласці прароблена паўная работа па павышэнню палітычнага і ідэйнага ўзроўню творчай інтэлігенцыі. Дзейнасць творчых арганізацый знаходзіцца пад неаслабнай увагай партыйных камітэтаў. Прынамсі, у ліпені гэтага года бюро Магилеўскага гаркома КПБ абмеркавала работу калектыву абласнога драматычнага тэатра ў святле рашэнняў XIII пленума ЦК КП Беларусі.

З новага навучальнага года партыйныя камітэты перагледзелі формы вучобы творчай інтэлігенцыі з такім разлікам, каб можна было яшчэ больш глыбока вывучаць ленинскую спадчыну, праблемы марксісцка-ленинскай эстэтыкі.

Пры аб'ёме КПБ створаны пастаянна дзейнічаючы семінар для творчай інтэлігенцыі.

Для дзяляў савецкай культуры, літаратуры і мастацтва няма задачы больш патэчнай, адказнай, чым служэнне народу, высокім ідэалам камунізму. У імя гэтай вялікай мэты яны аддаюць увесь свой талент, запал сваіх сэрцаў.

У І М Я ВЫСОКАЙ М Э Т Ы

Расказвае сакратар Магилеўскага абкома КПБ
Н. М. ЧЫГАЛЕЙЧЫК

рыства. Увогуле гэты творчы атрад складае больш трохсот чалавек.

Шырока вядомы рэспубліканскаму чытачу імяны лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы п'еса Аляксея Пысіна, праявіўшы Івана Аношкіна, Пятра Шасцерыкова, Міхаіла Шумава, Аркадзя Кандрусевіча, крытыка Якуба Усікава і інш.

Абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў, якое ўзначальвае А. Пысін, праводзіць работу з творчай моладдзю, дапамагае пачаткоўцам у павышэнні іх літаратурнага майстэрства, выходзіць маладую творчую змену.

Можна, у прыватнасці, адзначыць літаратурнае аб'яднанне пры бабруйскай аб'яднанай газеце «Камуніст», дзе шануюць традыцыі народнага пісьменніка БССР Міхася Лынькова, які ў першыя гады Савецкай улады рэдагаваў гэтае выданне і даў пуцёўку ў вялікую літаратуру шэрагу пачынаючым паэтам і праявікам.

Нас задавальняе работа таксама і Крычаўскага, Касцюковіцкага, Клімавіцкага і некаторых іншых літаратурных аб'яднанняў.

Асноўная тема твораў магилеўскіх літаратараў — наш сучаснік. Можна назваць нямала выдатных патрыятычных вершаў Аляксея Пысіна, якія вучаць любіць Радзіму, родны край, услаўляюць прыгожасць савецкага чалавека. Зборнік дзіця-

ху на тэрыторыі Магилеўшчыны ў час Вялікай Айчыннай вайны і г. д.

Вялікая група праявікаў і паэтаў, а таксама журналістаў была прыцягнута да напісання нарысаў аб Героях Сацыялістычнай Працы — нашых земляках, героях пяцігодкі, гісторыі фабрык і заводаў. Так быў створаны вялікі зборнік нарысаў аб героях, напісана дакументальная кніга аб камбінате сінтэтычнага валакна імя Леніна.

Наогул, трэба адзначыць мацнеючы сувязі нашых дзяляў літаратуры і мастацтва з вытворчымі калектывамі. Няма такога буйнага прадпрыемства, калгаса ці саўгаса, дзе б не пачыналіся брыгады пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў. Гэтыя сустрэчы ўзаемна ўзбагачаюць, даюць творчым работнікам новы запал, натхненне, жыццёвыя тэмы для стварэння надзвычайных твораў аб нашым сучасніку.

Нямала робяць у справе ўслаўлення ратнага і працоўнага подзвігу землякоў магилеўскія мастакі. Творы адзінаццаці нашых майстроў пэндзля, выстаўленыя на рэспубліканскай выстаўцы «Беларусь сацыялістычная», паказалі ўзросшы ўзровень іх майстэрства. Асаблівым поспехам карысталіся графічныя лісты Барыса Первунінскіх з яго серыі «Будні Лаўсана», Юрыя Нікіфарова з серыі «Беларускі шынны», работы Ф. Кісялёва.

расоўная і восем персанальных выставак. Палотны нашых мастакоў экспанаваліся ў Горацкім, Чавускім, Слаўгарадскім, Быхаўскім і Асіповіцкім раёнах, горадзе Бабруйску.

Цяпер мастакі Магилеўшчыны актыўна рыхтуюцца да абласной выстаўкі «Слава працы».

Тэме сучаснасці, раскрыццю характару савецкага чалавека надаюць пастаянную ўвагу тэатры вобласці. Сярод апошніх п'есаў, якія заслужылі высокую ацэнку крытыкі і глядача, варта назваць такія спектаклі, як «Таблетку пад язык» А. Макавіна, «Трывога» А. Петрашкевіча, «Апошняя інстанцыя» М. Матукоўскага, «Чатыры кроплі» В. Розава і некаторыя іншыя.

Да адкрыцця XXV з'езда партыйнага калектыву Магилеўскага абласнога драмтэатра і Бабруйскага тэатра драмы і камедыі рыхтуюць спектаклі па п'есе Г. Баравіка «Інтэр'ю ў Буэнас-Айрэсе», прысвечаную барацьбе патрыётаў Чылі, і «Наследны прышч» М. Матукоўскага аб сельскіх працоўніках, «Паднятая паліна» па раману М. Шолохава.

Нашы тэатральныя калектывы часта гасці на сядзе. Дастаткова адзначыць, што за апошнія чатыры гады для калгаснікаў і рабочых саўгасаў было паказана 1.427 спектакляў, якія прагледзела 426 тысяч глядачоў.

Гэтыя дзяўчаты і хлопцы — артысты народнага ансамбля танца Дома культуры Магилеўскага завода штучнага валакна імя В. Куйбышава.

Сваё майстэрства яны дэманстравалі аматарам харэаграфіі не толькі Магилеўшчыны, але Мінска і Кіева, Рыгі і Вільнюса, многіх іншых гарадоў краіны. Магилеўскія танцоры пачыналі з гастролі ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, Балгарыі і Венгрыі. Яны — лаўрэаты Усесаюзнага конкурсу самадзейнага мастацтва.

Кіруе ансамблем заслужаны дзеяч культуры БССР, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Мамікон Кіранозаў.

— САВЕЦКІ народ ідзе насустрач XXV з'езду Камуністычнай партыі. Пастанова ЦК КПСС аб пераездзе даўсім сацыялістычным спаборніцтве з'явілася магутным стымулам далейшага росту ініцыятывы і творчасці працоўных. З якімі дасягненнямі сустракае з'езд інстытут літаратуры імя Янкі Купалы?

— За гады дзевятай пяцігодкі мы надрыхтавалі і пачалі выдаваць такія фундаментальныя працы, як двухтомная Гісторыя беларускай літаратуры, разлічаная на рускага чытача. Гэта вельмі сур'ёзнае даследаванне, якое зусім не паўтарае нашу чатырохтомную гісторыю, якая выйшла раней. На аснове апошніх дасягненняў літаратуразнаўчай навукі, нашай крытыкі мы зрабілі новыя вывады, паволаму асветлілі некаторыя пытанні. Асабліва перыяды асветлены паўней.

Гэтае выданне знаходзіцца ў друку і выйдзе ў свет у 1976 годзе.

Можна назваць і яшчэ шэраг фундаментальных прац. Нядаўна выйшла кніга кандыдата філалагічных навук М. Мушынскага, якая падагульняе вопыт станаўлення нашай крытычнай і літаратуразнаўчай думкі з першых гадоў Савецкай улады і да Вялікай Айчыннай вайны.

Станоўчую ацэнку крытыкі атрымала кніга кандыдата філалагічных навук В. Каваленкі «Вытокі. Уплывы. Паскоранасць». Аўтар паволаму зіруе на працэс развіцця беларускай літаратуры ў XIX стагоддзі, з улікам уплыву братніх літаратур, асабліва рускай.

Цікавай атрымалася работа доктара філалагічных навук, прафесара Н. Перкіна «Чалавек у савецкім рамане». Яна выйшла тыражом 18 тысяч экзэмпляраў на рускай мове. Кніга гэтая грунтуецца не толькі на беларускім матэрыяле, але і на матэрыяле ўсёй савецкай літаратуры, якая няўхільна развіваецца.

Шырока вядомы работы доктара філалагічных навук, прафесара А. Адамовіча. Яго кніга «Гарызонты беларускай прозы» летась выйшла ў Маскве на рускай мове. Яна падагульняе вопыт развіцця беларускай прозы за апошнія дзесяціпятнаццаць гадоў. Зараз Аляксандр Міхайлавіч завяршае работу, прысвечаную новай праблеме — беларускай літаратуры ў кантэксце развіцця сусветнай літаратуры.

Наш інстытут мае намер і ў далейшым працаваць над такімі тэмамі, як узамеадапосіны беларускай літаратуры з іншымі літаратурамі, бо іначай цяжка ўявіць сабе працэс развіцця нацыянальнай літаратуры.

Група навуковых супрацоўнікаў сектара савецкай літаратуры, якім кіруе доктар філалагічных навук П. Дзюбайла, распрацоўвае тэму «Літаратура і праблемы сучаснасці». Мы хочам прасачыць тэя працэсы, якія назіраюцца менавіта ў сённяшняй літаратуры. Агульнавядома, што на наша жыццё вельмі актыўна ўплывае навукова-тэхнічная рэвалюцыя, бурны прагрэс тэхнікі, які выклікае значныя сацыяльныя перамены, а яны, у сваю чаргу, абумоўліваюць перамены ў духоўным жыцці грамадства. Летась выйшла калектыўнае даследаванне «Стыль пісьменніка», пад рэдакцыяй акадэміка АН БССР В. Барысенкі і доктара філалагічных навук П. Дзюбайлы. Да гэтай складанай тэмы Інстытут літаратуры звярнуўся ўпершыню. Пытанні стылю недастаткова даследаваны ва ўсім нашым савецкім літаратуразнаўстве і нават яшчэ не выпрацавана метадалогія, і тое, што наш ін-

стытут здолеў выканаць такую работу, з'яўляецца важным паказчыкам у нашай рабоце.

Мы вывучаем і распрацоўваем таксама і пытанні гісторыі развіцця беларускай літаратуры. Напрыклад, навуковы супрацоўнік інстытута, кандыдат філалагічных навук А. Коршунаў толькі што выдаў кнігу «Помнікі старажытнай беларускай пісьменнасці». Ён сабраў дакументы мастацкай пісьменнасці XVI, XVII і XVIII стагоддзяў. Дакументы гэтыя яшчэ не вядомы грамадчасці.

Да ліку лепшых работ інстытута, выкананых за мінулае

Па-ранейшаму мы будзем працягваць выданне Беларускай класікі. Завяршаецца выданне збору твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага. На бліжэйшыя два гады запланаваны пяцітомны збор твораў Змітрака Бядулі. У перспектыве — надрыхтоўка акадэмічнага выдання збору твораў Міхася Лынькова і іншых выдатных пісьменнікаў.

Нас і надалей будуць хваляваць праблемы развіцця сучаснай літаратуры, праблемы стылю. Чытачу вядомы нашы работы ў гэтым напрамку, такія, як «Раман. Аповесць. Праблемы жанру», «Аналіз раману. На-

Іван Паўлавіч наісаў трэці раман — «Снежань» і збіраецца яго друкаваць.

І другія нашы пісьменнікі памала свайго таленту аддалі, каб паказаць селяніна на новым перавале, на новым этапе гісторыі.

Цікавы раман І. Чыгрынава «Плач перапёлкі», які апавядае пра першы год Вялікай Айчыннай вайны, пра жыхароў вёскі Верамейкі на Магілёўшчыне. Мы бачым, што за дзесяць год калгаснага жыцця ад прыватнаўласніцкай псіхалогіі ў людзей не засталася і звання. І Чыгрынаў паказаў, што перадаеннае дзесяцігоддзе калектывна-

свядомасці, і ў псіхалогіі, і ў матэрыяльным жыцці, якія яшчэ толькі посяцца ў паветры. Іван Пятровіч стварае свае раманы, ідучы на неператораных сцежках ці па гарачых слядах падзей, умее фіксаваць тое, што яшчэ не адстаялася, не адкладалася ў свядомасці. Усе яго раманы ўзніклі як гарачы водгук на падзеі часу.

Да ўдачы І. Шамякіна можна аднесці і ягоную выключную здольнасць маляваць вобразы арганізатараў, кіраўнікоў наша-

Іван НАВУМЕНКА:

ПАД СЦЯГАМ САЦЫЯЛІСТЫЧНАГА РЭАЛІЗМУ

Гутарка з лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР,
членам-карэспандэнтам АН БССР, дырэктарам
Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы
Іванам НАВУМЕНКАМ.

пяцігоддзе, можна аднесці кнігу доктара філалагічных навук, прафесара, загадчыка сектара дакастрычніцкай літаратуры і тэксталогіі Ю. Пшыркова «Летапіс рэвалюцыі». Яна раскрывае працэсы, што адбываліся ў нашай літаратуры ў пачатку XX стагоддзя, у першыя гады Савецкай улады.

— Некалькі слоў пра планы інстытута...

— У цэнтры нашай увагі на будучае такая важная праблема, як развіццё сацыялістычнага рэалізму ў беларускай літаратуры. Над ёй сёлета пачала працаваць група навуковых супрацоўнікаў. А падказала гэтую тэму Усесаюзная нарада пісьменнікаў і крытыкаў, прысвечаная трыццацігоддзю Вялікай Перамогі савецкага народа над фашызмам, якая праходзіла ў лютым-сакавіку 1975 года ў горадзе-героі Мінску, і, у прыватнасці, прамова на гэтай нарадзе кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара ЦК КПБ таварыша Пятра Міронавіча Машэрава «Неўміручы подзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне і савецкай літаратуры».

Гэтая тэма разлічана на тры гады, але ўжо цяпер магу сказаць, што завяршыўшы распрацоўку пастаўленых пытанняў, мы ў далейшым не пакінем гэтай важнай для ўсёй савецкай літаратуры праблемы.

Дарэчы, сектар тэорыі літаратуры закончыў распрацоўку тэмы «Дыялектыка жыццёвай і мастацкай праўды». Гэта цыкл работ, які складзе шэсць кніг.

Праблемы жанру». У такім жа аспекце мы хочам разглядаць і развіццё беларускай паэзіі па жанрах: верш, балада, паэма. У выніку, відаць, народзіцца значныя фундаментальныя работы, дзе будзе прасочаны працэс развіцця нашай паэзіі з пачатку стагоддзя і да гэтых дзён.

Шмат часу і ўвагі мы надаём пытанням тэксталогіі. Упершыню ў Беларусі павінен выйсці зборнік, прысвечаны гэтаму.

— У якіх творах беларускіх пісьменнікаў нядаўняга часу, на вашу думку, найбольш глыбока распрацаваны тэмы патрыятызму і інтэрнацыяналізму савецкіх людзей?

— Развіваючыся, ідучы па шляху сацыялістычнага рэалізму, беларуская літаратура набывае новыя якасці, грані, узбагачаецца і з поспехам адлюстроўвае жыццёвыя з'явы. Многія пісьменнікі акцэнтуюць увагу на сацыяльным аналізе жыцця, і наша літаратура, асабліва апошніх дзесяцігоддзяў, як мне здаецца, паспяхова спраўляецца з гэтай задачай.

Возьмем «Палескую хроніку» І. Мележа — яго выдатныя раманы «Людзі на балоце» і «Подых наваліны», якія я лічу самай значнай завабнай нашай літаратуры ў прозе апошняга часу. Дарэчы, я чуў, што

га вядзення гаспадаркі для селяніна стала вялікай школай сацыялізму. Змяніліся акцэнты ў ацэнцы каштоўнасцей, павінаму людзі пачалі глядзець на жыццё. Яны адвыклі рваць жылы на ўласнай палосцы, не хочучь каб гэта зноў вярнулася ў іх жыццё, яны адчулі слодыч супольнай працы, радасць калектывнага вядзення гаспадаркі новага сацыялістычнага тыпу. Вось гэта і ёсць сацыяльны аспект нашай літаратуры. Пісьменнік паказаў, што селянін ужо не той і што патрыятызм савецкіх людзей моцны, як ніколі раней.

Раман І. Пташнікава «Мсціжы», можна сказаць, амаль што пра нашы дні. Леспрамгасаўскі коніох Вялічка — гэта такі чалавек, які з роўным поспехам можа працаваць у горадзе і вёсцы. У яго свядомасці зрушылася шкала каштоўнасцей, і тое, што ён застаўся ў роднай вёсцы, а не паехаў з леспрамгасам над Полацк, тлумачыцца ўсёго толькі тым, што яму блізка памяць пра жойку, партызанскія зямлянікі, бо ён тут партызаніў, а зрэшты, гэты чалавек з аднолькавым поспехам можа быць і рабочым, і селянінам.

Раман І. Пташнікава адлюстроўвае той перыяд у псіхалогіі селяніна, калі ён, селянін, наблізіўся да псіхалогіі рабочага...

Мне хочацца сказаць пра творчасць народнага пісьменніка Беларусі І. Шамякіна. У яго надзвычай абвостранае чуццё на праблемы сучаснасці. Для самабытнага таленту І. Шамякіна ўласціва заўважаць тэя, яшчэ не прыкметныя зрухі і ў

га сацыялістычнага жыцця. Увогуле трэба сказаць, што наша рэчаіснасць вымагае паказу, абмалёўкі перадавога кіраўніка, кіраўніка-арганізатара мас. У раманых «Сэрца на далоні», «Крыніцы» ён і вядзе гутарку пра маральныя пазіцыі кіраўнікоў буйнага маштабу. Праблема кіраўніка хвалявала і аўтара «Глыбокай плыні». Яго раманы «Снежныя зімы» і «Атланты і карыятыды» якраз у значнай ступені прысвечаны гэтай праблеме. Скажам, у «Снежных зімах» пісьменнік дае вобраз Івана Васільевіча Антанюка, сталага кіраўніка, вельмі сумленнага і прышчэпавага камуніста. Вобраз Антанюка паказаны ўсебакова. Гэта былы партызан, герой вайны і будаўнік мірнага жыцця, сям'янін і проста чалавек, які можа памыляцца, ад чаго вобраз ніколі не губляе сваёй прывабнасці, цікавасці.

— Хацелася б, Іван Якаўлевіч, каб вы завастралі ўвагу на прыпынцы тыпізацыі.

— Нашы ідэйныя праціўнікі, праціўнікі метаду сацыялістычнага рэалізму, часта іграюць на тым, што нібыта мы не ўмеем паказваць чалавека, ігнаруем яго. Ці варта паўтараць, што гэта звычайная мана? Мы ўмеем паказваць чалавека. Больш таго, асноўная задача савецкіх пісьменнікаў — пака-

зачь чалавека праз яго ўнутраны свет, жаданні, мары, схільнасці, паказань эпоху, а інакш і нельга. Былі такія літаратары, якія лічылі, што ў новай літаратуры чалавек знікае. Пралеткультысты, у пэўнай меры лефаўцы і іншыя вульгарызатары прапагандавалі тэзіс, што ў новай літаратуры індывідуальная псіхалогія не будзе прысутнічаць. Жыццё, мастацкая практыка цалкам абверглі і адмілі гэтыя погляды, якія, дарэчы, на пэўным этапе развіцця літаратуры мелі нашыраўне. Напрыклад, у літаратуры 20-х гадоў нямаю твораў, у якіх паказваецца маса, але ж і тая літаратура не магла абысціся без індывідуальнага героя. Успомніце «Жалезныя патак» Серафімовіча. Там ёсць маса, але там ёсць і Кожух. Можна згадаць і «Падзенне Дайра» Малышкіна. Гэта былі пошукі, эксперыменты стваральнікаў новага мастацтва, якія яшчэ не мелі вопыту і якім даводзілася пракладаць шлях на цаліне, ад нечага паступова адмаўляючыся, нешта перабрабляючы. Асноўнае тое, што была і заставалася галоўная задача — паказаць чалавека, багачце яго ўнутранага жыцця, яго сувязі з навакольным жыццём, бо чалавек не можа быць аб'яктым да таго, што робіцца вакол яго, ён жа дэміург, тварэн у гэтым жыцці!

Паказань гэты складаны працэс сувязі чалавека з жыццём і з'яўляецца асноўнай задачай у літаратуры.

У буйным эпічным творы, у раманах, які з'яўляецца сацыяльна-псіхалагічным ці сацыяльна-гістарычным творам, у нашых ваенных раманах, партызанскіх эпопеях паказаны не толькі героі падзей, удзельнікі іх, але вырашаюцца тыя праблемы, паказваюцца тыя тэндэнцыі, якія характарызавалі пэўны этап нашага жыцця.

Прыгадаем ваенныя апавесці Васіля Быкава, якія вядомы ва ўсім свеце. У іх пісьменнік паказаў чалавека перад тварам найбольшых смяртэльна-небяспечных выпрабаванняў. Плавільца зямля, усё гарыць, а чалавек не здаецца, вытрымлівае звышнагрузкі, дык у гэтым вобразе не толькі асобнага героя, у гэтым — вобраз самой Перамогі, стойкасці, мужнасці, жыццёвай сілы сапсціх людзей, якіх ніхто і ніколі не паганіць на калені! Вось гэта і ёсць вышняя мастацкая абагульненая, тыпізацыя.

— Якія праблемы хвалююць калектыв Інстытута літаратуры сёння, напярэдадні XXV з'езда КПСС і пісьменніцкіх з'ездаў?

— Часткова я ўжо аказаў на гэтае пытанне. Паўтару, што, на-першае, нас хвалюе праблема, якая стане ў нас настайнай, гэта — літаратура і сучаснасць. Наша жыццё імкліва змяняецца ў індустрыяльным напрамку: навукова-тэхнічны прагрэс, яго разнастайныя правы ўплываюць на духоўны клімат, на духоўны

свет людзей, а гэтыя працэсы якраз і цікавяць літаратуру. Мы павінны сачыць за развіццём падзей, нават прадказваць іх. Наша літаратура застаецца ў даўгу перад рабочымі і калгаснікамі. Мы яшчэ мала паказваем вялікія калектывы, якіх у нас вельмі шмат і які ўвесь час растуць. У іх спецыфічны мікраклімат, які нам палейшы вывучаць. А гэта ж цікавіць увогуле ўсю грамадскасць, усіх людзей.

Мы з прыемнасцю сустрэлі апавесць іжынера Мінскага аўтазавода Арнольда Каштанова «Заводскі раён», надрукаваную ў часопісе «Новый мир» (№№ 7 і 8 за 1973 год). Наш Саюз пісьменнікаў устанавіў цесныя кантакты з рабочымі станкабудаўнічага завода імя Кірава. Калектыв штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» наладзіў сувязі з беларускімі трактарабудаўнікамі, а наш інстытут — з рабочымі Салігорска.

Я перакананы, што калі мы часцей будзем сустракацца з рабочымі, бываць у іх, мы хутчэй нешта заўважым і напишам пра гэта з лепшым веданнем справы.

Што ж тычыцца нашага інстытута, дык наша задача абагульняць тое, што літаратура знайшла, абагульняць у тэарэтычнай думцы і тым самым аказаць уплыў на літаратурны працэс. Крытыка, літаратурна-разнаўства заўсёды дапамагае літаратурнай думцы і ставілі пісьменнікаў перад неабходнасцю распрацоўкі тых ці іншых праблем, указвалі на іх, заўважалі пэўны факт і надавалі яму абагульняючае значэнне, чым і ўносілі свой уклад у развіццё літаратуры.

— Задача літаратурна-разнаўства, як нам здаецца, не толькі вывучаць літаратуру, але і прынімаць любоў да яе ў чытачоў... Як, на-вашаму, у нас вырашаецца гэтая праблема?

— Крытыка, літаратурна-разнаўства з'яўляецца прапагандамі літаратуры. Мы гэта ведаем і са сваёй задачай спраўляемся. І выконваем яе не толькі тым, што пішам манаграфіі, выдаем навуковыя працы, ханя пакуль што і невялікімі тыражамі. Але ў інстытуце, дзе налічваецца амаль паўсотня творчых супрацоўнікаў, ёсць 17 членаў Саюза пісьменнікаў, сем дактароў, 28 кандыдатаў філалагічных навук. У нас ёсць пісьменнікі, якія сумяшчаюць крытыку з мастацкай дзейнасцю. Скажам, А. Адамовіч з'яўляецца добрым раманістам, аўтарам шырока вядомай апавесці і разам з тым ён доктар філалагічных навук, прафесар. В. Каваленку мы ведалі да гэтага часу як крытыка, а зараз у часопісе «Маладосць» ён надрукаваў свой раман. Напісаў апавесць малады вучоны Я. Леўка. Некалькі паэтычных зборнікаў выдаў кандыдат філалагічных навук М. Ароўка і г. д.

У якасці прапагандастаў літаратуры нашы таварышы выступаюць на старонках газет, часопісаў і непасрэдна перад працоўнымі, так сказаць, з жывым словам. У сваіх сацыялістычных абавязках мы паставілі перад сабой задачу прачытаць трыста лекцый, надрукаваць паўтараста крытычных артыкулаў у рэспубліканскім друку. Гэта і ёсць прапаганда літаратуры, прывітанне любові да яе. Крытыка дапамагае чытачу глыбей убачыць тое, што пісьменнік хоча сказаць. Супрацоўнікі інстытута ездзяць па ўсёй Беларусі. Нядаўна амаль усім інстытутам мы набылі ў Салігорску, выступалі перад шахцёрамі, калгаснікамі, рабочымі саўгасаў, прадпрыемстваў і ўстаноў Салігорскага раёна.

— Іншы раз можна пачуць размовы, што значэнне літаратуры ў эпоху навукова-тэхнічнай рэвалюцыі зменшыцца. Што вы думаеце на гэты конт?

— Яе значэнне не змяншаецца і не зменшыцца. Навукова-тэхнічная рэвалюцыя, пры ўсім яе агромністым значэнні, усё ж з'яўляецца тэхналагічнай рэвалюцыяй Яна, вядома, прыадазіць да пэўных сацыяльных зруху, што ў сваю чаргу ўплывае на перамены ў псіхалогіі, у духоўным клімаце. НТР уплыў аказвае, толькі уплыў гэты апаэрадкаваны, а не прамы і прамым не можа быць. Я лічу, што ў мастацкай літаратуры не можа адбыцца ніякай рэвалюцыі. Тут яна немагчыма.

У адрозненне ад тэхнічнай дзейнасці, літаратура ніколі не закрэслівае сваіх тварэнняў, што ў аднолькавай ступені тычыцца і мастацтва ўвогуле. Напрыклад, сярэднявечная фрэска не адмяняе егіпецкую, а фрэска нашага часу не адмяняе і тую, і другую. Побач з тым, электралямпачка цалкам і рашуча адмяніла лучыну і газіцу, паўг адмяніў саху. Адме-на тут поўная, без астатку, а ў мастацтве мы назіраем пераемнасць традыцый і багаццяў. Усе шэдэўры, створаныя чалавекам любой эпохі, застаюцца і ніколі не губляюць сваёй каштоўнасці, пачынаючы з наскальнага жывапісу і да палотнай нашых дзён. Мы іх прымаем як помнікі эпохі і з асалодай глядзім на іх, чытаем ці слухаем калі гэта музыка, песня. Або, скажам, першыя трактары былі няўключнымі і зніклі, хоць у свой час людзі захапляліся імі. Гэта тычыцца аўтамабіля, першага самалёта і г. д. Зразумела, што нам не патрэбны стары станок, калі з'явіўся новы, з праграмным кіраваннем.

Навукова-тэхнічная рэвалюцыя ўздзейнічае на мастацтва тым, што ўплывае на сацыяльныя бакі жыцця, якое адлюстроўвае літаратура, але самую літаратуру НТР не адменяе і не можа адмяніць, істотна змяніць. Гэта дзве аўтаномныя плыні, якія будуць працягваць развівацца паралельна кожная па сваіх уласных законах.

Гутарну запісаў П. ЗАХАРАВІЧ.

чароўвае высокае мастацкае майстэрства, паэтыка, самабытная мова, уменне пісьменніка раскрыць псіхалогію героя, паказаць яго ў самых складаных сітуацыях і г. д.

Аповесць «Лонва» выйшла ў Лодзінскім выдавецтве. Пераклаў яе — Баляслаў Манкевіч. Гэта яшчэ адно сведчанне плённага культурнага супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі.

А. МАЦКЕВІЧ.

Сям'я лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі СССР у галіне літаратуры сёлета зноў папоўнілася. І вельмі прыемна, што ў гэтай сям'і побач з іншымі вядомымі савецкімі пісьменнікамі, мы бачым і ўкраінскага паэта сярэдняга пакалення Барыса Алейніка.

Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Украіны Барыс Алейнік — добры друг беларускай літаратуры, актыўны яе перакладчык і папулярызатар на ўкраінскай зямлі. Ён памала зрабіў і робіць на далейшаму ўмацаванню і нашыраўню беларуска-ўкраінскіх літаратурных узасувязяў. Так, ён прыняў самы чынны ўдзел у перакладзе твораў для двухтомнай «Анталогіі беларускай савецкай паэзіі», якая нядаўна выйшла ў Кіеве. З другога боку, Барыс Алейнік шмат працаваў — як адзін са складальнікаў выдання (сумесна з Б. Сіцпанюком), член рэдакцыйнай калегіі, — каб два важкія тамы анталогіі «Украінская савецкая паэзія» леглі сёлета на стол беларускага чытача.

Барыс АЛЕЙНІК

СТАЮ НА ЗЯМЛІ

Мама! Гэ-гэй, чуеш мяне
праз марозы
прагнозы,
заносы
пакосы,
і перакосы!
Чуеш!
Можа, ты спіш!
Вунь якая гадзіна!
Капіна,
яліна
і Украіна —
спяць...
Ды не ўсе.
У горадзе-месце
вачэй не звесці:
апошнія звесткі
пра ўсё на свеце
радыё сыпле
густа.
Паслухай:
планы,
«на грані»,
ракеталаны,
навіны экрана
і талеркі, што лётаюць;
яшчэ пра:
зоны,
цыклоны,
патронаў тоны,
забытых, палонных
у В'етнаме;
яшчэ пра:
хунту
і футра,
кітайскіх ультра,
англійскія фунты
[ўкраіні фуру]
і пра дэвальвацыю;
яшчэ пра:
слёзы,
пагрозы,
электравозы,
сур'ёзны сімпозіум,
«Праблемы карозіі» —
гутарка акадэміка;
яшчэ пра:
акцыі,
нацыі,
эскалацию,
дэзінфармацыю,
драматызацыю
класічных твораў;
яшчэ пра:
сена,
даенне,
спортдасягненні,
манеўры і змены,
І дзве хвіліны —
прагноз надвор'я.
Поўнач, Але:
звоняць трамваі,
у тэатрах саітае,
пары блукаюць,
сон уцякае,
і я пішу табе.

Ты ўжо прабач,
што так спрытна,
як спрынтар,
пятляю між літар,
каб споў коць якіх тых—
парожніх, няхітрых
узцяць на палітру,
бо ўсё некалі.
Век такі, мама:
хвацкі,
вар'яцкі,
страшэнны,
шасейны,
атамы й гены
поваць геніі, —
адным словам, дваццаты,
А яшчэ пра вершы.
Паслухай, як выйшла:
«Белыя вішні» —
як белыя вершы,
Вось так мы пішлі!
Здрава выйшла,
праўда ж!
Маці чытала,
Галавою хістала,
Нават пазяхала.
Узвал аловак
Ды й напісала:
«Дзень добры, сыне, Я ж табе
казала,
дзіцятка, каб добра
ўхутваў шыю,
бо застудзішся. Вось і
дагуляўся!
Мабыць, жар у цябе,
бо палавіну
з тваёй пісаніны я не
ўтаропіла,
А вішні, дальбог, сапраўды
белыя.
Відаць, уродзяць — як
малаком абліты,
Дык ты мо прыехаў бы! Га!»
Еду!
Вагоны,
пероны,
пругоны
і
перагоны.
Нарэшце. Зачапілаўка.
Выйшаў на Бабенкавай.
І адразу:
— Сыночак!!! —
Маці...
Бабы...
[Дзяды паўміралі].
Цёткі...
Дзядзкі...
Родзічы...
— Дзень добры, мама,
Вось і я, —
[Ты глядзі: загаварыў
нармальна!]
Стаю на сваёй зямлі.
З украінскай мовы пераклаў
В. РАГОША,

ВЫДАДЗЕНА Ў ПОЛЬШЧЫ

Літаратурны крытык Фелікс Фарнальчык у польскім штотыднёвіку «Жыццё літэрацке» (№ 48, 1975 г.) выступае з артыкулам пра апавесць І. Пташнікава «Лонва».

Аўтар не толькі аналізуе твор, але і шыраў апавадае

пра творчы шлях пісьменніка.

«Лонва», падкрэслівае Ф. Фарнальчык, з'яўляецца своеасаблівай баладай, якая расказвае аб ілэгітым лёсе чалавека і яго вялікай любові да людзей, да сваёй краіны. Чытача, піша ён, за-

ШЧЫРА Ё ГОСЦІ ЗАПРАШАЕМ...

Мікола Чарняўскі — аўтар некалькіх кніг для дзяцей. Творы яго палюбіліся юным чытачам. Есць у іх і вясёлы гумар, і трагічны паэзія над іх жыццём. Паэт расказвае пра вучобу, адпачынак, дапамогу дарослым... Вось і нядаўна выйшла яго чарговая кніжка «Адрас наш—дзіцячы сад». Яна—для маленькіх, для дзікалят—самага шчырага, самага доверлівага і дапытлівага народа.

Маленькі чытач атрымаў запрашэнне наведаць звычайны і ў той жа час не зусім звычайны дом. Вядома, мала ўсяго пазнаёміць гэтай з гульнямі заняткамі. Трэба расказаць аб усім, а яшчэ лепей—паказаць. Такой думкі прытрымліваюцца паэт і мастак. Таму ў кніжцы па сутнасці два аўтары—паэт М. Чарняўскі і мастак А. Волкаў. Тэкст і малюшкі настолькі кампазіцыйна звязаны, настолькі блізкія, што зборнік успрымаецца як своеасабліва чытанка-малюнак.

Першае знаёмства з гаспадарамі адбываецца, калі яны дружна робяць «для бадзёраці» фізарядку. Перагортваем старонку і драпіем на будаўнічую пляцоўку. Верш так і называецца «Будаўнікі»:

На пагорачку ў двары
Петрускі і Бора —
Муляры і цесляры —
Збудавалі горад.

М. Чарняўскі, Адрас наш — дзіцячы сад. Для дзяцей дашкольнага ўзросту. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1975.

Выраслі прыгожыя дамы, а адзін — сапраўдны палач: «светлы і высокі». Навасёлам у гэтым прыгожым доме стаў... кот Мірон.

Дзе грыбкі пасталі ў рад —
У дзючынак
Свой дзетсад.
Добра там жывецца
Лялькам...

Старонка за старонкай юны чытач адкрывае для сябе новае, цікавае. Знаёміцца са сваімі аднагодкамі. Тое, пра што расказваюць яму аўтары — блізкае і знаёмае, а разам з тым і незвычайнае. Каму ж не захацца сабраць сяброў і таксама стварыць амаль сапраўдны аркестр, ці пагуляць у аўтобус? Дзеці сьць дзеці. Надакучыла адна забаўка — тут жа ўзялася за другую. Вось ужо ля веранды сапраўдная балыніца:

Медсыстра ў рэгістратуры
Шчыра мам пытае:
— Што з дзіцём?
— Тэмпература
Доўга не спадае...

А непадалёку пакупнікоў «запрашае шчыра» дом, дом над навай: «Гастронам»...

Вельмі вясёла і дружна жы-
вучь дзеці:

Ані сварак, ні сакратаў,
Тут сяброўства
Кожны рад.

Што ж гэта за дом, дзе так шчасліва жывецца дзецям? Усе дружна адказваюць: «Адрас наш—дзіцячы сад».

Цікавая, добрая кніжка атрымалася ў М. Чарняўскага і А. Волкава. Есць у ёй тое, што так патрэбна дзецям: дасцінасць і праўдзівасць.

Тамара НІКІЦІНА.

ЖЫЦЦЯДАЙНАЯ КРЫНІЦА

Апошнія гады для Валюшкіна Лукшы ўскладаліся даволі багатым творчым ураджаем. Дарослыя аматары літаратуры атрымалі яго паэтычныя кнігі «Атава» і «Спведзь». Дзеці — зборнікі «Аркестр» і «Зялёная балыніца». Вершы для юных у яго вызначаюцца дасцінасцю і пазнавальнасцю.

Кніжка «Зялёная балыніца» складаецца з двух раздзелаў: «Зялёная балыніца» і «Жывы барометр». Паэт паставіў перад сабой мэту і наспях за ажыццявіў яе, за што заслугоўвае толькі пахвалы: расказаў у даступнай паэтычнай форме дзецям пра карысныя лекавыя расліны і пра тых старадаўняў, выпрабаваных часам народныя прыкметы, па якіх можна вызначыць надвор'е.

Ва ўступным вершы паэт улашчвае лесабалыніцу і добрага Дзятла-лекара.

Вось на прыём да Дзятла прыйшлі жыхары лесу і свойскія жывёлы і птушкі. І Дзятла вылісае каму настойку палыну, дзівасілу, дзьмухаўца; каму—адвару ліпы, чаромхі; каму—соку журавін, крынею. Кожнаму пацыенту—сваё лякарства. І кожная такая сустрэча з Дзятлам—маналог не бясмарны, бестурботны, а драматычны, хоць і са светлай канцоўкай. Драматычны, бо хвароба ўжо сама па сабе—няшчасце для герояў, светлы — бо ўсе беды ўрэшце вырашаюцца шчасліва. Так, як у вершы «Краніва»:

Рэўматызм сагнуў
Куніцу —
Не сядзіцца,
Не ляжыцца,
— Небарак,
На гары —
Кранівай лячыць
Спрабуй.

В. Лукша. Зялёная балыніца. Для дзяцей малодшага школьнага ўзросту. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1974.

Як у вершы «Чарніцы»:

Захварэў
Бусел —
Жаб аб'еўся,
Муціць.
Хворы
Неаквотна
Тэлае
З балота.
— Бусел, Бусел,
Не ўздыхай.
Чай чарнічны
Паспытай.

Мусім, аднак, заўважыць, што не ўсе вершы першага раздзела напісаны на аднолькавым мастацкім узроўні. У некаторых цяжкаватая, грувасткая інструментальнасць. Скажам: «у маладой Казы пухліна — вытупулася аб галіну», або «грыш скруціў Сіваваронку—не сакоча ў лесе зяонка».

Вершы другога раздзела, пра агульны змест якога панярдзвееца, што «маюць лес і напавы свой барометр жывы», — грунтоўна зусім на другім мастацкім прыкметы. У першай частцы чатырохрадкоўя даецца прыродная прыкмета, умова, у другой — выснова, адгладка. «Сонца заходзіць у чарвоныя хмары—заславіць вешер абудзіць абшары» або «мак таўкуць камары—ясна будзе на двары» і г. д.

Так, жывая прырода адвек была вялікім сяркам-памочнікам чалавека. Яна лячыла яго і, як мудрая кніга, як сённяшняе сіноптык, заўсёды папярэджвала яго аб будучым надвор'і, што так неабходна было чалавеку ў працоўнай практыцы. Паэт праіклівым вокам зазірнуў у таямніцы прыроды і напісаў кніжку, якой — трэба сказаць—так нестала нашай дзіцячай літаратуры. Думаю, што яе з цікавасцю будзе чытаць і юны чытач, і дарослы.

Хацелася б многа добрых і шчырых слоў сказаць у адрас таленавітай мастачкі, лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Наталлі Паплаўскай, якая выдатна аформіла кнігу.

Міхась ВЫШЫНСКІ.

У гэтыя дні ў Каралішчавічах у ДOME творчасці праходзіць рэспубліканскі семінар маладых пісьменнікаў, якія пішуць для дзяцей і юнацтва. Гаворка, што вядзецца там, асабліва сэнс набывае сёння, у святле рашэнняў XVII пленума Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, які абмеркаваў пытанне «Аб удасканаленні дзейнасці партыйных арганізацый агульнаадукацыйных школ рэспублікі і паліпшэнні кіраўніцтва імі з боку партыйных камітэтаў».

Пісьменнікі — тыя самыя настаўнікі. Толькі аўдыторыя ў іх куды большая: тысячы, дзесяткі тысячых выхаванцаў у кожнага. І іх найпершая задача паказаць веліч здзяйсненняў савецкага народа, улаўляць гераічнае мінулае, выхоўваць дзяцей ідэяна-перакананымі будаўнікамі камуністычнага грамадства.

Нам патрэбны творы, зазначалася ў пастанове ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкай дзіцячай літаратуры», «якія будуць выхоўваць у дзяцей адданасць камуністычным ідэалам, лаюбу да Радзімы, высокія маральна-этычныя якасці, пачуццё пралетарскага інтэрнацыяналізму і дружбы народаў, працавітасць, цікавасць да ведаў».

ЧАРОЎНАЕ СЛОВА ПАЭТА

У дзіцячае чытанне ўладарна ўваходзіць разам з іншымі казкі Уладзіміра Дубоўкі, старэйшага беларускага пісьменніка, аднаго са стваральнікаў беларускай дзіцячай літаратуры.

Вынікам шматгадовай і напружанай працы паэта ў жанры казкі з'явіліся кнігі «Залатыя зярняты», у якую ўвайшлі лепшыя творы з папярэдніх зборнікаў, а таксама новыя, напісаныя ў апошнія гады. Гэтая кніга задавальняе галоўныя патрабаванні дзіцячай літаратуры. Няма ў казках Ул. Дубоўкі дакучлівага маралізатарства, «падробіў» пад дзіцячае светаўспрыманне, праўда жыцця ў іх перарасла ў фантазію а фантазія, мастацкі вымысел набылі абрысы жыццёвай верагоднасці. Усе «славяны лініі» ідэйнага зместу скіраваны на адвечныя праблемы чалавецтва, паказваюць барацьбу Добра са Злом, Праўды з Крыўдаю, Святла з Цемраю, Жыцця са Смерцю. І хоць праблемы гэтыя вялікія і досыць абстрактныя, маленькі чытач, думаецца, прыйдзе да патрэбных філасофскіх высноў. Літаратура для дзяцей павінна абуджаць у іх духа спробы аналізу, ацэнкі, пошуку. Гэта добра ведае аўтар і ўнутранай логікай апісання наводзіць маленькага чытача на роздум пра тое, «што такое добра і што такое дрэнна». Адсюль вынікае такая асаблівасць

твораў паэта: ідэйны сэнс іх выходзіць за рамкі вершаваных радкоў, за рамкі стрымліваючага яго славеснага афармлення. З хваляваннем будзе сачыць юны чытач за лёсам маленькай птушачкі («Як сніжочка да сонца лятаў»), якая адважылася адна ліцець да сонца, каб прынесці агонь людзям на палескія балоты.

Увесь убор гарыцы на ім,
закрыў яго адразу дым.

Але не выпусціў ніяк
лучыну з дзюбачкі сіння,
прынес агонь, аддаў
людзям,
застаўся хоць без пер'я
сам.

Чытач, безумоўна, будзе сімпатызаваць гэтай самаахвярнай птушачцы, і зусім іначай паставіцца да тых, хто не ацаніў яе подзвігу. Ён, дапытлівы малюш, пазнае, адшуквае і нейкія жыццёвыя і літаратурныя паралелі.

У казках Ул. Дубоўкі, як і ў фальклорных творах, мараль, вывады вынікаюць з лагічнага развіцця падзей, нават, калі быць яшчэ больш дакладным, — з іх самаразвіцця. Гэта датычыцца і казкі «Чые рукі прыгажэйшыя», дзе ўхваляецца велічнасць спраў чалавека-працаўніка праз апісанне канкрэтнага выпадку, што адбылося ў далёкай Індыі. І казкі «Суд кветак», у якой падзейнасць даведзена да незвычайнай прадметнасці і выразна канкрэтызуе філасофскі вывад пра сутнасць кветак на зямлі — яны павінны закрываць ад сонечнай плякаты рапы ваяроў за волю, народных

героў, як гэта рабілі Шыпшына, Чабор і Стакротка, служыць людзям да апошняй хвіліны. А казкі «Адна гарошынка», «Скванныя мядзведзікі», «Айгога», «Вожыкаў суд» і многія іншыя ўвогуле можна назваць драматызаванымі сцэнкамі. Іх лёгка інсцэніраваць, бо на першым плане ў іх — актыўнае дзеянне; яны нібыта сатканыя з паасобных сцэн, эпізодаў, выстраеных у магільны сэнсавы рад.

Апошнім часам ідзе працэс узаемазбліжэння, узаемаўзабагачэння жанраў як празаічных, так і паэтычных. На прыкладзе дубоўкаўскай паэзіі гэта відаць асабліва выразна. Казка ў руках таленавітага мастака стала сінтэтычным, ёмістым і шматгранным жанрам, узабагаціўшыся адзнакамі балады і элегіі, легенды і вадзіла, жарту і нават нарыса, рэпартажу. Змястоўнасць гэтых жанраў — ад высока трагедычнай, філасофскай да бурлеска-гротэскай — перадалася дубоўкаўскім творам. І вось адны з іх мы можам назваць казкамі-баладамі («Акерманскія буслы», «Аленія сцяжка»), другія — казкамі-элегіямі («Казка пра зачараваную Лілю», «Суд кветак»), трэція — казкамі-вадзілямі ці казкамі-фарсамі («Скванныя мядзведзікі», «Адна гарошынка»), чацвёртыя — казкамі-быліямі, рэпартажамі («Старобінская казка — Салігорская быль»). Такім чынам, мы з'яўляемся сведкамі цікавай з'явы, калі раскрываюцца новыя магчымасці гэтага старажытнага і цікавага жанру, калі сам ён, гэты жанр, прыстасоўваецца да патрабаванняў нашых дзён, набывае другое дыханне, пачынае больш актыўна асвойваць рэчаіснасць.

Гартаючы кнігу «Залатыя зярняты», быццам бачыш усе колеры вясёлкі і адчуваеш усю мілагучнасць нашай роднай мовы, якая найлепшым чынам раскрывае гуманістычны пафас творчасці паэта. Мова Ул. Дубоўкі зіхаціць залатымі зярнятамі слоў, уласцівых толькі яму: бядачка, чароўная квецца, лягуткі ветрык, сібрына, тарбінка, лісца-хітравапка, хітравіца, дзеўчышка. Хоць і не вельмі звыклія нашаму слыху, яны заважваюць своеасаблівай мілагучнасцю, сілай закладзенай ў іх эмацыянальна-ацэначнага сэнсу. Словы гэтыя сведчаць пра арыентацыю мастацкага мыслення Дубоўкі на народную мову — гэтую пастаянную і невычэрпную крыніцу паэтычнага натхнення.

Кніга ўражае шчырасцю, доверлівасцю інтанацыі, тым вялікім выхавальным зарадам, без якога нельга ўявіць дзіцячую літаратуру.

М. МІШЧАНЧУК,
М. ШАУЛОўСКАЯ.

Вонкавыя кнігі для дзяцей, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: удмурцкая народная казка «Красуна бяроза» (пераклад Н. Семашкевіч, малюшкі І. Някрасава), «Я еду на верблюде» Г. Васілеўскай (пераклад Ул. Машкова, мастак Г. Паплаўскі), «Каласок» А. Дзержынскага (мастан Я. Жыліні).

«Хітры Данік» В. Ткачова (мастан А. Філімонава), «На лясной вуліцы» М. Гіля (мастан М. Бельскі), «Жывы голас» А. Мірнык (мастан В. Сакалоу).

НА ВЕЛАСІПЕДЗЕ... ДА МАЛОЙ МЯДЗВЕДЗІЦЫ

Кніжку Ул. Машкова «Дзень добры, Валерка!» скла-лі вядомыя ўжо чытачам аповесці «Паміж «А» і «Б» і «Вясёлы тузік».

Героі твораў пісьменніка — сённяшні піянеры і школьнікі. Яны не здзяйсняюць выключных подзвігаў, справы іх самыя звычайныя — вучоба, грамадскія абавязкі, адпачынак. Але чытачы не застаюцца аб'якавамі да таго, аб чым расказвае аўтар, бо жывыя клопатамі, радасцямі, турботамі яго герояў, актыўна ставяцца да кожнай падзеі, — разважаюць, аналізуюць, ацэньваюць.

Ул. Машкоў добра паказваў характэрныя асаблівасці так званых пераходнага ўзросту, калі дзеці спрабуюць ужо самі разабрацца ў многіх жыццёвых сітуацыях, імкнучыся выявіць сваю індывідуальнасць, балюча рэагуюць на павелічванне і не-тактоўнасць. «Не клоўні я, а чалавек», — з крыўдай гаворыць Валерка Галі Наважылавай, старшынй савета атрала.

Налёгка адразу зразумець Валерку Карабухіна, і многія дарослыя лічаць яго кепскім хлопчыкам, абібокам і грубіянам. Пісьменнік не каменціруе ўчынкаў Валеркі, ён як бы прапачне дзеянні самім герам, мае ні не мае ранняе хлопчык у тым ні іншым выпадку.

Валерка першырады да фальшыва, несправядлівасці, зга-ізму. Менавіта таму, што агід-на была яму сквапнасць, ад-мовіўся ён вярнуць гаспадару «прыватнаўласніцкую рэйку».

Не ўсе, безумоўна, учынікі Валеркі заслугоўваюць ухва-лення, ды пісьменнік і не ідэ-алізуе свайго героя, — ён уме-ла, з псіхалагічнай пераканаў-часцю раскрывае асаблівасці ўспрымання акаляючага свету дзецьмі.

Уменне аўтара засяродзіць увагу на ўнутраны перажы-ваннях героя выявілася і ў той крытычны момант, калі яго

Ул. Машкоў, Добры дзень, Валерка! Аповесці. На рускай мове. Мінск, «Мастацкая літа-ратура», 1974.

герой апынуўся паміж шэрымі «А» і «Б». Хлопчык глыбока пакутаваў, што клас адмовіўся ад яго, але знешне стараўся трымацца так, каб ніхто і зда-гадацца не мог, як яму цяжка. І хоць удаецца Валерку захоў-ваць незалежны выгляд, але чытачы ўвесь час адчуваюць, як сумуе ён на сваім шостым «А». Выпадак з пакетам, які Валерка знайшоў у час ваен-най гульні і аб якім нікому адразу не сказаў, ланамог пі-сьменніку як бы сабраць пера-жыванні хлопчыка ў адно і праз канкрэтны эпізод пака-заць, што хоць і вучыцца ця-пер Валерка ў шостым «Б», але застаўся верным сяброўству, не здардзіў былым аднакласні-кам. Як лагічна апраўданню, радасцю і жадаанню падзею ўспрымаюць чытачы вяртанне Валеркі ў свой клас.

У кнізе Ул. Машкова шмат прыгод, і кожная з іх, як пра-віла, дапамагае адкрыць нешта істотна важнае ў наводзінах Валеркі, летуценнікі і фанта-зіёра, які мае натуру дзейную, жывую, творчую. Хлопчык на-ват не падатрачы гэтага, ня-рэдка трапіна высмейвае нека-торыя заганіны выхаванчых метады, якія часам быць выка-рыстоўваюць настаўнікі. Не можа ён нечуць прыняць дар-учыне заіваць у спецыяль-ны сшытак «хто што робіць на ўроках і ў часе перапынку» і выконвае гэтае заданне ў ад-паведнасці са сваім характа-рам — дасцінна, з гумарам.

Асуджаючы адмоўнае, аўтар карыстаецца гіпербалай: наў-рад ці заснуў бы (ды яшчэ за-хрон) Валерка на сходах, бо энергіі ў ім столькі, што хоць іншаму пазычай. Але гэты вы-падак дапамог пісьменніку па-казаць, як можа быць загуб-лена нават добра задуманая справа...

Дарэчы, у кнізе закрунуты многія актуальныя праблемы сучаснай педагогікі. Вось чаму прачытаць яе карысна і дарос-лым, асабліва настаўнікам, — яна яшчэ раз напамінец, як важна ведаць дзяцей, разумець іх узростава і псіхалагічныя асаблівасці, улічваць іх інта-рэсы і схільнасці.

Чытаючы аповесці Ул. Маш-кова, міжволі задумваешся і над падзейнай праблемай дво-енніка: у Валеркі, як гаворыць ён сам у пачатку аповесці, «не дзе», а ў тры разы больш люд-зек». Можна, Валерка не здоль-ны добра вучыцца? Не! Да-статкова было ўдзяліць яму крыху ўвагі — і ён выправіў двойкі. Але нярэдка такі Ва-лерка застаецца па-за ўвагай людзей, якія б маглі яму дапа-магчы. Не заўсёды задавальня-ецца яго няўтольна прага дзейнасці, скарыстоўваецца яго актыўнасць. Ён, безумоўна, мог бы (і нават без шпартга-кі) выступіць на зборы, бо га-варыў бы вобразна і прыгожа, але на зборы слова далі толь-кі выдатнікам.

Кніга прасякнута сонцам, святлом нашага шчаслівага жыцця. На гэтым сонечным фоне падзеі дзіцячых воб-разаў Валеркі і яго сяброў. Аўтар спрабуе еванесці свет дзіцтва са светам дарослых. Праўда, побачы іх у кнізе толькі намечаны.

Есць у аповесцяў і лішні эпізоды. У прыватнасці, ня-варта было падрабязна расказ-ваць пра выпадак з камянем: «Трэба выкапаць ямку, насы-паць у яе карбід і заліць ва-дой. Потым наставіць на ямку з карбідам банку, а да яе пры-вязваць ката» і г. д. Нават страшна робіцца, што дзеці могуць пацярпець гэта.

Аповесці «Паміж «А» і «Б», здаецца, больш насычана псі-халагічна выразнымі эпізодамі Другая — «Вясёлы тузік» — выглядае больш лёгкаваж-кай: тут нярэдка сюжэт тры-маецца на знешняй займальна-сці, некаторыя эпізоды выгля-даюць надуманымі.

Але ў пэтым аповесці пры-вабляюць чытачоў шчырасцю, гумарам, разуменнем душэў-нага свету савенкіх дзяцей. Ул. Машкоў прасочвае складан-ныя праблемы станаўлення харак-тару чалавечка, жыццярэдаспа-га, непрымірнага да зла. Створ-вання ім дзіцячыя вобразы трапіна характарызаваюць сёння-шнюю савецкую моладзь, акры-сленую самымі дэбрэкімі ма-рамі, для якой не такая ўжо незвычайная справа «асядлаць веласіпеды — і па Мясцянму Шляху напрасяць да Малоў Мядзведзіцы!»

Маргарыта ЯФІМАВА,
кандыдат філалагічных
наук.

ПРАЦАВІТЫМ І ВЯСЁЛЫМ

Нядаўна выдавецтва «Дет-ская литература» выпусціла ў свет кніжку Івана Муравейкі «Где волбевики живут» — ужо другую па ліку ў пера-кладзе на рускую мову. Яна стала адзінаццатай на рахун-ку гэтага аўтара.

У кніжку ўвайшлі некаторыя творы са зборнікаў «Ручай-кі», «Вось якія мы», «Пра ра-боту і ляноту», «Сняжынкі-смяшынкі», «Сем колераў вяс-сёлак», «Лясное возера», а так-сама некалькі вершаў, якія змяшчаліся толькі ў перыяд-ычных выданнях. Пераклад на рускую мову зрабіла Валян-ціна Болдырава, якая сама ж і падабрала матэрыял для гэ-тай кніжкі.

Асноўнае ў вершах І. Мура-вейкі — тэма працы, асуджэн-ня ляноты і нядабрыства. Заўваж-аецца, што перакладчыца ў не-каторых выпадках адступала ад тэксту арыгінала, але гэта не самаўпраўства. Яна ўзгад-няла гэтыя творы адступлен-ні з аўтарам. Такая ўзаемная праца дала свой плён, вершы ўспрымаюцца лёгка і натураль-на, як да прыкладу, «Веліка-ны»:

В болоте встретив Кулина,
Сказала Муха: — Великан!
Была бы я таной, как он,
Меня боялся б даже Слон!

Іван Муравейка. Дзе змывуць чорныя? Вершы і паэма. На рускай мове. М., «Детская ли-тература», 1975.

Кулик, увидев Гусака,
Решил: Вот это великан!
Ну почему я не такой —
Весь мир бы слышал голос
мой.

І канчаецца гэты цікавы ка-зачны верш тым, што:

А на Слоне, таком большой,
Сидел мальчишка словно
гром!

И говорил Слону: — Малыш!
Скорей шагай! Ну что ты
спишь?!

Перакладчыца Валянціна Мі-хайлаўна Болдырава жыве ў Кіеве, добра валодае ўсходні-мі славянскімі мовамі. Яна пе-раклала творы ўкраінскіх пісь-меннікаў В. Бычко, І. Куль-скай, М. Стэльмаха, беларускіх А. Кобец-Філімонавай, І. Мура-вейкі, С. Шушкевіча на рус-кую мову, таксама на ўкраін-скую — асобныя вершы Р. Бара-дуліна і С. Шушкевіча.

Перакладам В. Болдыравай ўласцівы добры мастацкі густ, рытмічная лёгкасць і музыч-насць гучання. Дарэчы, на многія яе пераклады ўкраінскі-мі кампазітарамі напісана му-зыка, створаны песні.

Прыемна яшчэ раз адза-чыць, што выдавецтва «Дет-ская литература» аддае належ-ную ўвагу творам беларускіх пісьменнікаў, якія пішуць для дзяцей, пракладае ім шляхі да чытачоў усіх нашых рэспублік, знаёміць з дасягненнямі бела-рускай дзіцячай літаратуры.

С. КОВДАНУСКИ

ЦІ НЕ ШМАТ «НЕЗВЫЧАЙНАГА»?

Міхаіл Гелер выдаў некалькі кніжак для дзяцей, імя яго да-волі часта з'яўляецца ў рэспуб-ліканскай перыядыцы. Што ж, прыемна, калі маладому аўта-ру ёсць аб чым расказаць чы-тачу. Радуе і тое, што ў яго сустракаюцца свае пастычныя знаходкі. Некаторыя вершы са-праўды музычныя, напеўныя, лёгка запамінаюцца. Шырокі і зматычны дыяпазон паэта. Ён расказвае пра справы сённяш-ніх школьнікаў, услаўляе ге-раічнае мінулае савецкага на-рода, апявае характава родных краінаў.

Арыгінальнай была задума яго апошняй кнігі «Незвычай-ная краіна». М. Гелер вырашыў расказаць пра піянерскі лагер «Зубронск», што знаходзіцца на беразе Нарачы, дзяцей, якія там адпачываюць. «Я чарніцы збіраў...», «Я рыбачу», «На пасту», «Да нас прыехалі паэты», «Ідзіце сюды», «Касцёр» — гэтыя і некаторыя іншыя вер-шы атрымаліся цікавымі. Яны простыя па фэрме, але значныя па думцы. Есць у іх і дасціпная ўсешка, і своеасаблівы пад-тэкст. Паэт адчуў душу ма-ленькага героя і нібы глянуў на наваколле ягонымі вачыма.

Але ж кніга — не пяток вер-шыкаў. У зборнік увайшло ка-ля трыццаці твораў. І калі пра-чытаеш іх, ствараецца ўражан-не, што аўтар дзесьці паспа-шаўся, што ёсць не надумаў, не дапрацаваў, у цэлым арабіў са-бе палёжку. Маўляў, маленькі чытач — ён яшчэ маленькі і не ўсё заўважыць.

А шкада. Думаць так — значыць, крывадушны маленькіх.

Горш за ўсё, што ў многіх вершах збіваецца рытм, адсут-нічае рыфма, што наогул не-бяспечна ў дзіцячай паэзіі.

Вось, як напрыклад, у вершы «Абед», які, смела можна ска-

заць, у кніжку трапіў выпад-кова:

После пляжа, как обычно,
Все мы очень голодные,
Ах, с таким же аппетитом
Побеждать мы должны!

Дзіўна, што павінны паабед-даць дзеці, якія вельмі голод-ныя. Тут хочаш-не хочаш, а хутчэй ухопіцца за лыжку. Ад-нак чытаем далей:

— Ну и щип! Вот так щип!
До чего наваристый!
Весь котел сюда тащи —
Справимся мы запросто.

Апошні радок бы павісае ў паветры. Бо хіба гэта рыфма: «наваристый — запросто»? Не лепш гучыць і наступнае:

— А жаркое —
Ух, какое! —
Корочки румянятся,
Дышит паром,
Пышет жаром —
Все как полагается.

Рэжучь слых і такія радкі: «и травы сорвались, по кругу помчались...», «Всё в дыму — и даль, и близ», «впочались во весь дух автобус за автобусом», «Скажи нам, кукушка, признайся по чести...» Гэта з вершаў «Зарадка», «Зарница», «Экзурсія», «Зялёны».

І яшчэ. У выхаванні дзяцей шмат значыць праца. Добра, што піянеры полюць лён. Аднак не мог старшыня (верш «Калі трэба — значыць трэба») пра-сіць у дзяцей дапамогі. У гас-падарках цяпер паўсюдна хі-мічная праполка, і кепскі той кадкас, што спадзяецца толькі на рукі малых.

Есць вершы расцягнутыя, як, напрыклад, «Балада аб снара-дах», сустракаюцца бяздумна зарыфмаваныя радкі («Песня») і звычайная рыторыка («Юнац-тва нашых бацькоў»).

Падобныя недахопы ў той ці іншай меры ўласцівы і іншым паэтам, што яшчэ для дзяцей. Але гэта ні для каго не лаві-на быць апраўданнем, у тым ліку і для М. Гелера. Няхай гаворка ўспрымаецца, як сяб-роўскае пажаданне, каб твор-часць паэта развівалася ў па-трэбным кірунку.

В. СЯРОДКА.

ВЫЙШЛИ З ДРУКУ

«Мастацкая літаратура»

Р. Барадулін, Свята пчалы. Старонкі з кніг. Мастак М. Кру-глоў. 1975 г. 400 стар. Ты-раж 7.000 экз. Цана 2 руб. 04 кап.

Р. Бензьярук, Ваверчына дзя-нуя, Апаўдданні і казкі. Ма-люні Л. Зяленіч. 1975 г. 38 стар. Тыраж 50.000 экз. Цана 16 кап.

П. Броўна, Збор твораў у сямі тамах. Том першы. Вер-шы. Паэмы. Пераклады. 1926—

1940 гг. Мастак М. Казлоў. 1975 г. 394 стар. Тыраж 13.000 экз. Цана 2 руб. 03 кап.

Я. Драбінскі, Ад Гомеля да Эстрамадуры. Аповесці пра жыццё Мікалая Дворнікава. Пе-раклад В. Палтаран. Мастак І. Влох. 1975 г. 208 стар. Ты-раж 21.000 экз. Цана 75 кап.

Ус. Іванюў, Сібірскія апаў-дданні. Пераклад на беларускую мову А. Кудраўца. Мастак А. Сяргееў. 1975 г. 226 стар. Ты-раж 7.000 экз. Цана 49 кап.

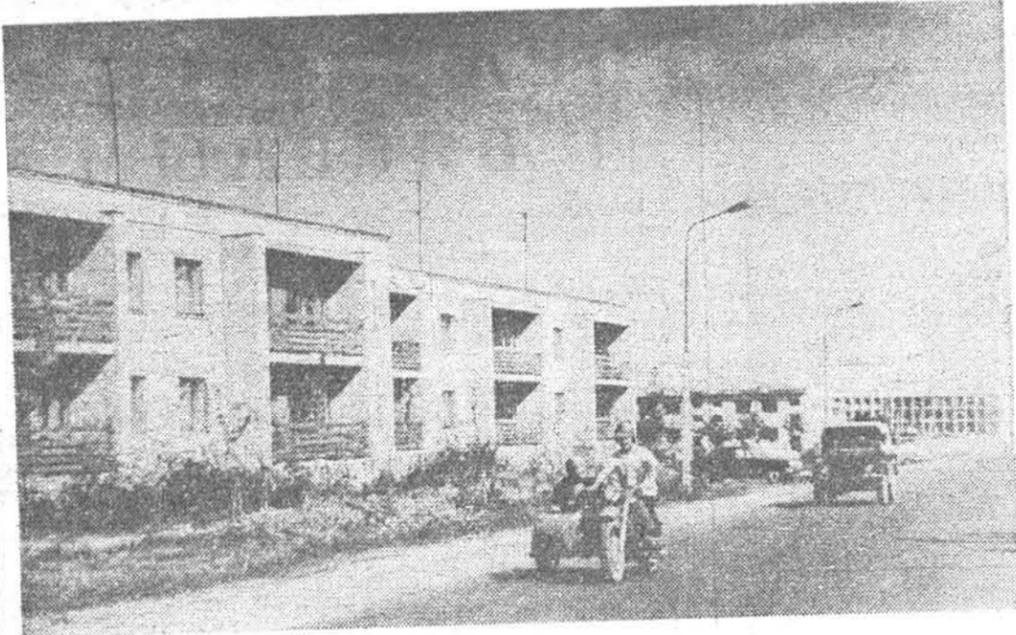
Я. Маўр, Збор твораў у чаты-рох тамах. Том першы. Чапа-век ідзе. У краіне райскай пту-шкі. Сын вяды. Фантамабіль прафесара Цыялкоўскага. На Марсе. Мастак М. Рыжынаў.

1975 г. 384 стар. Тыраж 17.000 экз. Цана 92 кап.

Я. Маўр, Збор твораў у чаты-рох тамах. Том другі. Амок. Ра-ман у дзвюх частках з часу паўстання на Яве ў 1926 годзе. Мастак М. Рыжынаў. 1975 г. 416 стар. Тыраж 17.000 экз. Ца-на 97 кап.

А. Сансэ, Казкі пра кветкі. Пераклад з латыўскай мовы Л. Цыляк. Мастак Н. Папаў-ская. 1975 г. 40 стар. Тыраж 75.000 экз. Цана 19 кап.

М. Шалажаў, Яны змагаліся за Радзіму. Раздзелы з рымана. Пераклад М. Лужына Мастак В. Піменаў. 1975 г. 208 стар. Тыраж 30.000 экз. Цана 39 кап.

Новая вуліца цэнтральнай сядзібы калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага.

Карэспандэнт:

— Архітэктар — чалавек не зусім звычайнай прафесіі. Яго твор ва ўсіх на вачах і разлічаны на доўгае жыццё. Мастак можа перамаляваць свая карціну, нешта дадаць, нешта прыбраць, пісьменнік пры перавыданні можа перапісаць цэлыя раздзелы. Архітэктару гэтага не дадзена. Збудаванне, узведзенае па яго праекце, не пераставіць, не пераробіць. Адсюль тая вялікая адказнасць, якая стаіць перад кожным доўгім.

І. Гапонаў:

— Архітэктары Магілёўшчыны добра ўсведамляюць гэтую адказнасць. Наша абласное аддзяленне налічвае адзінаццаць членаў і восем кандыдатаў у члены Саюза архітэктараў БССР. Арганізацыя праводзіць пэўную работу па развіццю ў спецыялістаў творчага падыходу да справы, нацэлюе іх на пошук новых архітэктурных рашэнняў, на стварэнне праектаў, якія адпавядаюць сучасным патрабаванням горадабудаўніцтва, узроўню будаўнічых матэрыялаў і тэхнікі.

Карэспандэнт:

— Ігар Александравіч, хацеўся б даведацца мелавіта пра

БУДАВАЦЬ ШМАТ, ПРЫГОЖА, ЯКАСНА

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказаў начальнік упраўлення па будаўніцтву і архітэктуры Магілёўскага аблвыканкома І. А. ГАПОНАУ.

збудову раённых цэнтраў і вёсак Магілёўшчыны...

— І. Гапонаў:

— Павінен сказаць, што ў апошнія гады нашы гарады і пасёлкі ўзбагаціліся даволі цікавымі, арыгінальнымі збудаваннямі. Тры новыя праекты збудовы і добраўпарадкавання саўчасных і калгасных пасёлкаў былі прадстаўлены на Усеаюзны агляд-конкурс і атрымалі дыплом гонару ВДНГ СССР за праект збудовы саўгаса імя Леніна Горакскага раёна, дыплом першай і трэцяй ступеняў ВДНГ СССР за архітэктурныя праекты, якія ажыццяўляюцца ў калгасе «Рассвет» імя К. Арлоўскага Кіраўскага раёна і саўгасе «Крычаўскі» Крычаўскага раёна.

Карэспандэнт:

— Што сабой уяўляюць гэтыя праекты?

І. Гапонаў:

— Трэба, па-першае, падкрэсліць, што ў значнай частцы яны ўжо ажыццяўлены. Напрыклад, у саўгасе імя Леніна пабудаваны Палац культуры, шасціпавярховая гасцініца, гандлёвы цэнтр, школа, каля 40 мураваных шматкватэрных дамоў і г. д.

Новыя архітэктурна-планіровачныя рашэнні, новыя праекты жылых і адміністрацыйных будынкаў ужыты пры збудове цэнтральнай сядзібы калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага. Тут узведзены выдатны, можа сказаць, унікальны Палац культуры з глядзельнай залай на 950 месца, зіміні садам, памяшканнямі для музея, музычнай школы, заняткаў спортам і г. д. Палац гэты пабудаваны па індывідуальнаму праекце, распрацаванаму Беларуска-навукова-даследчым інстытутам праектавання сельскага

будаўніцтва. Тут ужыты самыя высокакасныя аддзелачныя матэрыялы, такія, як граніт, мрамор і інш. У пасёлку будуюцца таксама двухпавярховы гандлёвы цэнтр і жылы комплекс на 2 тысячы жыхароў.

Карэспандэнт:

— З году ў год прыгажэньне і многія гарады Магілёўшчыны...

І. Гапонаў:

— У дзевятай пяцігодцы былі распрацаваны схемы раённай планіроўкі Магілёўскай вобласці. У прыватнасці, генеральныя планы такіх гарадоў, як Горкі, Клімавічы, Касцюковічы, Мясіслаўль, Слаўгарад, Чэрыкаў, гарадскія пасёлкі Глуск, Кіраўск, Клічаў, Краснаполле, Круглае, праекты дэталёвых планіровак цэнтраў Быхава, Асіповіч, Слаўгарада, Прыбярэзінскага жылёвага раёна ў Бабруйску, а таксама праекты і схемы планіровак 170 сельскіх населеных пунктаў калгасаў і саўгасаў. Цяпер нашы архітэктары і пла-

ніроўшчыкі распрацоўваюць генеральныя планы гарадскога пасёлка Хойніск, гарадоў Шклоў, Чавусы і інш.

Карэспандэнт:

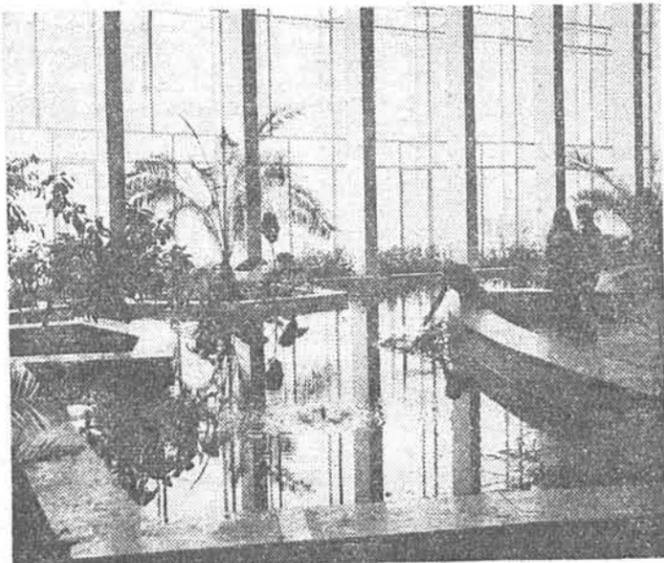
— А што вы можаце сказаць пра якасць збудовы?

І. Гапонаў:

— Гэта аснова асноў. Пры збудове гарадоў і сельскіх населеных пунктаў усё шырэй ужываюцца сучасныя архітэктурна-будаўнічыя метады. У прыватнасці, укаранены праекты буйнапанельных і газасілікатных жылых дамоў, у якіх прадугледжана напешаная планіроўка кватэр. Вядзецца распрацоўка новай серыі праектаў 9-ці і 12-ці павярховых буйнапанельных жылых дамоў для Магілёва і Бабруйска.

Праводзіцца работа па павышэнню якасці архітэктуры прамысловых прадпрыемстваў. У прыватнасці, Дзяржбуд СССР спецыяльнай настановай адначасна рэацыянальна аб'ёмна-планіровачнае рашэнне і высокай архітэктурна-мастацкай якасці будаўніцтва Магілёўскага камбіната сінтэтычных валокнаў імя У. І. Леніна.

Наперадзе ў нас, архітэктараў, будаўнікоў, шмат работы. Усе Магілёўшчыны ў рыштваных новабудовуляў. Будаваць многа, будаваць якасна, прыгожа — вось наша надзённая задача, якую ставіць перад намі Камуністычная партыя.

Зімовы сад Палаца культуры калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага.

«Помнікі Кубы» ў Мінску

Адзін з залаў Дзяржаўнага музея Беларусі ў гэтыя дні прадстаўлены архітэктурным помнікам рэспублікі Куба.

154 здымкі — цэлы летапіс гісторыі архітэктуры чатырох стагоддзяў. На здымках — помнікі нацыянальным героям Кубы, асобныя будынкі, палацы, што ператвораны ў музеі, асобныя дэталі, рэчы, знойдзеныя пры археалагічных раскопках, сабраныя за апошнія 10 гадоў.

У студзені 1963 года рэвалюцыйны ўрад рэспублікі Куба стварае пры Нацыянальнай дырэкцыі музеяў і помнікаў Нацыянальную камісію па помніках. Пачалася работа па ўліку каштоўнасцей, адрэдакцыі і зберажэнню помнікаў па ўсяму востраву.

Вынік дзесяцігадовай працы камісіі і адлюстраваны на выстаўцы «Помнікі Кубы».

— Па якому прынцыпу адбіраліся фотаздымкі для выстаўкі, якая вядзее цяпер па гарадах СССР?

На гэтым пытанні дае тлумачэнні скульптар, супрацоўнік Нацыянальнай камісіі па помніках Кубы Дуран Радрыгес:

— Галоўны крытэрыі адбору экспанатаў — этапы развіцця кубінскай архітэктуры з XVI па другую палову XIX стагоддзяў, ад архітэктуры абарыгенаў-індзейцаў, перыяду іспанскага ўладарніцтва, уключаючы розныя архітэктурныя ўплывы, якія дайшлі да Кубы аж да XX стагоддзя.

— Назавіце найбольш каштоўныя з помнікаў?

— Вось маленькая скульптурная фігурка жанчыны з галінкай у руках. Так званая Хіральдзілія, якая стала сімвалам горада Гаваны, створана на пачатку XVII стагоддзя. А драўляны і каменны чалавекпадобны ідалы дацюруюцца больш раннім перыядам.

Помнікам архітэктуры, які знаходзіцца пад аховай дзяржавы, стаў дом, дзе нарадзіўся вялікі кубінскі рэвалюцыянер і пэст Хасэ Марці, таксама як і месца, дзе Карлас М. дэ Саспедэс пачаў 10 кастрычніка 1868 года вайну супраць іспанскіх каланізатараў. Дом на ферме Сібаней вядомы тым, што тут збіраліся ўдзельнікі штурму казармы Манкада 26 ліпеня 1953 года.

А Палац капітанаў, таксама як і Палац капіталаў у Гаане — месцы, якія сталі вядомыя па творах кубінскага пісьменніка Сірыла Вільвердэ.

— На выстаўцы шмат фотаздымкаў музеяў. Усе яны — гістарычныя помнікі мінулага, ці створаны нядаўна?

— У апошнія гады ўрад Кубы ўзяў на сябе клопат не толькі па ахове помнікаў гісторыі, але і па арганізацыі, і адраджэнню музеяў. Толькі ў Гаване, акрамя Нацыянальнага музея, музея рэвалюцыі, адкрыты музей каланіяльнага мастацтва, музей прыкладнага кубінскага мастацтва, музей мастацтва Францыі XVIII стагоддзя, музей Напалеона. Усе яны прадстаўлены на фотазэкспанатах выстаўкі.

Камісія па архітэктурных помніках шмат клопату працягвае і па адраджэнню помнікаў. Напрыклад, у адным з першых сямі кубінскіх гарадоў — горадзе Трынідадзе, апошнім часам адрэстаўравана 25 будынкаў, забрукаваны пад «даўніну» вуліцы, а ў Палацы Бру-

нет адкрыт музей еўрапейскага і амерыканскага мастацтва перыяду рамантызму.

Адным з цікавых раздзелаў выстаўкі з'яўляецца серыя граўюр «Куба — маляўнічы востраў». У гэтай серыі адлюстраваны самыя прыгожыя мясціны Гаваны.

— Якія задачы стаяць перад Камісіяй па архітэктурных помніках сёння?

— Наша задача цяпер заключаецца ў тым, каб як мага лепш прапагандаваць здабыткі нацыянальнай культуры, як мага больш далучыць простых кубінцаў да нацыянальных скарбаў культуры.

Для гэтага мы арганізуем вось такіх выстаўкі, выступаем з перадачамі па радыё, тэлебачанню, ствараем хранікальна-дакументальныя фільмы. І трэба зазначыць, што мы шмат чаго дабіліся ў гэтым кірунку. Калі раней у музеі ці на выстаўкі хадзілі «цаніцелі» — выбраннікі нацыі, то цяпер больш далучаюцца да культуры працоўныя кубінцы. І ўрад не шкадуе сродкаў на адкрыццё музеяў, адраджэнне помнікаў.

— Выстаўка, на якой мы з вамі цяпер знаходзімся, таксама сведчыць пра гэта. Дарэчы, які далейшы яе маршрут?

— Экспанаты выстаўкі павявалі ўжо ў Карэй, Манголіі. А ў СССР мы паказалі яе ў

Маскве, у Ленінградзе. Пасля Мінска яна будзе накіравана ў Гомель.

— Дадзеная выстаўка наладжана ў парадку культуры абмену з СССР. Назавіце, калі ласка, савецкія выстаўкі, якія ў апошні час вы наведалі ў сябе на радзіме!

— Выстаўка «Помнікі Кубы» гэта адказы візіт на выстаўку «30 год Перамогі», якая была паказана насельніцтву Гаваны. На ёй, акрамя фотаздымкаў, экспанаваліся баявыя ўзнагароды Савецкага Саюза, асабістая зброя Герояў Савецкага Саюза, а таксама ваенныя трафеі.

У Гаане вельмі часта наладжваюцца выстаўкі народнага і прафесіянальнага мастацтваў народу вашай шматнацыянальнай краіны. Штогод на Кубе праводзіцца якая-небудзь выстаўка з СССР.

І, безумоўна, яны спрыяюць яшчэ большаму ўзаемаўважэнню нашых народаў. Спадзяюся, што і выстаўка «Помнікі Кубы» паспрыяе гэтай высякароднай справе.

У заключэнне хачу ад усяго сэрца пажадаць народу Беларусі поспехаў у сацыялістычным будаўніцтве і ў стварэнні сваёй манументальнай культуры.

Гутарку запісала
Р. БАКУНОВІЧ.

перадаць, паказаць тое, што іх хвалюе, што яны любяць, чым захапляюцца.

Аліна Ерамеева вядомая сваімі партрэтамі лепшых працаўнікоў Магілёўшчыны. Іх некалькі дзесяткаў ужо. Рабочых, даярак, трактарыстаў, настаўнікаў. Мы не ставім мэтай зрабіць у гэтых нататках, напісаных па першым уражання, мастацказнаўчы аналіз работ. Але з чыстым сумленнем можна сказаць — усе яны сагрэты цяплом мастака, яго глыбокай павагай да чалавеча, з якім яму пашчасціла сустрэцца. Менавіта, пашчасціла. Гэта сказана намі не для прыгожага слоўца, а падслухана ў мастакоў. «Ты помніш, Аля, — звяртаецца да жонкі Васіль Васільевіч, — таго пажылога бры-

маў. Гэтая работа экспанавалася на рэспубліканскай выстаўцы, прысвечанай 30-годдзю Перамогі. А вось гэты партрэт дзяўчыны-казашкі можна было ўбачыць на выстаўцы анварэлі «Беларусь сацыялістычная». Партрэт маладога рабочага набыў Беларускі дзяржаўны мастацкі музей.

Мастачка паказвае папку з эскізамі, дзесяткі накідаў.

— Хачу, — расказвае яна, — зрабіць групавы партрэт калгаснікаў калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага.

Як сінтэз яе назіранняў, зробленых у час паездак па вёсках, з'явілася карціна «Вясновая рунь».

— А не перашкаджае вам, — напая-

Даярка Н. Невроўская.

А Д А Д У М Д Ы

У ЯЕ ЗВЫЧАЙНЫ твар. І разам з тым, яна вельмі прыгожая, гэтая пажылая ўжо жанчына. Не вытанчанымі рысамі — гэтага няма — сілай, упэўненасцю, якімі свецяцца яе вочы. І яшчэ, вабяць яе рукі, вялікія дужыя рукі.

— Рукі сапраўды велікаватыя, — задумліва гаворыць Аліна Агееўна, быццам толькі цяпер заўважыўшы гэта. — Ведаеце — даярка. Мая геранія — Наталля Канстанцінаўна Невроўская даяркай працуе тры дзесяткі гадоў. Гэта ж толькі апошнім часам машынамі дояць, а раней усё рукамі.

Аліна Агееўна расказвае, як прыехала ў далёкую вёсачку на Глушчыне, каб зрабіць партрэт славагай даяркі, кавалера ордэна Леніна. Як знайшла яе на ферме, хаця быў вольны ад працы час. Наталля Канстанцінаўна расчэсвала сваіх кароў. «Разумеете, — усміхаецца мастачка, — не чысціла, а літаральна расчэсвала грэбнем. Гэта мяне ўразіла да глыбіні душы...»

Што неабходна для сапраўднага мастацтва? Талент? Безумоўна. Але, мабыць, і тое, да чаго прыкладаецца, чаму служыць гэты талент. Калі глядзіш работы Аліны Агееўны і Васіля Васільевіча Ерамеевых, маладых магілёўскіх мастакоў, думаеш пра іх нейкую ўнутраную патрэбу ўбачыць, зведаць, зразумець і

гадзіра, нягога мы збіраліся маляваць... Як ён перарваў сеанс — зірнуў на гадзіннік і як адрэзаў: «Усё, трэба ісці, зямля не чакае». Колькі было ў гэтых словах спрадвечнага клопату селяніна аб зямлі, аб ураджай!»

Аліна Агееўна няштатны мастак абласной газеты. Яе галерэя сельскіх працаўнікоў рэгулярна паяўляецца на старонках «Магілёўскай праўды». Але гэта не ўсё. Кожны партрэт яна робіць у двух варыянтах — адзін для друку, другі — каларовы, вялікі, для ўручэння самому герою, як прыз газеты і абкома прафсаюза.

— Праходзіць гэта так хвалююча, што нельга стрымаць слёз, — гаворыць Аліна Агееўна. — Вось і гэтай восенню я сама ўручала партрэт камбайнеру племзавода «Ціманавічы» Клімавіцкага раёна С. Ільянкову. Чалавек быў вельмі ўзрушаны і шчаслівы.

У яе пачынаюць блішчэць вочы, калі расказвае, з якой зацікаўленасцю сустракаюць у вёсцы прыезд мастака. Аліна Агееўна паказвае фотаздымак насценнай газеты, выпушчанай у калгасе імя Куйбышава Кіраўскага раёна. Вялікімі літарамі там напісана: «Сёння мастачка А. Ерамеева працуе над партрэтамі нашых калгаснікаў».

Пераходзім ад партрэта да партрэта. Маладая жанчына з упартым тварам — Алена Гарчакова, загадчыца фермы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, пажылы рабочы — ветэран Пётр Раманавіч Пахо-

жарт цікавімся мы, — што вы абодва мастакі?

Ерамеевы ўсміхаюцца.

— Ды не, наадварот, — гаворыць Васіль Васільевіч. — А галоўнае, гэта ў час падысці і сказаць: «Хопіць, можна ставіць кропку, работа гатова». А то, ведаеце, пануты мастака, робіш, ды перарабляеш...

Творчыя інтарэсы, так сказаць, прадметы мастакоўскага даследавання Ерамеевых вельмі падобныя. Васіль Васільевіч працуе ў графіцы. Тэмы яго работ — «Магілёў індустрыяльны» і «Знатныя людзі Магілёўшчыны». Высокую ацэнку глядачоў атрымалі графічныя лісты «Дарога на Лаўсан» (яна дэманстравалася на рэспубліканскай выстаўцы «Беларусь сацыялістычная»), «Будаўніцтва Магілёўскага камбіната шаўновых тканін», «Начная змена», «Паслухмяны метал» і многія іншыя. Дасканаласцю, глыбокім псіхалагізмам вылучаюцца і партрэты мастака. Напрыклад, І. Станкевіча, сакратара Магілёўскага падпольнага абкома КПБ, калгаснага механізатара Яўгена Котава...

Адкрываем адну з папак, тут ляжаць лісткі газетнай паперы з малюнкамі ветака, грыбоў, рыб — зробленых звычайнай шарыкавай ручкай.

— Гэта штодзённы трэнаж, — усміхаецца Васіль Васільевіч, — мастак павінен пастаянна маляваць.

Ветэран вайны і працы П. Пахомаў.

Ён увесь час шукае, спрабуе працаваць у новай для сябе тэхніцы, новымі матэрыяламі. Асабліва вабяць яго афорт...

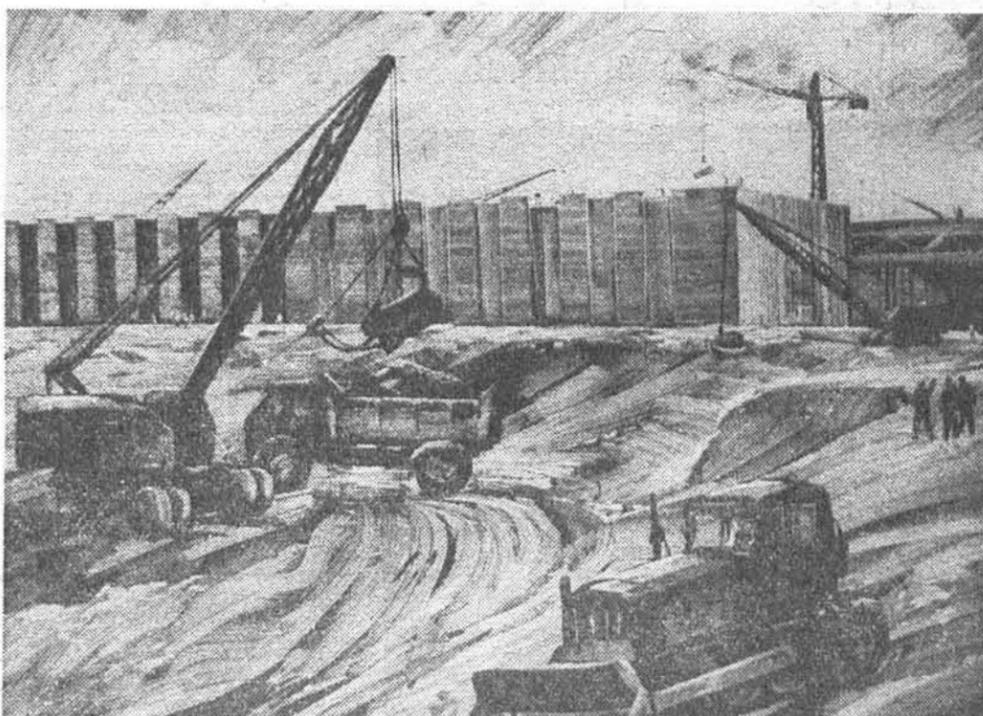
— Вось атрымаем сваю майстэрню, — гаворыць Васіль Васільевіч (пануль што, як ён жартуе: «сакрэты творчай кухні» нараджаюцца на кухні, дзе мы па чарзе з жонкай працуем) — па-сапраўднаму займуся афортам, ён дае вялікую магчымасць для раскрыцця мастака.

...Аліна і Васіль збіраюць работы, якія толькі што нам дэманстравалі, аб нечым у паўголасу перагаворваюцца. Яны разумеюць адзін аднаго з паўслова. Бо аднадумцы. Бо ірочаць па жыцці ўпэўнена, бо ведаюць, што жыццё патрабуе ад іх, і што могуць яны сказаць людзям.

М. ЗАМСКІ.

Механізатар Яўген Котаў.

Магілёў будуюцца.

КОЖНАЯ прэм'ера новай кінастужкі — гэта абяцанне сустрэчы з раней невядомай вам старонкай жыцця або з арыгінальным раскрыццём вядомых вобразаў і падзей. Мабыць, чаканне такой сустрэчы і сабрала ў кіна-тэатр «Партызан» глядачоў розных узростаў і пакаленняў. Тут былі старшакласнікі і ўбеленыя сівізной ветэраны, якія амагаліся на палях мінулай вайны.

Засвяціўся экран — і ўсе мы перанесліся на зялёныя лугі і горныя дарогі сонечнай Балгарыі, каб разам з героем стужкі, савецкім салдатам Алесем Казанком перажыць тыя прыгоды, што выпалі на яго долю ў апошнія дні баёў за вызваленне ад фашыстаў братняй краіны.

Кадр змяняецца кадрам, і, мяркуючы па рэакцыі глядзельнай залы, тое, што адбываецца на экране, нікога не пакідае абываемым. Здаецца, сюжэт не такі новы: кроць салдат па дарогах вайны, сустракае то гора людзей, то радасць іх, умешваецца, каб памагчы... Ды толькі ёсць штосьці ў стужцы надзвычай прывабнае. Фільм добра глядзіцца!

Пасля грамадскага прагляду «Братушкі» я гутарыў з некаторымі глядачамі і з тымі, хто гэту карціну для іх здымаў. Вось што яны расказалі:

Пётр Дзмітрыевіч ЦУРКАН, былы камандзір авіяцыйнага знішчальнага палка, палкоўнік у адстаўцы:

— Здаецца, ніколі не адносіў сябе да ліку сентыментальных людзей, але фільмы аб вайне не магу глядзець без хвалявання. Час мінае, а экран робіць перажытае тады намі ўсё бліжэй. Асабліва, калі аўтары праўдзіва, без парачытага прыхарашчання паказваюць салдацкія будні. Вось і ў гэтым фільме прыцягвае ўвагу чалавечы характар, пастаўлены ў сапраўды складаныя ўмовы, што вымагаюць ад яго кемлівасці, рашучасці, такту, вытрымкі...

Сам я — авіятар, ваяваў з фашыстамі далёка ад зямлі. Але хіба настолькі важна, дзе ты біў ворага: маючы пад нагамі цвёрдую глебу або зліўшыся са стальной крылатай машынай. Думаю, што вонская прыналежнасць да таго або іншага роду вопіск не адыгрывае

тут ніякай ролі. Менавіта таму мне і зразумелы просты салдат Алесь Казанок, які пешчу прайшоў па ўсёй Еўропе, захаваўшы ў сабе самыя лепшыя чалавечыя якасці, выхаваныя ў ім савецкай рэчаіснасцю.

У час прагляду фільма «Братушка» (павінен сказаць, што мне вельмі імпаўне гэта назва) я радаваўся за выканаўцу ролі Алеся Казанка артыста Анатоля Кузняцова. Вельмі ўжо ён нагадвае майго франтовага авіямеханіка Івана Данілавіча Сасюру. Такі ж стрыманы і разважлівы, слова лішняга не скажа, і такі ж добры і чулы — душа чалавек. Колькі бюссонных начэй даводзілася праводзіць яму, рыхтуючы самалёт да баявых вылетаў! Колькі аэрадрамаў памыняць перш чым

гора, іх радасць. І хоць месцамі карціна выглядае некалькі зацягнутай, нельга не захапляцца іграй Анатоля Кузняцова і Стэфана Данаілава.

Рэальна, на мой погляд, перадаюць аўтары фільма і атмасферу давер'я і дружбы, якая так арганічна звязвае савецкі і балгарскі народы.

Галоўнае для мяне тое, што я вынесла пасля прагляду ўсведамленне таго, што нездарма гінулі нашы бацькі і дзяды, нездарма адстойвалі жыццё, у якім мы жывём. Такія барацьба не маглі быць без ахвяр... Нізка схіляеш перад імі нашы галовы...

Іван Захаравіч КАНЦАВЫ, былы камандзір стралковага ўзвода, удзельнік баёў за вызваленне Балгарыі, капітан запasu, слесар МТЗ:

«ДЗЕ ПРАЙШЛІ САЛДАТЫ...»

МАСТАЦКАЯ КІНАСТУЖКА «БРАТУШКА»
СТУДЫ «БЕЛАРУСЬФІЛЬМ» (СУМЕСНА
З БАЛГАРСКІМІ КІНЕМАТАГРАФІСТАМІ)

прышла доўгачаканая гадзіна Перамогі! І гэтак жа, як Казанок, ён верыў у яе непакісна, без гучных слоў рабіў усё, каб наблізіць разгром ворага.

Варта адзначыць выдатную апэратарскую работу вядомага майстра з «Беларусьфільма» Р. Масальскага і яго балгарскага партнёра Ц. Цанчова. Ём добра ўдалося перадаць драматызм таго часу. А як маяўніча і па-мастакі стрымана паказана балгарская зямля, яе характэрнае, яе людзі!

Іна Іосіфаўна ЛЫЧКОВА, работніца Мінскага гадзінікавага завода, ударнік камуністычнай працы:

— Аб мінулай вайне я ведаю толькі па расказах старэйшых ды па кнігах і кінафільмах. Праўда, гэта вайна не прайшла бюсселена для мяне і майей сям'і. Мая мама не дачакалася мужа, а я — бацьку.

Я не буду даваць ацэнку рабоце стваральнікаў фільма «Братушка», бо гэта лепш зробіць спецыялісты. Толькі хачу сказаць, што ў цэлым ён мне падабаецца. Падабаецца сваёй праўдай чалавечых вобразаў, створаных як савецкімі, так і балгарскімі акцёрамі. За героямі фільма сочыш, падзяляеш іх

— Калісьці і мяне разам з таварышамі абдымалі са слязьмі на вачох браты-балгары. Яны дзяліліся з намі апошняй лустай хлеба, шклянчай духмянага вінаграднага віна, кавалкам вэнджанага сыру... Таму «Братушка» для мяне — нібы старонкі і майей ваеннай біяграфіі.

Памятаю, у адной невялікай вёсачцы, што размясцілася непадалёку ад Іадіойжжа Шыпкі, нам давядося спыніцца на ночлег. Даведаўшыся, што ў вёску прайшлі савецкія салдаты, нас сустракалі, нягледзячы на цемру, усе жыхары вёскі. Вось і экран тут як бы аднаўляе тыя дні і ночы. Робіць гэта з мастацкіх пазіцый, але з дакументальнай праўдай.

Вялікае ўражанне пакідае артыст Анатоля Кузняцоў. Дзякуючы яму за тое, што так жыво і цікава паказаў ён характэрныя рысы нашага савецкага салдата!

Вось што гаворыць сам выканаўца ролі Алеся Казанка — папулярны акцёр **Анатоль КУЗНЯЦОУ**:

— Вобраз Казанка не першы ў майей творчай біяграфіі вобразаў воіна. Да гэтага я ўжо

іграў Сушкова («На дарогах вайны»), маёра Лубянцева («Вясна на Одэры»), чырвонаармейца Сухава («Белая сонца пустыні»). Ці была пагроза паўтарыцца на гэты раз? Не. Бо мой новы кінагерой па сваёму праявляе духоўнае жыццё многіх людзей, якія вырасталі ў стойкіх байцоў.

Менавіта гэта праўдзівасць і тыповасць прываблілі мяне ў характары Алеся Казанка...

Такія інтэрв'ю, узятыя ў зале.

...Думка глядача, на якую мы спасылаемся, эмацыянальная, яна падказана толькі што адбыўшыся праглядам стужкі. Фактычна кожны ў зале адкрываў для сябе гэтую жыццёвую гісторыю ўпершыню. Але і ў кінематаграфічным асяроддзі вельмі цёпла прымалі фільм І. Дабралоўава. Думаецца, сакрэт удачы ў тым, што цудоўна перадае радок з песні, якая гучыць з экрана: «Я за праўду стаю далёка ад роднага дома...» Рэжысуры І. Дабралоўава наогул уласціва гэтае імкненне — асэнсаваць характар чалавека, які стаіць за праўду не толькі для сябе, а і для людзей (прыгадаем хоць бы «Івана Макаравіча» або «Вуліцу без канца»). У літаратуры ваенных гадоў ёсць такія фармулёўкі, прадыхтаваныя выхад нашых войск на Балканы:

*Дзе прайшлі салдаты
Нашай стараны,
Там узняцца хатам
З гонкае сасны...*

*На палях шырокіх
Жыту красаваць,
На дубах высокіх
Буслам клекацаць...*

Або яшчэ ў адной праявічай кнізе выдатна сказана: «Дзе наш баец прайшоў, там і каляіны свеціцца...». Гэта — рэальнасць падзей, гэта — праўда гісторыі. Яе ў вельмі жыццёвым факце з біяграфіі простага савецкага байца і раскрывае фільм «Братушка». Алесь Казанок літаральна «абрастае» сям'ямі на балгарскай зямлі, ён набывае адданых папелчнікаў па агульнай справе, якая там, на Балканах, тады яшчэ толькі пачыналася. — вызваленне чалавека ад нацыянальных і сацыяльных лапцюгоў і забавнаў. Таму можна сказаць і так: унутранай тэмай фільма стаў паказ таго, як Алесь Казанок пакідае пасля сябе светлыя каляіны. Гэта ўвайшло і ў выяўленчую палітру апэратарскай работы Р. Масальскага і Цанча Цанчова. Кантрасныя спалучэнні святла і цені, матыў дарогі, на якой усялякае можа здарыцца, адчуванне шляху як перспектывы руху, — вось што звяртае ўвагу ў стрыманай гаме большасці кадраў.

Варта пажадаць «Братушку» добрага экраннага жыцця. Гэты твор пашырае інтэрнацыянальныя сувязі нашага кінамастатства і ўносіць самастойны ідэйна-мастакі акцэнт у гісторыю баявой садружнасці, адлюстроўваемай на экране дзеячамі кіно сацыялістычных краін.

Вік. САЛЛАВЕУ.

Н О В Ы Я Н А З В Ы Н А А Ф І Ш А Х

Рэспубліканскі тэатр юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі паказаў намядзю «Чатыры кроплі» В. Розава (пераклад з рускай мовы А. Грачанікава). Рэжысура спектакля Р. Баравіка і заслужанай артысткі БССР Р. Маленчанка, мастак У. Гардзеенна, балетмайстар заслужаны артыст БССР Г. Мартынаў. У галоўных ролях заняты заслужаныя артысты рэспублікі У. Говар-Бандарэнка, Б. Барысенак, Л. Цімафеева, артысты В. Кавалерава, К. Доўнар, Л. Бельская і іншыя.
На здымку — сцена са спелання.

Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР падрыхтаваў спектакль «Іяланта» на музыку П. Чайкоўскага. Музычны кіраўнік пастаноўкі і дырыжор народны артыст УССР Я. Вашчан, рэжысёр заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Дадзішкіліяні, мастак Я. Ждан.

На здымку — у партыях Іяланта і Вадэмона заслужаная артыстка БССР І. Шыкунова і лаўрэат Усеаюзнага і Міжнароднага конкурсу А. Дзедзік.
Фота Ул. ЮРКА,

СПОВЕДЗЬ УЗРУШАНАГА СЭРЦА

вае ў тэатры і вядзе клас спеваў у кансерваторыі.
Тамара Мікалаеўна гаворыць пра гэта так:

Сярод артыстаў, што кожны вечар выступаюць на сцэне, ёсць і дэбютанты. Ці заўважам мы іх? Бо з афішы ніколі не даведаемся аб тым, што вольга сёння або вольга ў гэтай праграме дэбютуе малады выканаўца.

Вольга Купчанка... Гэта імя яшчэ мала каму вядома. Яно і не дзіўна — толькі сёлетая Вольга скончыла Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю імя А. В. Луначарскага. Яе запрасілі ў Беларускаю дзяржаўную філармонію, і цяпер яна салістка канцэртна-лекцыйнага аддзела.

Здзейснілася мара, адбыўся першы выхад на прафесійную сцэну. Ды шлях Вольгі Купчанка да яе не быў гладкі. Калі яна вучылася ў сярэдняй школе, займалася амаль усім — пачынаючы ад танцаў, дэкламацыі, і заканчваючы музычнай дзейнасцю. Але ў апошні год вучобы паспрабавала спяваць. Наступіла ў Сімферопальскае музычнае вучылішча (у гэты час бацькі пераехалі на працу ў Крым). На апошнім курсе яе паслухаў галоўны хормайстар Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР народны артыст рэспублікі А. Кагадзееў. Ён і запрасіў яе на працу — артысткай хору. Пра гэта Вольга ўспамінае з прыемнасцю, хаця лічыць, што ён быў працягам складанага працэсу станаўлення акадэмічнай індывідуальнасці.

Зіхаць агнямі сцэна. Кліча, захапляе. А ў паўзмрок будзённых рэпетыцый — праца, праца... Хор у оперы — калектыўны персанаж, які выконвае адну з асноўных ролей у спектаклі, а часам і галоўную. Грым, тэатральны касцюм, манера рухацца — усё ў кожным новым спектаклі новае. Цікава і прыемна адчуваць сябе дзейнай асобай. Хай цябе не кожны ў зале вылучыць з ансамбля, ды штосьці атрымае гучанню оперы ты ўносіш у спектакль. І застаецца потым у душы ціхая радасць, і ты яе чуюш, пакуль разгрыміруешся, пераапранешся... Нават адчуванне пэўнай стомленасці прыемнае, бо звязана з разуменнем добра зробленай справы. Менавіта ў тэатры Вольга спаткала свайго будучага настаўніка — народную артыстку СССР Тамару Ніжнікову, якая сама спя-

вае ў тэатры і вядзе клас спеваў у кансерваторыі. Тамара Мікалаеўна гаворыць пра гэта так: — Калі спяваеш у спектаклі, заўсёды зяртаеш увагу на артыстаў хору. Яны ж дапамагаюць табе, хваляюцца разам з табой і, наогул, «жывуць» на сцэне. Менавіта гэтым і падбалася мне Вольга, мая Волечка. У яе вельмі прыемная знешнасць і прыгожы голас. З добрым пачуццём прыгадваю ўсе пяць гадоў нашай сумеснай працы — вучобы ў кансерваторыі. Яна вылучалася сур'ёзным падыходам да вучобы. Нельга сказаць, што ўсё ў нас ішло гладка: дэфекты ў голасе, у артыкуляцыі, работа над дыханнем... Гэта вымала настойлівасці. Вельмі спрыяла паспеху яе непасрэдна шчырасць, умненне засяроджана на галоўнай задачы... Шмат што праспявала за час вучобы Вольга. Гэта і Маргарыта з «Фауста» Гуно, і Графія з «Вяселля Фігара» Моцарта і Марфачка з «Алесі» Цікоцкага, і Марына з аднайменнай оперы Пукста. Зразумела, калі выступала ў студэнцкай аўдыторыі з гэтымі партыямі, будучая артыстка шліфавала тэхніку, выпрацоўвала пэўныя рамесніцкія навыкі. Чулая да трапяткай споведзі чалавечага сэрца, В. Купчанка адначасова паглыблялася ў свет літаратурных крыніц оперных твораў. Прыслухвалася яна і да свайго ўласнага настрою ў прыцішаным у пару залатой восені парку Чэлюскінцаў, калі пад нагамі шуршыць апаляе лісце, або на зольку, калі ў блакіце над Мінскам зіхаць буйная зорка... Наўрад ці можна катэгарычна сцвярджаць, што вольга і такі настроі, мімалётная думка або нечаканае хваляванне потым увайшлі ў выкананне ары ці раманса. Але праца

Дэбют-75

душы артыста ідзе няспына.

На рахунку маладой салісткі філармоніі ўжо дзесяцікі сустрэч са слухачамі самых розных аўдыторый. Яе задушэўным спевам апладзіравалі рабочыя мінскіх заводаў, воіны-пагранічнікі, калгаснікі Брэстчыны, студэнты сталіцы... Яна яшчэ хваляецца за сябе, але з кожным новым выступленнем набывае тую ўпэўненасць, што гарантуецца веданнем нотнага матэрыялу, вывучэннем традыцый выканання гэтых твораў і свайго галасова апарата. Адным словам, да артысткі прыходзіць той прафесіяналізм, якому яна нядаўна так здзіўлялася і радавалася, слухаючы сваю настаўніцу па кансерваторыі. Ёй уласціва абаяльнасць, якую Вольга не робіць «манерай», яна выяўляе строга густ у сцэнічных паводзінах: яе захапляе магчымасць сказаць праз спеў душы аб характэры чалавечых імкненняў і радасці жыцця, аб драматызме чалавечага лёсу і магутнасці вялых намаганняў.

Верыцца, што слухачы і сама артыстка запомняць, што дэбют салісткі Беларускай дзяржаўнай філармоніі В. Купчанка адбыўся ў памятным годзе, калі краіна адзначала 30-годдзе Вялікай Перамогі, той Перамогі, што выратавала музыку і святло.

Леанід ІВАШКОЎ,
старшы выкладчык
Беларускай дзяржаўнай
кансерваторыі
імя А. В. Луначарскага.

НЕДАРАВАЛЬНЫ НЕДАГЛЯД

«Тэатр пачынаецца з гадзіннага аб'яднання агульнавядомай існасці. З афішы — таксама. З праграмкі... Наогул, цяпер любой форме інфармацыі мы надаем намнога большае значэнне, чым раней. Бо няма калі потым удакладняць, высвятляць, уносіць папраўкі: атрымана новая інфармацыя.

Акадэмічны тэатр імя Янікі Купалы абвясціў прэм'еру спектакля «Пратанол аднаго паслядзённага», пазначыўшы на афішы і ў праграмах дзейных асоб, якія... на сцэну не выходзяць. Названы выканаўцы ролей касіра, супрацоўніка аддзела працы і зарплат і Валерыі. Асноўныя і дублёры. Шэсць акцёрскіх імёнаў. Ды на сцэне вынікае з названых не пабачыць. Узнікае пытанне: чаму? І не толькі гэтае. Вы адгадаецеся, што тэатр воліў перакладчыка п'есы або рэжысуру выкрэсліць другародныя ролі. Здагадваецца, што зроблена гэта было ў час рэпетыцый, бо афішы і праграмкі былі ўжо ў друкарні. Штосьці ў вашых уражаннях разубраецца, псуецца, набывае не той кірунак, бо даводзіцца думаць нібы і пра «дубляж», але не пра сам спектакль. Хай сабе на якую там хвіліну, аднак вы захацеце ж ззаўважыць, чаму дапушчана такая адвольнасць.

У гэтым праграмы на машыны ўдрукаваны два прозвішчы творчых супрацоўнікаў, ад якіх залежыць гучанне спектакля. Забыліся адміністрацыя ўніслаць своечасова прозвішча перакладчыка п'есы на беларускую мову і аўтара музыкі да «Пратанала».

Вольга і атрымалася, што тых, каго не бачыш на сцэне, знаходзіш на афішы і ў праграмах, а тых, хто быў удзельнікам стварэння сцэнічнага варыянта п'есы, дадаюць у спіс, нібы спаліўшыся. Хто тут вінаваты — дырэкцыя або літватэатр, а гэта абвясціла яго пазнаць высокую культуру ва ўсім, што датычыцца сцэны, пастаноўкі п'ес, інфармацыі аб спектаклях і артыстах... Няма дабрыяў у такіх справах, як творчасць, як сустрача тэатр з глядачом!

Б. БУР'ЯН.

НЕ ТОЛЬКІ ДЛЯ АПЛАДЫСМЕНТАЎ...

СПЕКТАКЛЬ «БЕРАЖЫЦЕ БЕЛУЮ ПТУШКУ» У ГОМЕЛЬСКИМ АБЛАСНЫМ ТЭАТРЫ

Гэтая п'еса не з тых (калі такія ёсць наогул), што авансам забяспечваюць поспех спектаклю за кошт драматычнага матэрыялу. Увагу тэатраў прыцягвае шэраг сапраўды надзвычай маральна-этычных праблем, амаль у публіцыстычнай форме ўзнятых аўтарам. На жаль, не ва ўсіх сценах грамадзянскі пафас п'есы падмацаваны адпаведна пераканаўчым драматычным мастацкім увасабленнем. Пры поспеху спектакля апошняе акалічнасць можа паслужыць для пастановачнага калектыва адным з дадатковых творчых стимулаў (пераадолець недахопы); пры няўдачы — адным з апраўданняў (што зробіш, такая п'еса...). Аднак і ў тым, і ў другім выпадку глядачу да гэтай акалічнасці няма ніякай справы. Давяваючы тэатру, ён можа прыйсці на спектакль, пра існаванне п'есы даведаўшыся толькі з тэатральнай афішы. Таму, уключаючы п'есу ў рэпертуар, калектыў гомельскага тэатра павінен быў адчуваць у сабе магчымасць не толькі «ажывіць», але і ўзбагаціць тэатральнымі сродкамі драматургію выбранага твора.

Вобраз Андрэя Колабава, першага сакратара гаркома камсамола наўмысна надзелены толькі станаўчымі рысамі. Крылы яго белай птушкі (пад вобразам якой аўтар п'есы мае на ўвазе сумленне) не ведаюць паяжару. Чуйны, нібы сейсмограф, да самых стoenых зрухаў чалавечай душы, ён нідзе і нікога не пакіне без спагады. І дапамогі, ніколі і ні перад кім не пасупіцца сваім высакародным разуменнем праўды і справядлівасці. Да ўсяго — ён прыроджаны арганізатар, таленавіты камсамольскі кіраўнік. А талент гэты, на думку сакратара гаркома партыі Пятуніна (арт. Ю. Шэфер), «...такі ж рэдкі, як талент мастака, псы-

менніка, музыканта. Можна, нават радзейшы».

Працаваць над такім вобразам, увасабляць яго на сцэне — для артыста, здавалася б, адно задавальненне. Калі ж ўлічыць, што чалавечы характар, маральныя якасці асобы раскрываюцца да канца не ў словах, а ў дзеяннях, то на долю В. Варатынцава, выканаўцы ролі Андрэя Колабава, выпала даволі складаная задача. Амаль усе дзеянні Колабава, за якія ён набывае павагу і аўтарытэт (найбольш арыгінальнае з іх — злет хулігану ў музеі імя Паўла Карчагіна), адбываюцца па-за сцэнай, нам толькі паведамляюць пра іх (гэта, мажліва, адзін з самых істотных недахопаў п'есы). Кожнае з чарговых паведамленняў мы прымаем, што называецца, на веру. І артысту неабходна апраўдаць наш давер, пераканаваць нас у тым, што Колабаў і ёсць такі чалавек, за якога нам яго выдаюць.

Па логіцы характэру, чалавек гэты павінен быць арганічным, непасрэдным ў сваіх паводзінах і ўчынках (тым больш, што «школа жыцця» ў яго такая — будаўнік, пасля сакратара камсамольскай арганізацыі на будоўлі). Ды вольга менавіта сапраўднай арганічнасці, непасрэднасці ў сцэнічных паводзінах выканаўцы ролі Андрэя Колабава пакуль што відэавачна бракуе. Крыху запамтаў створаным ім вобразе знешняга лоску, нейкай «кіраўніцкай» стрыманасці, у інтанациях не неды і прарываюцца поткі дэкларатыўнасці, а часам і голага пафасу. Некалькі разоў (не ведаю, па асабістай ініцыятыве, ці па задуме рэжысёра Г. Ватаў) артыст спрабуе ўступіць у прамы кантакт з глядачом, незаўважна для сябе парываючы сувязь з партнёрамі. Тады ён пачынае нагадваць палымянага прамоўцу на трыбуне, хоць для размовы пра чыстыя сумленні — і пра тое ў першую чаргу сказаў бы, мусіць, сам Колабаў — трыбуна не найлепшае месца: Хай сабе прамоўца палымяны.

Характэрны ў гэтым сэнсе эпілог спектакля, апошняе

размова Колабава (цяпер першага сакратара крайкома камсамола) і Самарына, які прапанаваў разам з Колабавым другім сакратаром гаркома камсамола, а пасля быў выбраны першым.

Яўген Самарын — атыпод Андрэя Колабава. Кар'ерыст, разумны і хітры прыстасаванец, «сумленне» якога падпарадкавана аднаму закону — закону ўласнай выгады, дзея якой ён, хвіліны не прамарудзіўшы, не праміне запляміць сумленне іншага чалавека. Па яго віне гіне Сяргей Палітаў (арт. А. Бычкоў), юнак, які жыў чыстай верай Колабава, і не вытрымаў сутыкнення з брудам і нахрапістасцю Самарына. Цяпер Самарыну пагражаюць непрыемнасці, і ён прыходзіць да Колабава праціць «сяброўскай» дапамогі. Паміж імі ідзе размова адзін на адзін, без спедкаў, і пакуль Колабаў у гэтым спектаклі паводзіць сябе адпаведна абставінам, мы бачым сцэну канчатковага вырашэння галоўнага канфлікту спектакля. Але даволі хутка В. Варатынцаў «выключае» партнёра з ігры, пакідае яго побач з сабой толькі для рэплік, скіроўваючы ўвесь свой запал непасрэдна на залу. І з гэтага моманту сцэна пачынае ўспрымацца як тэатралізаваная лекцыя па асновах этыкі...

Яўгену Самарыну блізкае «па духу» загалчыца школьнага аддзела гаркома камсамола Інга Дзянісава. Артыстам А. Лаўрыновічу і Г. Макоўскай, увасабляючым іх вобразы, прыйшлося ў праны, відэаць, не лягчы, чым В. Варатынцаву. Няма карзінных вытокаў у гэтых ролях, немагчыма адказаць, чаму ўсё ж Колабаў стаў сапраўдным чалавекам, а Самарын і Дзянісава да такога звання «не дацягнулі». Хіба толькі таму, што першы паходзіць з рабочага асяроддзя, а

двое другіх — з інтэлігенцыі?.. Быў час — моцна «папрацавала» такая тэорыя, але сёння яна, на шчасце, мае назву «судыгарнага сацыялагізму». Іншая справа, калі выхаванцямі Колабава былі такія людзі, як Пятуніна, а ў настаўніках Самарына з Дзянісавай хадзіў «стары бальшавік» Клім Сарокін (ігра М. Маліноўскага ў гэтай ролі — самая адметная акцёрская работа спектакля).

...Многа гадоў (не адзін дзесяцік) прапачу на зямлі Клім Сарокін за кошт чужой славы. Ужо і ўласны музей дома абсталваў, і імя яго адной з піянерскіх дружных збіраюцца п'есы, і шмат іншых салодкіх кустоў паднімае Сарокіну гэтая слава. А галоўнае — аўтарытэт яму ў горадзе надае яна, павага. Пазвоніш па тэлефоне: «Гаворыць стары бальшавік Сарокін»... І хай толькі хто-небудзь паспрабуе не прыслухацца да голасу героя рэвалюцыі!

І трэба ж было здарыцца, каб нейкі архіўны чарвяк дакапаўся да існасці: ніякі ён не герой, Клім Сарокін. Прывоіў ён сабе славу брата свайго, асудзіўшы імя рэвалюцыянера-ленінца Кірылы Сарокіна на нябыт, на забыццё. І калі Колабаў прыйшоў да яго з абвінавачаным дакументам, не варухнулася нават сумленне ў душы Кліма Сарокіна, струхнела яно за доўгія гады бланзоты і страху. Адна-адзіная думка пануе ў ім: выкруціцца, знайсці выхад. «Пад мяне ўно не раз капалі — крычыць ён Колабаву. — І ў трыцятны, і ў часы чылыта. Слава богу, выжыў...» Крычыць і разумее: тады выжыў, але цяпер, відаць, не выжыве. Бо Колабаў прыйшоў не помсціцца, а вяршыць справядлівасць. Ад помсты ён мог бы адмовіцца, ад справядлівасці — не. Таму не адкупіцца ад яго ні чаркай, ні ліслівацю, ні змайвай... Клім Сарокін, вядома, паспрабуе яшчэ неяк уратавацца, націснуе на сувязі, але ігра М. Маліноўскага не пакідае сумненняў: гэта ўжо канец старога нягодніка. У рэшце рэшт ён атрымае належнае...

Тып Сарокіна — не такая частая з'ява ў нашым жыцці, але нельга думаць, што яна адзінакая. Аднойчы мне давёлося бачыць афіцыйны спіс людзей (больш за тры сотні прозвішчаў), якія ў дзень першага камуністычнага суботніка дапамагалі Леніну несці бервяно. Іх не блітэжыла тое, што бервяно ў такім выпадку павінен быць менш неверагодную даўжыню. Клім Сарокін — з гэтага спісу. Такія людзі не бяспечны тым уздзеяннем, якое

яны аказваюць на псіхалогію самарыных і дзянісавых, распальваючы ў іх прагу да любых шляхам забытай славы, да любых сродкамі дасягнутай улады. Таму падобны «герояў» можна і неабходна выкрываць і ў жыцці, і ў мастацтве.

Разам з работай М. Маліноўскага вылучаецца ў спектаклі ігра артысткі І. Чальцовай у ролі Рэнаты Белкінай.

...Жыццё ў Рэнаты не складалася. Гадвалася яна без бацькі, прагнай да «прыгожлага жыцця» маці не заставалася часу займацца выхаваннем дачкі... У выніку дзяўчына абрала для сябе тую форму існавання, якую тактоўна называюць «лёгкімі паводзінамі». Гісторыя даволі звычайная, але менавіта гэтая звычайнасць, падрабязнасць біяграфіі Рэнаты і дапамагае І. Чальцовай у праны над вобразам. Артыстка не дэманструе «светлае адраджэнне» свайёй гераніі, а засяроджваецца на магчымасці такога адраджэння ў кожным страціўшым веру чалавеку, калі ён убачыць, што лёс яго камусьці неабябавы, што чыстыя, сумленныя людзі гатовы прыняць у ім шчыры ўдзел. Выканаўцы большасці эпізодных ролей іграюць роўна, без спадаў і ўзлётаў. Даўно было адчуваць у ігры неатарых з іх незацікаўленасцю да спектакля, нават абываюцца. Толькі такой незацікаўленасцю можна вытлумачыць і неахайнасць асобных дэталей мастацкага абфармлення. Ну, напрыклад, відэа і прыёмнай гарнома камсамола стэнд «Камсамольцы — перадавікі вытворчасці», а на яго наклеены падфарбаваныя здымкі замежных кінарэжысёраў. Пад партрэтамі падфарбаванага Марчала Мастраляні подпіс: іранізунык ВУЗ Грыбаў М. М. Подпіс з дзесятага рада, праўда, не працываіць, але і Мастраляні з перадавіком вытворчасці Грыбаўнім не злытаеш. Асабліва, калі дае сяброўні поруч з табой гадуюць — мільярам ці мільярам працеў у ВУЗ камсамола... Сафі Ларэн.

Менавіта з іх энергічнага шэпту, а не далікатных апладысментаў пасля кожнай сцэны, я дазволіў зрабіць сабе вывад аб уздзеянні спектакля на маладых глядачоў.

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ.

ЧАЛАВЕК шукае сваё прызначэнне з маленства. Менавіта ў раннім узросце часта выяўляюцца яго схільнасці, акрэслваюцца пэўныя густы. З гадамі гэтая прывязанасць мацее, больш трывалымі робяцца яе каранні, што бяруць выток ва ўлюбёнасці ў справу, якой хочацца ў далейшым прывесці ўсё жыццё. Гэта — правільна. Аднак не заўсёды і не ва ўсім. Бо часам адной улюбёнасці мала. Патрэбна своеасабліва апантанасць, адчуванне, што табе немагчыма жыць без пэўнай прафесіі.

Прыклады? Па іх далёка хадзіць не даводзіцца. Тысячы людзей у нас любяць кнігу, многія маюць багаты ўласныя бібліятэкі. Прафесія ж у іх — самыя розныя. Кнігалюб — гэта яшчэ не бібліятэчны работнік. Тут, як у кожнай справе, патрэбна прызначэнне. Каб не проста працаваць з натхненнем, гарэннем, цяплом свайго таленту асраваць іншых.

У Ады Карнеёўны Давідовіч такое прызначэнне ёсць. І ў тым, што яна стала бібліятэкарам, усё сваё свядомае жыццё звязала з кнігай, — пэўная зананамернасць. Хоць праўда, прызначэнне тое нарадзілася, бадай-што, стыхійна.

З чаго ж пачалася яе сяжынка ў ненаўторны свет кнігі? Расла дзяўчынка ў звычайнай сялянскай сям'і ў вёсцы Гародок паблізу Шклова. Сям'я была немалая, восем дзяцей. Яна — сярэдняя. Маці цяжка даводзілася, дык дзеці не цураліся работы, памагалі. Летам Ада пасвіла жывёлу, а пазней, ужо будучы школьніцай, рабіла паштальёнскай. Вучылася ў Княжыцкай сямігодцы. Можна было і бліжэй хадзіць, але ў Княжыцах — пошта. Закончана ўрок і дзяўчынка спяшаецца, каб забраць свежыя газеты, часопісы, пісьмы.

У вольную хвіліну сядала за кнігі. Дома не скажаць каб шмат іх было — бегала ў бібліятэку. Прачытвала і часопісы, якія пасіла ў вёску з пошты.

Брат Пятро пасля дэмабілізацыі паступіў на аддзяленне фізікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Вучыўся сам і пра сяспёр думаў. Аня паступіла ў Магілёўскае дашкольнае педагагічнае вучылішча. Марыя падала дакументы ў фінансавы тэхнікум у Мінск.

Па сямейным савеце парашлі, што Адзе пасля сямігодкі лепш з год папрацаваць: маці лягчэй будзе. А праз год сабрала Ада неабходныя дакументы і паехала ў Мінск — паступаць у бібліятэчны тэхнікум. Дарадчыкам зноў жа быў брат, які заўважыў у сястры любоў да кнігі.

Ада Давідовіч зрабіла першы крок да свайго прызначэння. Калі вучылася ў тэхнікуме, была агітаратарам, удзельнічала ў чытацкіх канферэнцыях і дыспутах. Там па-новаму адчула вабіны свет беларускай літаратуры, упершыню пабачыла пісьменнікаў. Запомнілася сустрэча з Іванам Шамякіным, Янкам Брылём. Засталася любоў да

нікоў, каб і гэты пакойчык прырабілі.

З малага пачынаецца вялікае, з простага — значнае. А намаганні прыносяць плён, толькі патрэбна не спыняцца на дасягнутым. Нястомны клопат Ады Карнеёўны, дапамога супрацоўнікаў, асабліва загадчыцы аддзела камплектавання Зінаіды Тарасвай і загадчыцы аддзела аб-

раў. Аднак Давідовіч не з тых, хто спыняецца на паўдарозе. Яна перачытвае часопіс «Бібліотэкар», праглядае свежыя нумары газет. У канцы кастрычніка была ў Маскве на Усесаюзнай нарадзе дырэктараў цэнтралізаваных бібліятэчных сістэм-баз перадавога вопыту. Вучоба там дала шмат. У той жа час на семінары паўсталі праблемы, якія патрабуюць вырашэння тут, на месцы, бо вопыт іншых не заўсёды падыходзіць.

Напрыклад, на нарадзе шмат гаварылася пра Краснагорскую цэнтралізаваную бібліятэчную сістэму, што працуе пад Масквой. Аднак умовы там іншыя, чым, скажам, у Шклове. У Краснагорску мала філіялаў, ды і тыя ў асноўным знаходзяцца ў самім горадзе, менш чытачоў. Лепшае становішча з наборам кадраў.

Таму з вопытаў іншых бярэцца толькі самае неабход-

нае, Славенская, Лаўчанская, Пленчыцкая.

Дзейнасць бібліятэкі асабліва актывізавалася цяпер, калі краіна рыхтуецца да стога сустрэчы XXV з'езд Камуністычнай партыі Саўецкага Саюза. Рыхтуецца вусны часопіс «Шклоўшчына ад з'езда да з'езда», у якім будзе расказана пра сённяшняе жыццё раёна, яго дасягненні ў гаспадарчым і культурным развіцці.

У бібліятэцы і філіялах аформлены шматлікія кніжныя выстаўкі, сярод якіх асабліва цікавыя «Шырокая краіна мая родная», «Мая родная Беларусь», «Сацыялістычнае спадарожніцтва ў год XXV з'езда КПСС», «Ленін аб Беларусі», «Перамогаю 1975».

З поспехам прайшла навукова-тэарэтычная канферэнцыя «XXIV з'езд КПСС аб атэістычным выхаванні». Сабраліся работнікі ўсіх сельскіх філіялаў. Ажыўленым быў і семінар на пытаных прапаганды партыйнай літаратуры.

Кожная бібліятэка не можа працаваць паспяхова, калі не будзе апаірацца на актыўнасць чытачоў. У шклоўцаў дасягненні са школамі, дзейнічаюць перасоўкі ў быткамбінаце, міжкласбудзе, ПМК-34... Чытацкая канферэнцыя «Нішто — не забыты, нішто — не забыта» прайшла ў раённым аддзеле ўнутраных спраў.

Супрацоўнік мясцовай газеты Міхаіл Пятроўскі, дырэктар СШ № 4 Шклова Анатоль Уладзіміравіч Акулаў, адказны сакратар раённага аддзялення таварыства «Веды» Аля Ляхва і многія іншыя заўсёды прыходзяць на дапамогу работнікам бібліятэкі.

Уся культурна-асветная работа знаходзіцца пад неаслабным кантролем райкома партыі. Рэгулярна цікавіцца бібліятэчнымі справамі сакратар РК КПБ Вера Фёфаўна Касценка. Учарашні культурасветработнік, яна заўсёды дапаможа і добрым словам, і практычнай парадай.

Шклоў-горад — параўнальна невялікі. Таіх гарадоў у рэспубліцы не адзін дзесяткі, і гаварыць аб нейкіх асаблівых, спрыяльных умовах для работы тутэйшых культурасветработнікаў няма падставы. Трэба засведчыць іншае. Сам па сабе поспех не нараджаецца. Ён прыходзіць тады, калі ініцыятыва іраўніка, яго творчае гарэнне сустракаюць падтрымку калектыву, калі сам гэты іраўнік знайшоў сваё прафесійнае прызначэнне.

Алесь МАРЦІНОВІЧ,
спецыяльны карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».
г. Шклоў,
Магілёўская вобласць.

АЗБУКА

іхніх твораў, што не аслабла з цягам часу.

Працаваць паехала ў сельскую бібліятэку. Была тут і пэўная юначая рамантыка, але найперш прага далучыць вяскоўцаў да кнігі.

Аднак у раённым аддзеле культуры парашылі іншых. Час быў яшчэ, можна лічыць, паспяўшым, кадраў не хапала (дарэчы, у Шклоўскім раёне і сёння не хапае культурасветработнікаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй). І Аду прызначылі бібліятэкарам у тагачасную Шклоўскую раённую бібліятэку. Потым яна загадала перасоўным фондам, а з 1955 года ўзначаліла бібліятэку. Праўда, быў у яе рабоце і перапытак: некалькі гадоў загадала раённым аддзелам культуры, але любоў да кнігі перамагла. І Ада Давідовіч зноў вярнулася ў раённую бібліятэку. За гэты час яна завочна скончыла Мінскі педагагічны інстытут.

Шмат клопатаў у Ады Карнеёўны. Яна не толькі добра працуе, але і выконвае шматлікія грамадскія дарадчыны. Яна — старшыня раённага аддзялення таварыства аматараў кнігі, член рэвізійнай камісіі бюро райкома партыі, сакратар партыйнай арганізацыі таварыства «Веды»... І ўсё ж найгалоўнейшае — любімая работа. Сёння Шклоўская раённая бібліятэка займае першае месца ў вобласці і адна з лепшых у рэспубліцы.

Невялікі цагляны будынак размешчаны амаль у цэнтры Шклова. Ён ужо не новы, але выглядае так, быццам пабудаваны нядаўна, год два назад. Утульная чытальня зала, роўныя стэлажы кніг, шматлікія стэнды і выстаўкі. Адчуваецца хатняя ўтульнасць. Зайшоўшы сюды, хочацца затрымацца, пасядзець за кнігай, пагартыць свежыя газеты і часопісы.

Мабыць, угадваючы гэтыя мае думкі, Ада Карнеёўна гаворыць: «Клопатаў шмат было, калі рамантавалі памяшканне». І ўсміхаецца: «Давялося ўпростава буда-

АДЫ

ДАВІДОВІЧ

слугоўвання Доры Промыславай — усё гэта дало магчымасць бібліятэцы перайсці на цэнтралізаваную форму абслугоўвання.

Пераход гэты адбываўся каля двух гадоў. Першае, што зрабілі адразу, ачысцілі кніжныя фонды ўсіх бібліятэк раёна ад устарэлай, непатрэбнай літаратуры. Узлілі на ўлік дублетныя экзэмпляры. Асаблівую ўвагу звярнулі на непрофільныя выданні. На жаль, такіх кніг у сельскіх бібліятэках знайшлося шмат. Некаторыя з іх накіравалі ў абласную бібліятэку, іншыя размеркавалі паміж сельскімі, улічыўшы галоўны напрамак у развіцці калгасаў і саўгасаў, і спецыялізацыю. Быў зроблены пераўлік у кожнай бібліятэцы.

Цяпер чытач з глыбінкі (а Шклоўскі раён вялікі, да вёскі Чарняўка, напрыклад, восемдзесят кіламетраў ад райцэнтры) можа заказаць патрэбную кнігу, і калі яна ёсць у цэнтральнай бібліятэцы ці ў адным з філіялаў, яго прасьбу праз дзень-другі задаволяць. Кніжны фонд налічвае каля паўмільёна экзэмпляраў літаратуры па розных галінах ведаў, карыстаюцца ёй каля 27 тысяч чалавек.

Сустракаюцца ў шклоўцаў і свае цяжкасці. Няма патрэбнай дакументацыі і інструкцый, узнікаюць фінансавыя праблемы, не хапае кад-

нас, тое, што можна прымяніць у мясцовых умовах. Вучацца самі і вучаць іншых. На базе раённай бібліятэкі працуе школа перадавога вопыту. На семінары рэгулярна прыязджаюць работнікі бібліятэк вобласці, былі прадстаўнікі з Віцебшчыны і Гомельшчыны.

У час вучобы, на занятках госці знаёмляцца з работай бібліятэкі, атрымліваюць практычныя парады па афармленню стэндаў, кніжных паліц, з работай лепшых сельскіх філіялаў. А ў гэтым кірунку набыткі ў шклоўцаў значныя.

Добра працуе Еганоўскі філіял, што ў Чарняўскім сельсавеце. Загадвае ім Таціяна Леўсана, культработнік з дваццацічатырохгадовым стажам. Філіял абслугоўвае 8 вёсак, чытачамі з'яўляюцца 872 чалавекі. Арганізавана 7 бібліятэчак-перасовак.

Банда Радзевская загадвае Каменна-Леўскім філіялам. На яго базе працуе раённая школа перадавога вопыту па прапагандзе беларускай і краязнаўчай літаратуры. Ёсць тут чаму навучыцца бібліятэчным работнікам. Напісаны гісторыі мясцовых піянерскай і камсамольскай арганізацый, калгаса «Перамога», на тэрыторыі якога знаходзіцца сельская бібліятэка. Рэгулярна праводзяцца сустрэчы з былымі воінамі і партызанамі. Вопыт Каменна-Леўскай бібліятэкі ўкараняюць Нікіцін-

бот Кубарэва, Таксама, як і выстаўка твораў Я. Ігнацьева, што папярэднічала ёй, у нейкай ступені запаўняюць гэты прабел.

Дар чалавечай даброты, уласцівы характару Кубарэва, наклаў адбітак і на яго станковыя жывапісныя і акварэльныя рэчы. Яны поўныя любові да жыцця, да прыроды. Кубарэў — лірык у пейзажы.

Робячы шматлікія паездкі Кубарэў выкарыстоўвае кожную магчымасць для работы з прыродай. Таму ў ім пераплятаюцца дзве грані таленту. Пейзажыст уносіць у кіназдымкі подых прыроды, фарбы жыцця, дэкаратар дапамагае знайсці ў пейзажы стройнасць і вострыя кампазіцыйныя, адабраць патрэбныя дэталі. Вось чаму лепшыя творы Кубарэва па-мастацку глядзецца і жыццёва пераканаўчыя.

Барыс КРЭПАК.

ДАР ЧАЛАВЕЧНАСЦІ

У Доме кіно нараджаецца добрая традыцыя — тут арганізуюцца невялікія выстаўкі твораў мастакоў кіно. Звычайна яны носяць характар сяброўскіх сувязей з аўтарам.

Менавіта так і ўспрымаецца выстаўка работ вядомага мастака кіно Вячаслава Кубарэва. Яго імя ўжо больш чым 10 гадоў з'яўляецца ў цітрах карцін студыі «Беларусьфільм». Кінааўтара «Не плач, Алёнка», стужкі «Масква—Генуя», «Пасля трыццага званка», «Прыгодны да нестравай», «Шчаслівы чалавек» — карціны вельмі розныя па стылістыцы, па рэжысёрскіх прыёмах, па паставадчай складанасці. Але яны адзначаны адной агульнай лініяй мастакоўскіх адносін Кубарэва да падзей і з'яў, па

якой мы лёгка пазнаем руку менавіта гэтага майстра.

Карціны, пастаўленыя Кубарэвым, даюць магчымасць разабрацца ў яго схільнасцях, хоць і схематычна, але ўсё ж вызначыць шлях, якім ідзе мастак у мастацтвае. Ёсць на гэтым шляху вехі, асабліва памятных нам, глядачам. Гэта стужкі «Альпійская балада» і «Паланез Агінскага». Увесь выяўлены рад гэтых карцін — адна з вялікіх удач мастака, што пацвярджаюць і эскізы, вынесеныя на выстаўку.

В. Кубарэў — удзельнік мноства рэспубліканскіх і ўсесаюзных мастацкіх выставак, на якіх мы бачылі яго цікавыя сюжэты-тэматычныя палотны, пранікнёныя лірычныя пейзажы. Толькі невялікая частка

яго шматб'ёмнай працы прадстаўлена на гэтай персанальнай выстаўцы, але некалькі цікавай аказалася экспазіцыя!

Вось яго кінарэботы. Кожная з іх пацвярджае, што аўтар імкнецца як мага глыбей спазнаць ідэйную задуму драматычнага твора. Вастрыня кампазіцыйнага вырашэння яго эскізаў, своеасаблівае іх жывапіснае вырашэння, як правіла, арганічна зліваюцца з рэжысёрскай задумай.

І яшчэ. Кінаэскізы Кубарэва носяць не вытворчы, а хутчэй жывапісны, станковы характар, і тым больш дакладна ўдаецца мастаку выказаць у іх сутнасць, стылістыку той або іншай кінапастаўкі, паказаць асаблівасць бачанне будучай экраннай работы, свае адносіны да тэмы, ідэйнага, пластычнага зместу стужкі.

Выяўленчая мова мастака часам складаная і рытмічна напружаная, як у фільме «Ма-

сква—Генуя», часам знешне простая, як у тэлефільме «Час-Не-Чакае», які неўзабаве выйдзе на блакітны экран, але заўсёды псіхалагічна дакладная.

На выстаўцы прадстаўлена восем эскізаў да двухсерыйнага тэлефільма «Час-Не-Чакае» (па рамана Д. Лондана). Увесь той ансамбль інтэр'ераў, і экстр'ераў, свет рэчаў, які даў мастак у гэтай каляровай пастаўцы, з дзіўнай дакладнасцю настроівае на ўспрыманне акцёрскай ігры. Думаецца, што гэта добры прыклад таго, што можа зрабіць мастак на тэлебачанні.

Звычайна мастакі кіно вядомы як аўтары эскізаў дэкарацый, стваральнікі вобразнага, выяўленчага ладу кінафільмаў. Аднак яны нрэдка прадстаюць і як таленавітыя жывапісцы, графікі. Але пра гэты бок творчасці кінамастакоў глядзецца вельмі мала. І выстаўка ра-

ТЭКСТЫЛЬШЧЫКІ

У першым ткацкім цэху Магілёўскага камбіната шаўковых тканін вісіць «Маланка»: «Падтрымаўшы патрыятычны пачын перадавых ткачых краіны, спарорнічваючы за дастойную сустрэчу XXV з'езда, Галіна Шарыпава і Настасся Моўчун перайшлі на абслугоўванне 48 станкоў кожна!»

Перадгісторыя гэтай маладзі такой. Некалькі тыдніў назад тут, на камбінате, праходзіла Усесаюзная нарада па абмену вопытам лепшых многастаночніц краіны. Сярод іх была і праслаўленая ткачыца з Красна-Ярска Герой Сацыялістычнай Працы Н. Сафонава. Ужо не маладая жанчына з тонкім тварам і дапытлівымі вачамі, яна звяртала на сябе ўвагу сваёй няўрымслівасцю, цікавасцю да людзей, да жыцця.

— Ну, што, дзяўчаткі, — сказала славетная гасця, калі прыйшла ў цэх. — Хто хоча мяне на спарорніцтва выклікаць? — Сафонава, усміхаючыся, абвела позіркам маладзенькіх ткачых, што абступілі яе.

Дзяўчаты апусцілі вочы. І раптам адна з іх, Галіна Шарыпава, смела паглядзеўшы ў твар гасці, сказала:

— З заўтрашняга дня бяруся працаваць на 48 станках.

Сафонава абняла яе за плечы:

— Малайчына...

Слова — не верабей... Сказана — трэба рабіць. На камбінате столькі станкоў яшчэ ніхто не абслугоўваў. Гэта ўтрая сярэдняй нормы. З дзяўчынай сур'езна пагутарыла старшыня фабрычнага камітэта Вера Міхайлаўна Вінаградцава.

— Ведаеш, Галя, — папярэдзіла яна, — гэта вельмі сур'езна. Потым адступіць будзе сорамна. Падумаў цяпер...

Дзяўчына настаяла на сваім. Мала-таго, яе зменшыца Насця Моўчун падтрымала пачын сяброўкі і ўзяла тое ж абавязальства.

У той дзень мы, на жаль, не пабачылі Шарыпаву, яна ўзяла адгул, гутарылі з Насцяй. Трохі дзіўна было глядзець на тоненькую, я б скажаў, кволую постаць дзевятнаццацігадовай дзяўчыны. Адкуль той імпат, слы... Ні хвіліны спакою. Бось, здаецца, толькі што яна завыхалася каля гэтага станка, глядзіш, а яе постаць ужо ў далёкім канцы праходу.

— Дзяўчаты — малайцы, — сказаў нам сакратар парткома камбіната Аляксандр Ігнацьевіч Патапейна. — Прадукцыю даюць да 2-х тысяч метраў у дзень і толькі высокай якасці.

Магілёўскі камбінат шаўковых тканін — дзевятнаццацігадовая прадпрыемства дало першыя метры шоўку. У гэтым годзе калектыў камбіната даў краіне 54,9 мільёна квадратных метраў полэфірных дзіацэтатных тканін. Ва Усесаюзным спарорніцтве прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці магілёўчане сёлета тры кварталы запартрымалі прызавыя месцы.

...Валянціна Фёдаруна Смірнова — адзін з чатырох дэсінатараў, якія працуюць на камбінате. Дэсінатар — гэта мастак-структурчын на тканінах. Ён вызначае, нім павінна быць перапліценне ніцей, узор, шчыльнасць тканіны. Вельмі складаная і адказная работа. Валянціна Фёдаруна паказвае нам альбом з узорамі тканін, якія выпускаюцца тут. Усіх колераў высёлкі, рознай фактуры. Бось гэты кавалак матэрыялу рэльефны на вобмацак, той нібы вытканы мярэнкай. Усе віды тканін маюць свае назвы. Адна з іх называецца «Надзея». Аўтар — Валянціна Фёдаруна. Другая — «Старт». Яго вынайшла Ніна Пятроўна Тома. Есць тканіны «Лёся», «Ізоляда» і іншыя.

Глядзім узоры з нанесенымі на іх яркімі прыгожымі малюнкамі. Іх падбіраюць камбінатаўскія мастаі.

Ужо сёння прадукцыя камбіната карыстаецца вялікім пошывам. Яна ідзе ва ўсе канцы краіны.

У бліжэйшым будучым на камбінате пачнуць вырабляцца тканіны з аб'ёмнага ацэтату, полэфіру высокіх нумароў, многаўсладчаны матэрыялы. Для гэтага ёсць усе магчымасці. Сярод амаль пяці тысяч рабочых камбіната нямала выдатных майстроў сваёй справы. Прадпрыемства да таго ж абсталявана самай сучаснай тэхнікай. Скажам, камбінат пакуль што адзіны ў краіне мае японскія эжэктарныя машыны, якія робяць афарбоўку тканін пад ціскам.

Бось ляжыць перад намі рулон прыгожай тканіны — уцехі любой модніцы. Але ці заўсёды мы помнім колькі цяжкіх прац, умення ўкладзена ў яе. Мы прайшлі цэхамі камбіната ад самага пачатку да канца тэхналагічнага цыкла.

Снавальны цэх. Павуцінне серабрыстых ніцей, якія зматваюцца з бабін на снавальных валіках. Тут мы пазнаёмліся са Светай Калатовіч. Пра яе можна сказаць, што яна тыповая прадстаўніца рабочага калектыву прад-

прыемства. Хаця б у тым сэнсе, што ёй дзевятнаццаці гадоў — гэта сярэдні ўзрост ткачых камбіната. Сама Света з Гомельшчыны. Там закончыла дзевяць класаў. Прачытала ў газеце, што ідзе набор рабочых на Магілёўскі камбінат шаўковых тканін. Прыехала. Праўда, камбіната яшчэ не было. Ён толькі будаваўся. Дзяўчына разам з сяброўкамі ўзводзіла цэх, дзе цяпер працуе. Пасля была станкярэўка на тэкстыльным прадпрыемстве ў Нарафамінску пад Масквой. Адтуль прыехала ўжо кваліфікаванай ткачыцай — снавальшчыцай. Пабліскаваючы вачамі, гаворыць, што прафесію, работу сваю вельмі любіць. Ды і зарабляе няблага.

Са снавальнага цэха валікі з ніцамі ідуць у шліхтавальны. Тут прадукцыя прапітваецца асобым саставам — шліхтай, які надае ёй пругкасць, эластычнасць, моцнасць.

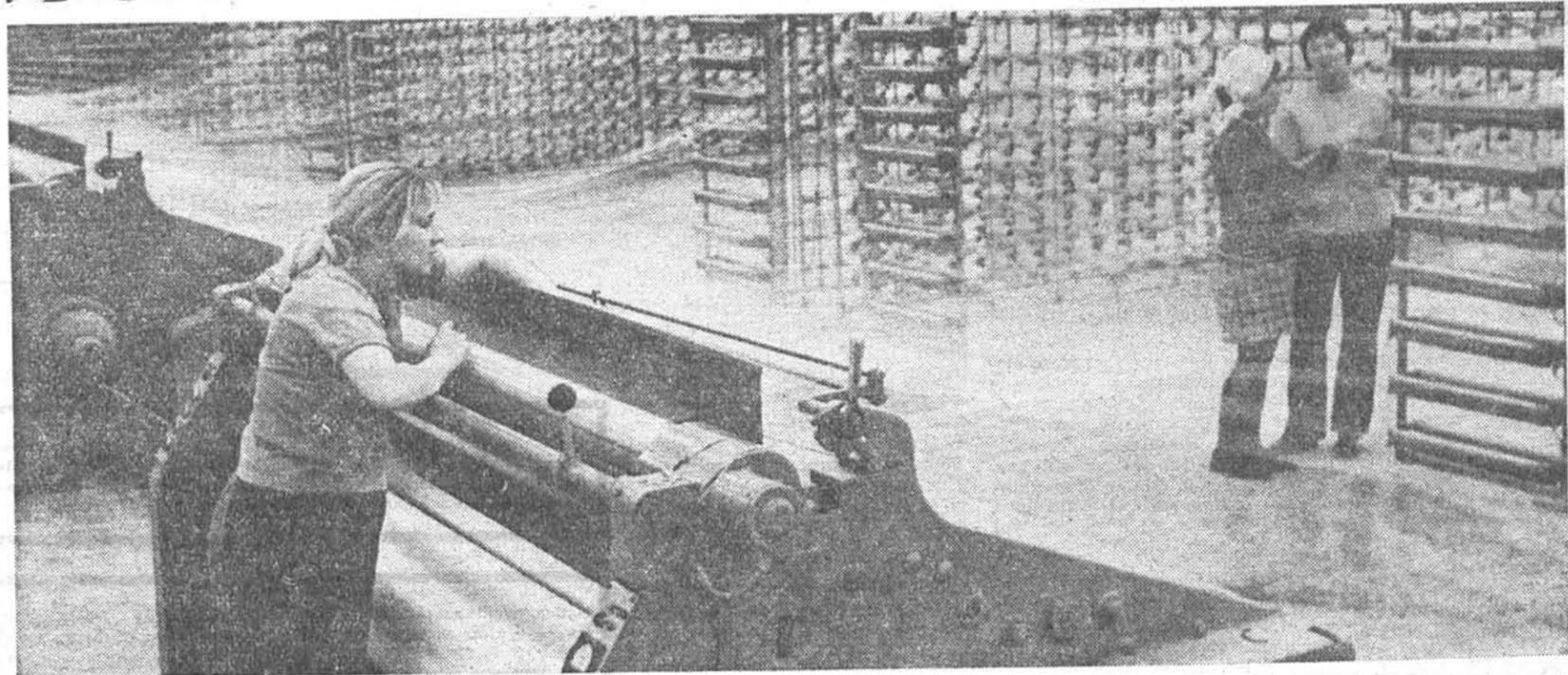
А вось адзін з ткацкіх цэхаў, з якога мы пачалі гэты рэпартаж. Вялікая зала, залітая святлом люмінесцэнтных лампаў. Сотні ткацкіх станкоў выбіваюць кулямёт-

ны дроб. Тут вырабляецца падкладачны матэрыял. У наступным, таксама ткацкім цэху, стаяць больш складаныя станкі. На іх вырабляюцца тканіны для верхняга адзення. Можна доўга стаяць і здзіўляцца «розуму» машыны, якая тчэ гэтую матэрыю — і ў ёлачку, і ў палоску, і з нейкім мудрагелістым структурным малюнкам.

Афарбавачны цэх. Тут устаноўлены эжэктарныя машыны, пра якія мы ўжо расказвалі. У наступнай зале цэха — унікальныя друкавальныя машыны. Яны наносіць на тканіну патрэбны ўзор.

Камбінат будзеца. У хуткім часе тут будзе ўзведзена другая чарга адробачнай фабрыкі.

М. МІХАЙЛАУ.

З ГРАДВАЮЧЫ пачатак рэвалюцыйных падзей 1825 года, А. І. Герцэн зазначаў, што «...дзейтэльнасьць, скрытая снаружы, закіпала, таясь внутры...»

Гэтыя словы палкам тытаца членаў Таварыства «смаленскіх змоўшчыкаў», якія збіраліся ва Дарагабульчыне, вёсцы Котліне, у маёнтку Мар'і Іванаўны Розенберг, бабці Аляксандра Грыбаедава.

Тут варта нагадаць, што ўсходняя частка Беларусі (Віцебшчына, Магілёўшчына і Гомельшчына) у той час складала тэрыторыю Беларускага генерал-губэрнатарства, а Гродзеншчына, Міншчына, Брэстшчына і Віленшчына — Літоўскага.

Як бачым, Таварыства

Напрыклад, шырока вядомы факт, калі дзекабрысты Іван Фанвізін і Іван Якушкін у 1821 годзе ад імя «Саюза працвітанья» на пастаяльным двары ў Рославе раздавалі сялянам медныя грошы...

Асаблівую ўвагу члены Вольнага таварыства надавалі прапагандзе рэвалюцыйных ідэй сярод моладзі, якая навучалася ў школах, імі ж створаных. Тэксты спецыяльных чытанак (табліц) у многіх месцах мелі палітычны змест, былі перасыпаны такімі словамі, як «роўнасць», «свабода», «канстытуцыя»... У гэтых тэкстах, якія былі складзены дзекабрыстам М. Ф. Арловым, камандзірам 16-й дывізіі і ганаровым членам Вольнага таварыства, а таксама адным з кіраўнікоў «Саюза працвітанья», трап-

адчытваў у Васілёве пасля вядомай пецярбургскай нарады дзекабрыстаў...

Трэба сказаць, што Васілёва — гэта цяперашні Собалеўскі сельсавет Манастыршчынскага раёна Смаленскай вобласці, магілёўска-смаленскае пагранічча. Па тым часе, гэта тэрыторыя Віцебскага генерал-губэрнатарства, якое скарачана называлі Віцебскай губерняй. Эканамічнымі сувязямі Васілёва было звязана не са Смаленскам, а з Мсціслаўскім паветам, з яго папулярнымі кірмахамі ў Любавічах і Хіславічах.

З Крычавам быў звязаны дзекабрыст падпалкоўнік Пётр Іванавіч Фаленберг, сын ліфляндца Ганса-Івана Фаленберга, вывезенага ў Крычаў князем Пацёмкіным

дзецку тады была створана вайскова-судовая камісія, якой было даручана разглядаць справы афіцэраў палка, што трапілі ў царскую пямілаць.

Менавіта ў Беларусі з пачатку мая 1821 года па канец чэрвеня 1822 года жыў дзекабрыст Мікіта Міхайлавіч Мураўёў: спачатку ў Віцебску (з мая па кастрычнік 1821 года), а затым — у Мінску (з 24 кастрычніка 1821 года па 24 чэрвеня 1822 года).

У гэты час Мікіта Мураўёў наведаў многія гарады, мястэчкі і вёскі Беларусі, пачынаючы з Віцебска, Оршы, Барысава, Ігумена, Ліды, Валожына, Ракава і канчаючы Бабруйскім, Побалавам, Жлобінам, Рагачовам, Быкавам, Магілёвам...

Цікава тое, што, знаходзячыся ў Мінску, Мікіта Мураўёў, адзін са стваральнікаў «Саюза выратавання» і «Саюза працвітанья», Паўночнага таварыства, адзін з аўтараў «Зялёнай кнігі», член дырэктарыі Паўднёвага таварыства, — напісаў сваю Канстытуцыю будучай рускай дзяржавы, якой ён уяўляў яе пасля таго, калі б была атрымана перамога...

У Віцебску пабывалі падпалкоўнік Сямёнаўскага, а затым палкоўнік Праэбражэнскага палкоў Сяргей Пятровіч Трубяцкой, браты Сяргей Іванавіч і Мацвей Іванавіч Мураўёвы-Апосталы, якія да таго ж былі ў Бабруйску, дзе разам з Міхайлам Паўлавічам Бястужавым-Руміным, Іванам Сямёнавічам Павала-Швайкоўскім, В. С. Норавым і некаторымі іншымі афіцэрамі распрацавалі так званы бабруйскі план паўстання, які прадугледжваў арышт Аляксандра І і яго святі пад час агляду імператарам войск дзевятай пяхотнай дывізіі, што кватаравала ў Бабруйску.

Віцебшчыну наведалі дзекабрысты Іван Якушкін, Іван Шыпаў, браты Аляксандр і Іосіф Віктаравічы Поджыо, Міхаіл Лунін.

У мястэчку Бельмонт пад Полацкам, дзе кватаравалі Праэбражэнскі гвардзейскі полк, членам Кароннай управы Міхайлам Луніным склікалася нарада членаў «Саюза працвітанья», каб абмеркаваць Статут і разгледзець пытанне аб прыёме новых членаў. На нарадзе прысутнічалі палкоўнік Праэбражэнскага палка Іван Шыпаў і прапаршчык Аляксандр Поджыо.

У той час Міхаіл Лунін быў у адстаўцы (з 1815 года). І каб быць бліжэй да сяброў, у самай віхуры падзей, ён распачаў хадаінства аб дазvole яму вярнуцца ў армію. І гэта яму ўдалося. У студзені 1822 года Міхаіл Лунін быў залічаны ў Польскі Уланскі полк Літоўскага корпуса, які кватаравалі ў Ружанах, а неўзабаве становіцца ад'ютантам цэсарэвіча Канстанціна Паўлавіча.

Разам з Паўлаўскім палком у Лідзе знаходзіўся князь Яўген Абаленскі, будучы начальнік штаба паў-

А. А. Бястужаў-Марлінскі.

станія, а ў Мінску побач з Мікітам Мураўёвым служылі дзекабрысты Павел Чаровін, Міхаіл Нарышкін, Мікалай Ловар, Уладзімір Валькоўскі, Аляксей Аленін, князь Павел Пшыяваў, Міхаіл Рымскі-Корсакаў і штабс-ротмістр граф Захар Рыгоравіч Чарнышоў.

У Віцебску, Полацку, Бешанковічах, Мінску і вёсцы Выганічы Мінскага павета (вёска стаіць у маляўнічым кутку на дарозе Ракаў — Івянец, у трох кіламетрах ад Ракава) у 1821—1822 гадах жыў дзекабрыст, пісьменнік, аўтар многіх лірычных апавесцей, нарысаў, вершаў, выдавец альманаха «Полярная звезда» Аляксандр Аляксандравіч Бястужаў-Марлінскі. Царскія шыбенікі лічылі яго настолькі небяспечным для самаўладдзя, што прысудзілі да пакарання смерцю. Толькі ў апошні момант смяротны прысуд быў заменены пакапціцвай высылкай у Якуцк на катаржныя работы. Але і гэтага здалася мала. У 1829 годзе справа пісьменніка пераглядаецца і ён выслаецца радавым на Каўказ, пад кулі гордаў, у самае небяспечнае месца. Там ён і загінуў у баі 7 (19) чэрвеня 1837 года.

Аляксандр Бястужаў-Марлінскі на ўсё жыццё захаваў добрыя ўспаміны пра Беларусь, аб чым сведчаць яго пісьмы і творы...

Думаецца, што нягледзячы на тое, калі мы адзначаем 150-годдзе паўстання дзекабрыстаў, можна было б вёску Выганічы перайменаваць у Бястужава. Няхай бы гэта стала сведчаннем нашай удзячнай памяці аб адным з тых, хто ў смяротнай цемраці самаўладдзя ўзняў сцяг народнай вольнасці!

На гэтым пералік дзекабрыстаў, што жылі ці наведалі Беларусь далёка не канчаецца. Можна знайсці і назваць яшчэ дзесяткі і сотні прозвішчаў выдатных сыноў Айчыны, які з любоўю назваў народ герояў снежня 1825 года.

Пятро ШАЎЦОУ.

ВЫДАТНЫЯ СЫНЫ АЙЧЫНЫ

ДА 150-годдзя 3 ДНЯ ПАЎСТААННЯ ДЗЕКАБРЫСТАЎ

«смаленскіх змоўшчыкаў» пашырала свой уплыў і на землі Беларусі. У Таварыства ж, як пра тое сведчаць матэрыялы следства, прымаліся не толькі афіцэры і салдаты, але і сяляне.

Калі ў 1808 годзе Аляксандр І наважыўся ствараць вайсковыя пасяленні, ён найперш звярнуў увагу на Беларусь, і ў Беларусі, у Клімавіцкім павеце, заснаваў першае вайсковае пасяленне. Гэта ў дадатак да таго, што губернскае горад Магілёў быў штаб-кватэрай першай арміі.

На вайсковыя пасяленні заўсёды спадзяваліся рускія рэвалюцыянеры, і таму яны не маглі не зацікавіцца ўсходняй Магілёўшчынай.

Не выпадкова, што арнай дзеяння «Вольнага общества учреждения училищ взаимно-

ляліся такія выразы, як «...Воды и царь не уймет...», «Хоть хлеба кроха, да воля своя...» і г. д.

Дарэчы, пазней гэтыя тэксты ўпадалі філаматы і пераклалі на польскую мову, выпусцілі асобным выданнем у друкарні Віленскага ўніверсітэта і пашырылі сярод рэвалюцыйнай моладзі Беларусі, Літвы і Польшчы.

Менавіта дзеяннем Вольнага таварыства, яго поспехам можна вытлумачыць тое, што ў Беларусі быў асабліва моцны рух за адмену прыгону. І асабліва ў Віцебскай і Магілёўскай губернях.

Есць влікі сэнс і ў тым, што ў нашым краі, на беларуска-рускім паграніччы, стваралася праграма дзекабрыстаў — «Русская Правда или Заповедная Государст-

ва будаўніцтва мануфактур.

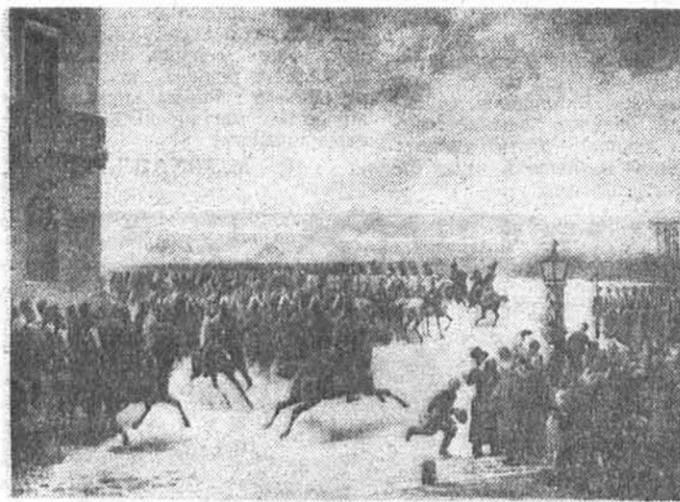
Падпалкоўнік Пётр Іванавіч Фаленберг служыў у другой арміі. У 1822 годзе ён быў прыняты ў Паўднёвае таварыства штабс-ротмістрам князем Аляксандрам Пятровічам Барацінскім, членам Паўднёвага таварыства з 1820 года, адным з кіраўнікоў Тульчынскай управы, апошнім яе старшынёй.

Як вынікае са следчых спраў, Пятру Фаленбергу адводзілася вельмі значная роля ў падрыхтоўцы паўстання. Яму, у прыватнасці, даручалася падрыхтаваць забойства імператара Аляксандра І.

У абвінаваўчым заключэнні па справе князя Аляксандра Пятровіча Барацінскага гаворыцца, што «...Фаленберг показывает, что при вступлении его в Тайное общество он дал Барятинскому обещание посягнуть на жизнь блаженной памяти Императора в случае, если бы Государь не захотел утвердить Конституционное Правление и даровать вольность народу. Барятинский хотя сначала и отрицал сие, но на очной ставке признал показание Фаленберга справедливым...»

На допыце 10 сакавіка 1826 года Пётр Фаленберг прызнаўся канчаткова, што князю Аляксандру Пятровічу Барацінскаму, начальніку Тульчынскай управы, ён, Фаленберг, даў абяцанне зрабіць замах «...на жизнь покойного государя императора...».

У 1820—1821 гадах у Віцебску пабывалі многія афіцэры расфарміраванага Аляксандрам І гвардзейскага Сямёнаўскага палка. Гэты полк выступіў супраць палачнай дысцыпліны і быў расфарміраваны, а салдаты і афіцэры разасланы ў далёкія ад Пецярбургу армейскія палкі, у тым ліку і ў Беларусь. У Ві-

Паўстанне 14 снежня 1825 года. З карціны В. Ціма.

го обучения», створанага «Саюзам працвітанья» ў 1819 годзе, адразу стаў наш краі. Гэтым Вольным таварыствам кіравалі Фёдар Глінка (старшыня камітэта), Вільгельм Кюхельбекер і Сяргей Трубяцкой (сакратары таварыства).

Вольнае таварыства займалася стварэннем школ на сродкі добраахвотных ахвяраванняў і пацярэннем адукацыі, а таксама дапамогай сялянам у часы ліхалеццяў.

венная Грамота Великога Народа Росийского, служащая Заветом для Усовершенствования Государственного Устройства России и Содержащая Верный Наказ как для Народа так и для Временного Верховного Правления». Справа ў тым, што значную частку «Русской Правды...» палкоўнік Павел Іванавіч Песцель напісаў у вёсцы Васілёва. І работу над ёю ён пачаў летам 1820 года, калі

Калентый выдавецтва «Полымя» выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку, намесніку галоўнага рэдактара штогодніка «Літаратура і мастацтва» Аляксандру Напусціну з выпадку напаткаўшага яго влікінага гора—смерці МАЦІ.

Беларускі дзяржаўны анэдэмічны тэатр імя Янкі Купалы смуткуе з прычыны смерці пасля цяжкай хваробы заслужанага артыста БССР ЯНПОЛЬСКАГА Барыса Зіноўевіча і выказвае спачуванне сям'і і блізкім нябожчыка.

«КАБ ЛЮДЗІ УСЕ СМЯЯЛІСЯ ШЧАСЛІВА...»

14 снежня спайняецца 80 гадоў з дня нараджэння Поль Элюара — выдатнага французскага паэта, які быў узнагароджаны Міжнароднай прэміяй «За ўмацаванне Міру паміж народамі». Вядомы верш Элюара «Свабода» быў гімнам удзельніцкай французскага Супраціўлення ў час другой сусветнай вайны.

Літар кнігі «Натуральная плынь», «Паэзія і праўда 1942 года», «Варты жыцця», «Твар у твар з немцамі», «Палітычныя вершы», «Грэцыя — ружа майго розуму», «Урок маралі», «Фенікс» і іншых, Поль Элюар прысвяціў свой вялікі талент змаганню за лепшыя ідэалы чалавечства.

У 1942 г. у дні цяжкіх выпрабаванняў, паэт уступіў у рады камуністычнай партыі Францыі. «Я хацеў быць заады з людзьмі майёй краіны, якія ідуць наперад да свабоды, міру, шчасця, да сапраўднага жыцця».

НАША ЖЫЦЦЁ

Не адзіночкай да мэты іду,
а разам з каханай.
Зразумелі каханую мы
і навучымся ўсіх разумець.
Мы палюбім адзін аднаго,
Нашы дзеці будуць смяяцца
З падання чорнага аб чалавеку,
што адзінокім быў.

С Л О В Ы МАЛЮНКИ

Прывітаеца ПІКАСО
(з кнігі «Натуральная плынь»)
Каб усё зразумець:
Нават дрэва—будучы човен,
Дрэва—ўцеху яшчарак і ліянаў,
Нават агонь для сляпога;

Каб зліць разам крыло і расу,
Сэрца і хмару, дзень і ноч,
Анне і зямлю неабсяжную.

Каб сцерці
Грымасу нікчэмнасці,
Што заўтра будзе купацца
ў золаце;

Каб адсячы
Крыўляніне
Гігантаў, задаволеных сабою;

У імя вачэй усіх на свеце,
Адлюстраваных ва ўсіх вачах.

Убачыць, што ўсе жывыя
вочы—

Прыгожыя,
Як свет вялікі, убаваны ім.

Каб людзі ўсе смяяліся
шчасліва
«Ад спякоты і ад холаду,

Ад смагі і ад голаду;

Каб словы
Былі шчодрэй,
Быццам абдымкі;

Каб спалучыць
Купальшчыцу і раку,
Крышталь і танцёрку
маланкавую,

Світанне і набрананне грудзей,
Жаданне і дзіцячую
слухмянасць;

Каб жанчыне
Самотнай, задуманнай
Даць абрысы пяхчотаў,
Якія ёй сняцца;

Каб даць пустыням цень—
Замест пустыні,
У якой жыве мой цень.

Даброты
Уласныя
Адаць,
Любоў

Сваю
Адаць.

У НАШ ЧАС

Калі наша неба самкінецца
Сёння ўвечары,
Калі наша неба расстане
Сёння ўвечары,
Калі вышынні нашага неба
З'яднаюцца разам,—
Вырасце дах над домам маім
Сёння ўвечары,
І светлаю стане хата мая!
Ды што мне назваць сваім
домам!

Сёння дом мой усюды.
Дом мой усюды, дзе людзі.
А самым жадамым для мяне
Сёння ўвечары,
Будзе прытулак маіх сяброў.
Перакладла з французскай
мовы Эдзі АГНІЦВЕТ.

«НОЧЫ І ДНІ»

Услед за экранізацыяй раманаў Сянкевіча, Пруса, Рэйманта і Жэромскага прыйшла чарга і на экраны Марыі Дамброўскай «Ночы і дні». Гэта самы дарагі ў гісторыі польскай кінематографіі фільм, які здымлаўся вельмі доўга і пастаўлены рэжысёрам Ежы Антчакам па ўласнаму сцэнарыю. З мноства сюжэтных ліній рамана, дзеянне якога разгортваецца на працягу 50 гадоў — ад разгрому паўстання 1863 — 1864 гг. да пачатку першай сусветнай вайны, — рэжысёр выбраў бытавую лінію — штодзённае жыццё двух галоўных герояў: Барбары і Багуміла Нехчыцэй. Жыццё гэтай шлюбнай пары ілюструюць у фільме рэспектыўныя карціны, якія ўзніклі ў памяці Барбары.

У час уцёкаў з паланскага Калінеца, захопленнага немцамі, Барбара нібы яшчэ раз перажывае сваё жыццё, параўноўвае меры з рэчаіснасцю. Яна ўспамінае гадзі, пражытыя з Багумілам, на якія наклала свой адбітак яе першае каханне да іншага, якое не здзейснілася. Успамінае патрыятычныя пары маладосці, сцэны вянчання, смерць сына, мясціны, у якіх яна жыла. Самыя важныя сцэны з'яўляюцца на экране некалькі разоў, у розныя моманты фільма, кампазіцыя якога напамінае механізм

дзеяння чалавечай памяці. Гэта падкрэслена рытмам і частатою ўзнікаючых карцін. Па меры набліжэння да канца іх тэмп замаруджваецца, кадры становяцца больш поўнымі, больш багатымі дэталімі.

Галоўны план у фільме Антчак — план псіхалагічны, пера-

жыванні Барбары. Ядвіга Баранская стварыла багаты, захалляючы вобраз. Яе Барбара то прыгожая і прывабная, то амаль брыдка. Якая юная і цудоўная яна, успамінаючы сваё першае каханне, і якая агідная, калі папракае мужа, даючы зразумець, што ён ні ў якім разе не яе ідэал. Яна ўмее радавацца і цешыцца жыццём, але ўмее быць прыгнечанай і глыбока трагічнай. Старанне герані на вачах гледачоў Баранскага паказвае не з дапамогаю грывы, а мяняючы сродкі выражэння: манеру гаворыць, усміхаецца, хадзіць.

Партнёр Баранскай — Ежы Ёінчыцкі. Яго Багуміл — чалавек унутрана сканцэнтраваны, які глыбока перажыў крах паўстання, удзельнікам якога ён быў. Ён ведае, што жонка яго не кахае і ўсе свае сілы аддае рабоце, якую лічыць служэннем радзіме. Гэта таксама бліскуча сыграная роля, у якой няма ніводнай фальшывай ноткі.

На экране з'яўляюцца дзесяткі людзей: сям'я, сваякі, знаёмыя Нехчыцэй. Усе гэтыя, зачасную эпизадныя ролі выконваюць выдатныя актёры, ігра якіх нямаю садзейнічала велзарнаму поспеху кінафільма «Ночы і дні».

Марыя СЛЮСАРСКАЯ.

У СНЕЖНІ ў Гаване адбудзецца Першы з'езд Камуністычнай партыі Кубы, які падвядзе вынікі развіцця краіны за 16 гадоў народнай улады (з 1 студзеня 1959 года) і распрацуе шырокую праграму будоўвы сацыялістычнага грамадства. Уся краіна жыве чакааннем гэтай знамянальнай падзеі. З асаблівым энтузіязмам рыхтуецца да з'езда 200-тысячны атрад кубінскіх камуністаў. Пра аднаго з членаў партыі, кадраванага рабочага-металурга раскаваецца ў нарысе карэспанданта ТАСС у Гаване Г. Пятрова.

Сілуэты прадпрыемстваў Катара, рабочага прыгарада кубінскай сталіцы, выраслі перад намі, калі раптоўна знікла шчыльная сцяна трапічнага ліўня і бліснулі промні заходзячага сонца. Нам не давалася пытацца, як праехаць да камбіната імя нацыянальнага героя Кубы Хасэ Марці. Доўгі рад матронных грузавікоў указваў шлях да гэтага буйнейшага на Кубе металургічнага прадпрыемства.

У кабінце намесніка дырэктара камбіната Энрыке Хамета гутарка пачалася па-руску — малады інжынер некалькі гадоў назад закончыў Маскоўскі інстытут сталі і сплаваў.

У нашым калектыве шмат «масквічоў». «валгаградцаў», «жыхароў Данецка», — успамінае ён. — Адны вучыліся ў вашай краіне, другія набылі кваліфікацыю на вядучых металургічных прадпрыемствах Саветаў Саюза. Штогод мы накіроўваем у СССР каля 40 рабочых. Але ёсць на камбінаце і сапраўдныя масквічы — невялікая група савецкіх ін-

КАМУНІСТ Аліпія ЭРЭРА

жынераў, якія перадаюць нам свой багаты вопыт. Наогул кантакты з блізкімі савецкімі прадпрыемствамі ў нас самыя цесныя.

Пасля традыцыйнага кубачка кавы, без якой на Кубе не абыходзіцца ні адна гутарка, Энрыке працягвае:

— Сёлета «Хасэ Марці» трымае сцяг лепшага прадпрыемства цяжкай прамысловасці Кубы. Калі ў мінулым годзе наш калектыв абмяркоўваў вытворчы план развіцця завода, рабочыя выступілі з прапановай павялічыць заданні і ўзялі дадатковыя прыдоўныя абавязальнасці. Яны паспяхова выконваюцца. Камбінат разам з усім народам Кубы жыве надрыхтоўкай да Першага з'езда кампартыі, які адбудзецца ў снежні. Людзі працуюць з энтузіязмам. Узяць хоць бы аднаго з маладых камандзіраў вытворчасці Аліпія Эрэру. Між іншым, пагутарце з ім самі.

Праз некалькі мінут у кабінет увайшоў малады чарнаскуры мужчына. Знаёмімся. Па нашай просьбе Аліпія раскажаў аб сабе.

— Дзяцінства маё было не салодкім, як і ва ўсіх кубінцаў, якія гнулі спіну ад усходу да заходу сонца на плантацыях цукровага трыснягу. Пазней стаў качагарам на галетнай фабрыцы. Гэта было рабскае жыццё. Туліўся ў качагарцы, атрымліваў тры з паловай песо ў тыдзень, а працаваў па дванаццаць гадзін у дзень. Хвала перадрэвалюцыйных забастовак не абышла і галетную фабрыку. Калі паўстанцкая армія набліжалася да Гаваны, уладар фабрыкі, спалохаўшыся гневу рабочых, збег у ЗША.

Пасля перамогі рэвалюцыі Аліпія накіраваў на «Анціліяну дэ асэро», як раней называлі невялікі заводзішча ў Катара, што належыць амерыканскай фірме.

Надышоў цяжкі час абароны маладой рэвалюцыі ад унутраных і знешніх ворагаў. Аліпія разам з іншымі рабочымі ўступіў у створаны на заводзе атрад добраахвотнай народнай міліцыі і ахоўваў ад дыверсій контррэвалюцыянераў прадпрыемства, якое стала народным.

Свой шлях на заводзе непісьменны юнак пачаў падсобным рабочым. Неўзабаве быў пераведзены ў ліцейны цэх падручным майстра. Працаваў, а па вечарах вучыўся на курсах, дзе кваліфікаваная рабочы дзяліліся сабрэтамі прафесіі з навічкамі. Калі пачалася кампанія па барацьбе з непісьменнасцю, запісаўся ў школу, закончыў шэсць класаў. У 1963 годзе ўступіў у партыю. У вольны ад вытворчай і грамадскай работы час старанна вучыўся. Быў накіраваны ў Савецкі Саюз, дзе больш чым год прапрацаваў у Валгаградзе на заводзе «Чырвоны Кастрычнік». Тут ён набыў вялікі вопыт і шмат сяброў. Пасля вяртання на радзіму стаў начальнікам змены.

— Увесь гэты час, — працягваў Аліпія, — я пастаянна адчуваў падтрымку савецкіх таварышаў, якія працавалі разам з намі на камбінаце імя Хасэ Марці. У многіх дзякуючы таму, што яны шчодро дзяліліся з намі сваім вопытам, я змог стаць індэўніком мартэнаўскага цэха.

У камбіната імя Хасэ Марці вялікая будучыня. У мінулым годзе толькі сталі ён даў краіне 250 тысяч тон. Сёлета вытворчасць сталі і пракута значна ўзрасце, а пасля рэканструкцыі завод зможа ў значнай ступені задавальняць патрэбы прамысловасці Кубы, якая бурна развіваецца, у чорным метале. Цяпер тут будуюцца новы пракаты стан, ліцейны цэх, пашыраецца цэраг старых цэхаў. Калі да перамогі рэвалюцыі, дзе заводзішча належыць амерыканскім уладарам, тут і дні не праходзіла без няшчаснага выпадку, то сёння многае зроблена для аховы працы. Траўматызм — з'ява вельмі рэдкая.

...Калі гутарыш з Аліпія Эрэрам і яго таварышамі з «Хасэ Марці», адчуваеш іх аптымізм, цвёрдую ўпэўненасць у тым, што заўтрашні дзень будзе яшчэ лепш, чым сённяшні. І яшчэ — гонар, гонар рабочага чалавека, які стаў паўнапраўным гаспадаром у сваёй краіне.

Г. ПЯТРОУ,
карэспандэнт ТАСС.

ПА ТОЙ БОК

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

ЗАПОЗНЕННЫЯ АМАТАРЫ

Маленькі гарадок П'яве дзі Кадорэ, які знаходзіцца ў гарах Італіі, турысты абыходзілі сваёй увагай. Толькі асобныя аматары жывапісу зрэдку заглядалі ў яго, каб ушанаваць месца, дзе нарадзіўся Тыцыян. І раптам, на працягу некалькіх дзён, гарадок літаральна быў запоўнены цікавымі. Яны прыехалі, каб паглядзець на «пустую сцяну ў царкве» «Санта Марыя», дзе раней вісела адна з самых каштоўных карцін пэндзля вялікага майстра, вывядзеная рабаўнікамі.

«НА ЖЫЦЦА»

У адной з амерыканскіх газет з'явілася наступная аб'ява: «Шукаю моцнага на выгляд, актыўнага, гаваркага мужчыну сярэдніх гадоў на ролю пацыента, які пасляхова вылучыўся для пастаяннай работы ў прыватнай урача, які мае прыватную практыку».

(«Дзі Вельт»).

ДЛЯ ПАЗНОГЦЯ

У Лос-Анджэлесе (ЗША) адзін фабрыкант у пагоні за пакупнікамі стаў выпускаць піяніна з каларовымі клавішамі блакітнага, зялёнага, ружовага і іншых колераў. У рэкламе, раз-

лічанай на адчайных модніц, падкрэслена, што толькі ў гэтай фірме можна падарваць інструмент, у якім клавішы будуць ідэальна спалучацца з лакам для пазногцяў піяністан.

НЕ РАЗГУБІЛІСЯ

У Чыкага пасажырскі аўтобус сутыкнуўся з цяжкагрузным аўтамабілем. Падаспеўшы машыны хуткай дапамогі адвезлі ў бальніцы 28 пасажыраў. З іх 23 аказаліся пры ўрачэбным аглядзе без аніякіх траўм. Яны высветліліся, гэтыя «пацярпеўшыя» селі ў аўтобус пасля сутыкнення яго з грузавіком у разліку, што ім удацца атрымаць ад транспартнай кампаніі добрую грашовую кампенсацию за прычыненыя ім «налецтвы».

(«Унзэрэ Цайт»).

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ТЭМА СПЕКТАКЛЯ—ТЭМА ДЫСПУТА

СЯБРЫ З ЧЭХАСЛАВАКІІ

У СВЯТЛЕ ПОЛЬСКОЙ РАМПЫ

У ГЛЯДЗЕЛЬНОЙ ЗАЛЕ—БАЦЬКІ

Гэта быў незвычайны спектакль. Незвычайны па тым кантакце, які з самага пачатку, з першых рэлік анцэраў усталіваўся паміж сцэнай і глядзельнай залай.

У Магілёўскім драматычным тэатры ішла «Апошняя інстанцыя» М. Матукоўскага. П'еса надзвычай актуальная, сучасная, п'еса, якая ўзнімае праблему выхавання падрастаючага пакалення, адказнасць бацькоў за гэту вялікую справу.

І ў зале сядзелі не проста глядачы. Сядзілі прыйшлі бацькі, а калі быць больш дакладным— таты вучняў дзесятай, семнаццатай і дваццатай васьмай сярэдніх школ Кастрычніцкага раёна горада Магілёва.

І трэба было бацьчы, як разгавалі яны на ўсе перыпетыі спектакля, як блізка прымалі іх да сэрца. А ў антракце толькі і можна было пачуць: «Вось і мой Валодзя да сёмага класа быў паслухмяны хлопца, а цяпер...», або: «Не, мая дачушка са мной ва ўсім раіцца, у нас дружба...»

Па ініцыятыве раённага камітэта КПБ у лістападзе больш чым дзесяць разоў наладжываліся менавіта такі прагляд «Апошняй інстанцыі». У Кастрычніцкім раёне сканцэнтраваны буйныя прадпрыемствы і амаль усё дарослае насельніцтва працуе менавіта там. Прадпрыемствы і аплочваюць кошт спектакляў.

Але вернемся да спектакля, на якім нам давялося пабыць. Перад пачаткам выступілі старшы выкладчыкі кафедры педагогікі Магілёўскага педінстытута, кандыдат педагогічных навук Я. Каваленка, пракурор раёна Л. Лукін, дырэктар сярэдняй школы № 10 А. Крылова.

А пасля спектакля слова ўзялі бацькі. Гаворка ішла не столькі аб вартасцях спектакля, колькі аб тым роздуме, які ён выклікае.

Падагуліла гаворку другі сакратар РК КПБ Раіса Іванюна Кулагіна.

НА МЕРЫДЫЯНАХ ДРУЖБЫ

Сёлета ў горадзе Чэсце-Будзевіцы ў гонар 30-й гадавіны вызвалення Чэхаславакіі Савецкай Арміяй і ў рамках дружбы Гомельскай вобласці і Паўднёва-заходняга краю была адкрыта выстаўка карцін і графікі мастакоў з Беларусі. Яе супольна падрыхтавалі Гомельскі абласны краязнаўчы музей і Паўднёва-заходні музей. Творы мастакоў з Гомельшчыны дэманстраваліся ў выставачнай зале Музея рабочага рэвалюцыйнага руху Паўднёва-заходняга краю ў Чэсце-Будзевіцах. Тут было прадстаўлена 35 работ графікаў: афорты, наліровыя лінаграфіі, аўталітаграфіі, лінаграфіі і 30 карцін жывапісу.

Нядаўна Паўднёва-заходні музей выдаў альбом, у якім змешчаны фотарэпрадукцыі мастацкіх твораў, карцін, што экспанаваліся на выстаўцы.

У сучасным выўленчым мастацтве гомельскіх мастакоў вядучымі тэмамі з'яўляюцца адлюстраванне працы і бесмяротнага подзвігу савецкіх лю-

дзей у гады Вялікай Айчыннай вайны. Беларускі народ адным з першых уступіў у барацьбу з лютым фашызмам. У радах гомельскіх партызан змагаліся і грамадзяне з Чэхаславакіі на чале з Янам Налепкам. Экспазіцыя дала магчымасць сябрам з братняй рэспублікі пазнаёміцца з многімі тэмамі, якія адлюстравалі той грозны і героічны час у жыцці народаў нашай краіны.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны мастак Н. Паляноў менавіта таму вялікае месца ў сваёй творчасці адводзіць вайнаваму тэматыцы. Партызанскім будням прысвячана яго карціна «Бярозавы сок».

Цеплынёй і неспрэчнасцю падкупляюць карціны М. Навіцкага «Галіна Данутавіч», Я. Панаташкіна «Вайна і жыццё». У гэтых творах мастакі прымушаюць глядача адчуць усенародны ўздым барацьбы супраць фашысцкага агрэсара.

«Адной з творчых праблем у

сучасным мастацтве,— адзначаецца ў прамове да альбому,— з'яўляецца паназіраццё чалавека да жыцця праз пазіцыю працы. Умець знайсці герою ў паўсядзённым жыцці, убачыць яго веліч і дэнесці да глядача ў яркай і выразнай форме прыгажосці яго душэўнага вобразу, пафас яго стваральнай дзейнасці — такая гарнавалі і адназначная задача мастакоў». Фарміраванне новага чалавека ў атмасферы працоўнага подзвігу знайшло адлюстраванне ў серыі графічных работ: «Працоўны дзень», «Нафтаправод», «Дружба», «На палях краіны», створаных гомельскім мастаком Я. Панаташкіным.

Тыраж альбому «Творчасць мастакоў Гомельскай вобласці» — дзве тысячы экзэмпляраў. Ён змешчаны ў адной з экспазіцый Гомельскага абласнога краязнаўчага музея.

М. СІСКЕВІЧ.

ФЕСТИВАЛЬ ДРАМАТУРГІІ

рава і Горына, Брэхта і Крлежы пастаноўшчыкі і выканаўцы раскрываюць спецыфічны ідэяна-мастацкі асаблівасці, што тлумачыцца традыцыямі адпаведнай драматургіі, жыццёвым зместам твора, жанравымі асаблівасцямі. Сапраўды, здавалася, што гаспадары фестывалю прадэманстравалі ўсё, на што здатны сённяшні тэатр: велічную трагедыю і лірычны вадзівіль, псіхалагічную драму і сатырычнае відовішча, камернае прадстаўленне і мюзікл... Добра, што амаль кожны спектакль польскіх тэатраў, які нам давялося паглядзець, закранае надзвычайна пытанні жыцця — сённяшняга і гісторыі таго або іншага народа. Тэатр актыўна запрашае глядача быць суб'ектам, прымушае абдумваць тое, што было паназірана яму на падмостках. У адных выпадках са сцэны гучыць філасофская прытча, у другіх — актуальныя канфлікты сучасных падзей, у трэціх — праблематыка Другой сусветнай вайны і змен у грамадстве пасля яе. Адно абавязковае для рэжысуры і выка-

наўца: прымусяць хвалявацца не толькі сцэнічным персанажаў, а і залу.

Былі спектаклі спрэчныя. Скажам, ёсць правы так званы авангардысцкага тэатра. У лютым меры яны прыдатныя для раскрыцця сацыялістычнай рэчаіснасці, ці варта ад іх адмаўляцца наогул, што мае рацыён ў такіх шуканнях, — вось кола пытанняў, на якія мы, удзельнікі фестывалю і госці Катавіц, імкнуліся адказаць.

Шырокі абмен думкамі і назіраннямі паміж практыкамі тэатра і тэатразнаўцамі братніх краін, безумоўна, шмат у чым пашырае далейшы творчы шуканні, уводзіць у рэчышча сучасных тэндэнцый развіцця сцэнічнага мастацтва. Замацоўваюцца садружнасць і дзейнае супрацоўніцтва паміж прадстаўнікамі культуры краін, што ідуць у адзіным страі да агульнай мэты.

...Сваімі ўражаннямі ад фестывалю рэжысёр Р. Баравіч дзеліцца з калегамі па тэатру.

В. СЛАВІН.

НІВЫ СУЗОРЕ ФЕЕРВЕРКУ

Мінчане і госці беларускай сталіцы з вялікай цікавасцю сустракалі багатую на арыгінальныя нумары праграму Ленінградскага дзяржаўнага мюзік-хола. Ад традыцыйных рускіх танцаў у сучаснай транктоўцы, спярод якіх з'яўляюцца на сцэну ўвагу, напрыклад, харэаграфічная сцэна «Званы Растова Яраслаўскага» або лірычная маляўнічасць «Валагодскіх каруначніц», відовішча лёгка пераходзіць да музычных жартаў і апрабатычных эцюдаў. Потым увагу шматлікай глядзельнай залы бяраў палоч песня — эстрадная, гарэзлівая, дасціпная, каб пазней лшчэ больш адцягнута засяроджанае харастое зладжаных пластычных рухаў вялікай групы танцоўшчыц.

Добра, што калектыў, якім кіруюць балетмайстры і рэжысёры, з адчуваннем спецыфічнага жанру канцэртна-праграмнага відовішча, — народныя артысты РСФСР І. Бельскі, Т. Зіміна і М. Гаданка, заслужаны дзельч мастацтваў Уз. ССР І. Рахлін, разам з кампазітарам С. Паклавым паказалі: труппа прыехала да нас з Ленінграда, з горада на Ньве.

Гэта адбывалася і на агульным настроі музычнага і дэкарацыйнага фону, і на асобных выступленнях артыстаў. Калі ўлічыць шчодрую разнастайнасць касцюмаў і выразную светлавую партытуру рэвію ў 2 аддзяленнях пад

назвай «Няма больш прыгожай за цябе», то стане зразумелым поспех, з якім праходзіць у Мінску выступленні ленінградцаў. НА ЗДЫМКУ — танцоўшчыцы Ленінградскага мюзік-хола. Фота Ул. КРУКА.

ПОМНІК Ф. К. БАГУШЭВІЧУ

У вёсцы Жупраны Ашмянскага раёна на магіле Ф. К. Багушэвіча адкрыты помнік беларускаму паэту-дэмакрату. Жыхары вёскі свята ўшаноўваюць памяць свайго земляка.

У цэнтры вёскі ўстаноўлен яго бюст. Мясцовыя калгас і школа носіць імя Ф. К. Багушэвіча. У вёсцы Кушляны Смаргонскага раёна, дзе прайшло дзяціства паэта, у хутнім часе будзе адкрыты дом-музей.

З ДУМКАЙ АБ ЧЫТАЧУ

Штогод дзяржаўная бібліятэка БССР імя У. І. Леніна абслугоўвае дзесяткі тысяч чытачоў. Калектыў пастаянна імкнецца ўдасканаліваць формы і метады работы, павышае культуру абслугоўвання, штогод ствараюцца новыя структурныя падраздзяленні.

З ліпеня гэтага года, напрыклад, пры аддзеле мастацтва працуе інфармацыйная група па праблемах культуры і мастацтва. Яна ў многім садзейнічае больш шырокамус распаўсюджванню звестак аб дасягненнях савецкага мастацтва, аб культурным будаўніцтве ў краіне.

Навукова-даследчы аддзел бібліятэзнаўства і бібліяграфіі створаны з мэтай далейшага развіцця і палепшэння наардынацый навуковых даследаванняў па бібліятэчнай справе ў рэспубліцы.

Амаль год існуе аддзел мастацкага канструавання бібліятэчнага абсталявання і тэхнічнай эстэтыкі бібліятэкі. За гэты час распрацаваны новыя стэлажы — універсальна-разборныя і для адкрытага доступу да кніжных фондаў.

Важную ролю ўзяла на себе нядаўна створаная група гігіены, рэстаўрацыі і захоўвання фондаў.

П. ГАРАС.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и праления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.